

IRODALMI

EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT   BUDAPEST, 2020. X. évfolyam 4. sz.

000ISSN 2063-1936

Alapítva: 2011. január 1.

Tulajdonos: Bárdos László (2016-ig), Fetykó Judit

MINDEN JOG FENNTARTVA

A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül bocsátják a folyóirat rendelkezésére.

IRODALMI EPRESKERT 5.

SOKOLDALÚ VIRTUÁLIS MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

**BUDAPEST, 2020
X. évfolyam 4. szám**

**SZERKESZTŐSÉG CÍME:
1144 Budapest, Csertő park 2. IV/43
Tel: 06 30 448 99 06**

**SZERKESZTŐ:
FETYKÓ JUDIT**

**TECHNIKAI MUNKATÁRS:
NAGY ZOLTÁN
SÁROSI JÓZSEF**

ISSN 2063-1936

Alapítva: 2011. január 1.
Tulajdonos:
**Bárdos László (2016-ig)
Fetykó Judit**

MINDEN JOG FENNTARTVA

**A megjelentetett írásokat, képeket az alkotók mindennemű ellenszolgáltatás nélkül
bocsátják a folyóirat rendelkezésére**

Ajánlott lapok

Börzsönyi Helikon

<http://www.retsag.net/helikon/lap.htm>

CanadaHun

<http://canadahun.com/>

FullExtra

<http://www.fulleextra.hu/>

GRAMOFON

<http://www.gramofon.hu/>

HETEDHÉTHATÁR

<http://hetedhethatar.hu/>

Irodalmi Rádió

<http://irodalmiradio.hu/>

Litera-Túra folyóirat

<http://www.litera-tura.hu/>

**MAGYAR ELEKTRONIKUS
KÖNYVTÁR**

<http://mek.oszk.hu/>

**Magyar Színház/Technikai
Szövetség**

<http://msztsz.hu/szinpad/>

Mercator Stúdió

<http://www.akonyv.hu/>

NAPÚT

<http://www.naputonline.hu/>

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

<http://www.oszk.hu/>

Versmondó

<http://www.versmondo.hu/afolyoiratrol>

Art'húr Irodalmi Kávéház

<https://www.facebook.com/arhuriroldalmikavehaz/>

Gondola Kulturális Magazin

<https://bg-fg.facebook.com/pg/gondolamagazin/posts/>

Délibáb – Cserhát

www.delibab-cserhat.hu

Bodó Csiba Gizella honlapja

<http://bodonecsibagizella.hu/>

Kamarás Klára honlapja

<http://sidaversei.homestead.com/>

Kenyeres Zoltán honlapja

<http://sites.google.com/site/kenyereszoltan/>

Kotaszek Hedvig honlapja

www.kotaszekhedvig.5mp.eu

Péter Erika honlapja

<http://www.petererika.com/>

Litera-Túra Művészeti Magazin:

https://www.facebook.com/pg/literaturamuveszetimagazin/posts/?ref=page_internal

Ajánlott megjelenések a MEK-en

(az oldalakhoz tartozó kapcsolódó oldalakon elérhetők a szerzők további művei)

BÁRDOS LÁSZLÓ: *Szóérintő*

<http://mek.oszk.hu/08800/08805/>

BODÓ CSIBA GIZELLA: *Válogatott versek*

<http://mek.oszk.hu/10400/10429/index.phtml>

DEBRECZENY György: *ellentéppárhuzamok*

<http://mek.oszk.hu/19000/19021/index.phtml>

FETYKÓ JUDIT: *Epreskert*

<http://mek.oszk.hu/06000/06084/>

HORVÁTH-HOITSY EDIT: *Így éltem itt...*

<http://mek.oszk.hu/11500/11558>

KAMARÁS KLÁRA: *Álmok útján*

<http://mek.oszk.hu/07100/07157/index.phtml>

KASKÖTŐ ISTVÁN: *Az öreg Joe*

<http://mek.niif.hu/09200/09216/index.phtml>

MOSONYI KATA: *Búzamező, varjakkal*

Szakadt színpalak közt

<https://mek.oszk.hu/20100/20158/>

<https://mek.oszk.hu/20100/20157/>

**Hangok bűvöletében NÉMETH SÁNDOR
énekes, vers- és prózamondó RIPIORT-KÖNYV**

<http://mek.oszk.hu/12200/12217/>

PÉTER ERIKA: *Túlhordott ölelés*

<http://mek.oszk.hu/08300/08362/html/index.html>

SZ. PÓRDY MÁRIA: *Rigó árnyékágon*

<https://mek.oszk.hu/11000/11044/>

UMHAUSER FERENC: *A felfedezését váró költő*

<http://mek.oszk.hu/10500/10525/>

Győr környéke

Fotók: GÓSI FERENC

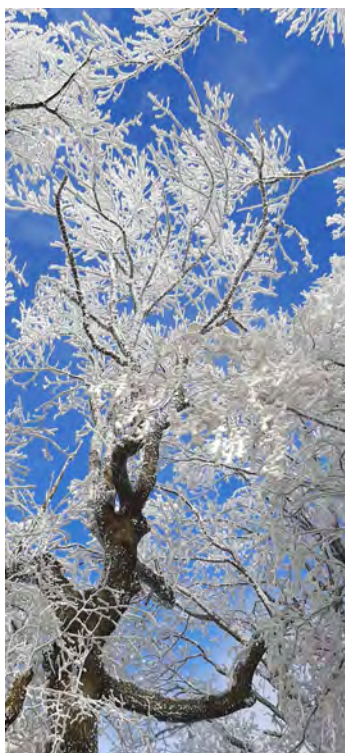
TARTALOMJEGYZÉK

A. TÚRI ZSUZSA	93
ADY ENDRE	119
AMBRUS JÓZSEF	75, 76
BABITS MIHÁLY	118
BAK RITA	121
BALOGH ÖRSE	69
BARANYI FERENC.....	13
BÁRDOS LÁSZLÓ	86, 128, 131
BARTHA JÚLIA.....	89
BODNÁR LÁSZLÓ	81
BODÓ CSIBA GIZELLA.....	55
BŐSZE ÉVA	114
BUDA FERENC	58
CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET	94
DARVAS JUDIT	117, 120, 130
DEBRECZENY GYÖRGY	28
DEDIK JÁNOS.....	57
EGERVÁRI JÓZSEF	83
EISEMANN GYÖRGY	14
FÁBIÁN MÁRIA.....	63, 65
FARKASFALVY DÉNES	118
FEIGE MÁRTA	8, 12, 29, 58
FETYKÓ JUDIT	132
FÖLDESDY GABRIELLA	101
FÚZY-MOLNÁR ZOLTÁN.....	51
GAZDAG LÁSZLÓ	50
GÓSI FERENC	5, 8, 137
GÓSI VALI.....	27, 89
GRIMM.....	64
HAÁSZ IRÉN	80
HABOS LÁSZLÓ.....	104
HAJNAL ÉVA	53
HALÁSZ ERZSÉBET	111
HOGYA GYÖRGY.....	123
HOLÉCZI ZSUZSA.....	99
HORVÁTH-HOITSY EDIT	113
HUGO, VICTOR.....	86
JENEY ANDRÁS	51
JÓNA DÁVID	79
JUHÁSZ ZSUZSANNA	29
KAMARÁS KLÁRA	52
KARAFFA GYULA	44
KASKÖTŐ ISTVÁN.....	25
KETYKÓ ISTVÁN	91
KODAY LÁSZLÓ.....	9
KOLUMBÁN JENŐ	82
KOOSÁN ILDIKÓ.....	116, 127
KORIM LÁSZLÓ	62

KOZÁK MARI.....	115
KŐ-SZABÓ IMRE.....	66
KÖSZÖRÚS ANITA.....	10
KÖVES JÓZSEF.....	108
KULCSÁR TIBOR.....	42
LÁM ETELKA.....	70
MÁNDY GÁBOR.....	105
MARCONNAY TIBOR.....	35, 38, 39, 40
MERT, ÖZKAN.....	87
MESTER GYÖRGYI.....	72
MOLNÁR EDIT.....	52
MOSONYI KATA.....	21
NYAKÓ ATTILA.....	109
NYERGES GÁBOR ÁDÁM.....	23
PAYER IMRE.....	122
PÉTER ERIKA.....	41
PETHES MÁRIA.....	45
RADNÓTI MIKLÓS.....	35
REJTŐ GÁBOR.....	49
RÓNAY GYÖRGY.....	65
SÁRKÖZI LÁSZLÓ.....	92
SÍK SÁNDOR.....	119
SITKU RÓBERT.....	43
SZ. PÓRDY MÁRIA.....	95
SZABÓ MÁRTA.....	12, 41, 46, 60, 61, 81, 89, 94, 121, 126
SZEDŐ TIBOR.....	100
SZEGEDI KOVÁCS GYÖRGY.....	54
SZEPESI JOLÁN-JOLKA.....	90
TÁTRAI S. MIKLÓS.....	47
TRAUTSCH TIMEA.....	109
UMHAUSER FERENC.....	59
VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF.....	98
VASADI PÉTER.....	20
VERASZTÓ ANTAL.....	68
VERASZTÓ ANTAL KÁROLY.....	74
VERMES GYÖRGY.....	110
VIHAR BÉLA.....	33
VIHAR JUDIT.....	30

Győr környéke
Fotó: GÓSI FERENC

Dobogókő felé – Advent első vasárnapján
Fotók: FEIGE MÁRTA

HÍREK

A Zugló TV felvétele MESTER GYÖRGYIvel

<https://www.youtube.com/watch?v=ugpXjUfyaKM&feature=youtu.be>

*

FÖLDESDY GABRIELLA szerepelt az M5 műsorában, Szigligetiről és Paulay Edéről beszélgettek Takaró Mihállyal. A műsort december 5-én, szombaton volt látható az M5-ön

*

KODAY LÁSZLÓ Csokonai-díjas festőművész illusztrálta a Könyvklub mesekönyveit, a kötetek borítóihoz is a művész képeiből válogattak.

HÍREK

Köszörús Anita

Mese, mese, meskete...

Ízelítőnek egy mese a kötetből:

KÖSZÖRŰS ANITA: *Ami a hírekből kimaradt...*

Hófehérke büszke és rátarti volt, már kislánynak is. Amikor édesanyja elhunyt, és apja fiatal nőt hozott a házhoz, azonnal ellenszenvet érzett az arával szemben.

Pedig a mostoha mindenben igyekezett a kedvében járni. Elvitte vásárolni, a kedvenc ételeit főzette, maga gondoskodott Hófehérke fehérneműinek tisztántartásáról, varrt, stoppolt stb., nem kímélte magát. Annál inkább a mostohalányát. A viselkedése, mármint hogy mindenben Hófehérke kedvében akart járni, az öreg király halála után sem változott. Továbbra is szívéen viselte a lány sorsát.

HÍREK

Amikor Hófehérke betöltötte a tizennyolcadik életévét, önállósodni akart, és elköltözött otthonról.

Mostohája továbbra is féltő szeretettel követte az életútját, és amikor beköszöntött a tavaszi influenzajárvány, nagy kosár friss gyümölcsöt készített össze a lánynak.

Nem is szállt hintóba, úgy gondolta, pökhendi dolog lenne úrhatnámkodni az egyszerű háztartásban élő Hófehérke előtt, hát gyalogszerrel kereste fel a mostohalányát.

Még szolgát se vett igénybe, maga cipelte a cseppet sem súlytalan kosarat, amely tele volt szebbnél-szebb piros almákkal.

Bekopogott Hófehérkéhez, aki elsőre nem nyitott ajtót. A mostoha azonban látta, hogy a lány kikukucskál a függöny mögül. Tehát otthon volt, csak nem akarta beengedni a hívatlan látogatót.

A mostoha még egyszer kopogtatott, és szépen beszélt Hófehérkéhez. Elmondta, hogy be se akar menni - bár közben elkezdett zuhogni az eső -, csak a lány vegye át a gyümölcsöt, mert nem venné a szívére, ha vitamin híján megbetegedne. Mégiscsak a mostohalánya, egyszem gyermeke...

Hófehérke végül csak engedett mostohaanyja kérésének, mert úgy gondolta, úgysem megy el, amíg nem nyit neki ajtót. Persze ezután is csak az ablakot tárta ki annyira, hogy beférjen a kosár.

A mostoha az ablakon át benyújtotta az almákat, lerázta magáról a vizet, hátra simította csapzott fürtjeit, majd átázott cipőjében, a továbbra is szakadó esőben hazagyalogolt.

Később a köznyelv tudni vélte, hogy komoly tüdőgyulladást kapott, de egy zokszava se volt a mostohalánya ellen, inkább csak dicsérte, hogy milyen tudatosan gondolkodó fiatal nő. Nem nyit csak úgy mindenkinek ajtót, és persze tisztán tartja az otthonát, a sáros cipőjű látogatókat eleve nem engedi be.

Aztán azt is lehetett hallani, hogy Hófehérke gyomorrontást kapott volna, ha közben az nem történik, ami megesett.

Ugyanis a lány, aki híresen nagy étvágyú volt – többek között, hét kis növésű férfival élt közös háztartásban –, azonnal nekilátott az almáknak, és mohón falatozni kezdett belőlük. Csak tömte, tömte magába a hatalmas almadarabokat, mígnem az egyik elakadt a torkában. Se ki, se be. Hófehérke megfulladt.

Hazaérkező lakótársai megpróbálták életre kelteni, de sikertelenül. Hófehérkét eltemették. A törpék később újra nősültek...

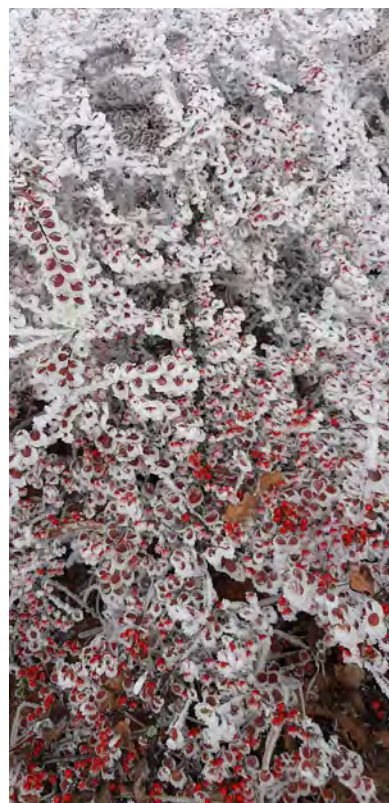
A szerzővel készült kiadói interjú készült a *Mese, mese, meskete...* kapcsán.

<https://konyv.guru/>

Zemplén, Vágáshuta – Cserép-tó

Fotók: SZABÓ MÁRTA

Dobogókő környékén – Advent első vasárnapján

Fotók: FEIGE MÁRTA

BARANYI FERENC

Nincs pusztulás

A fa sírkő mellől is ég felé tör,
de nem szakadhat el a gyökerétől.

Holtakból is táplálkozik az élet
erein át a fa gyökérzetének.

A foszló test jó táplálék a fának –
élősdije az élet a halálnak.

Ne fintorogj, a rothadást ha érzed,
mert létforrássá válhat az enyészet.

Rügy, majd virág, majd zöld levél az ágon:
gyönyörűszép győzelem a halálon.

Nincs pusztulás. Ne rettegj hát a végtől.
A fában folytatod, mely ég felé tör.

BARANYI FERENC: *Tótágas*, Új Könyvbarát Kft. 2018

EISEMANN GYÖRGY

A modernizáció romantikus programja

(A történelem tragizáló performálása Kemény Zsigmond műveiben)

Az irodalmi közmegegyezés a történelmi tudatot a romantika „fölfedezésének” – egyik alapjelenségének – tartja. A történelem dinamikája mindenképpen újkori, a reneszánszban gyökerező tapasztalat, melyet a változásoknak a nemzedékek egymásutánjánál gyorsabb üteme, a „kizökkent idő” élménye alkotott meg. S létre hívta egyúttal a beavatkozás igényét, a társadalom tudatos, programszerű átalakításának szándékát, a forradalmi vagy reformista cselekvés alternatíváit.¹ Ezért minden tudatos változtatás egy kívülről, fölöttes nézőpontot, egy metahelyzetet feltételez mint a cselekvés forrását, a tervezés szellemi helyét. A társadalom modern formálása ennek az ítélőerőnek a performálása kíván lenni. Ebben egyet értett a romantikus misztikától a kezdődő munkásmozgalom ideológiájáig húzódó üdvtani hevületek sora. Ilyen szempontból aligha tagadható bizonyos diszkrét rokonság például a világ poetizálásának novalisi programja és a marxista ideológia egyik Feuerbach-tézise között: a filozófusok a világot mindeddig különbözőképpen magyarázták – a további feladat az, hogy megváltoztassuk. A bölcsélet e cselekvő kilátásai mentén érzékelhető a történelem mint nyelv, s hogy a történelem – Schiller kifejezésével – beszél az emberhez, aki ezért válaszolhat neki. Innen válik roppant lényegessé minden szó (teória) metahelyzetének és ezt a külső nézőpontját veszítő cselekvésnek a kiszámíthatatlan összjátéka. A filozófia e viszonyt vizsgálhatja a tiszta ész antinómiái szerint mint a történelmi jövőt illető, megválaszolhatatlan kérdést, nevezheti az ész cselének, a teológia a kifürkészhetetlen gondviselés meg a remélő hitélet kapcsolatának, a profán historizmus történelmi dialektikának, vagy szalonképebben elvárás és tapasztalat kettősségének, a nyelvfilozófia – sőt az irodalomelmélet – predikatívum (konstatívum) és performatívum átfordulásának, mely átmenetek minden bizonnyal „tetten érhetetlenek”.

Kemény Zsigmond szellemi teljesítményének számos jellegzetessége nemcsak az újkori eszmélkedések és a társadalmi praxisok ilyen feszültségéből érthető meg, de maga is számol ezzel az összjátékkal. Világképének alapvonása – a hanyatló magyar történelem és egy antropológiai távlatú tragicitás együttlátása – a romantikus, ezen belül a rousseau-i elidegenedés-tapasztalat és annak modern kezelése körül bontakozik. Egy hallatlanul következetes, kimunkált koncepciót képez az emberi kultúra számos területét átfogva, már kortársaitól is elismert magas színvonalon. Mégis, átmeneti fellángolásokat leszámítva, sajnos nem túl átütő hatékonysággal. Azonnal adódik a jól ismert kérdés: miért van ez így egyáltalán, s lehet-e kiemelkedően értékes az olyan irodalom, amely alig kelt érdeklődést a szakma szűkebb terén túl? Csábító az öntükrözés-képlet szóba hozása: amit Kemény Zsigmond a világról elmond, mintha kiszolgáltatná magát önnön témájának, vagyis tragizáló nyelvezetének fenyegető kilátásai mintha legelőször saját magán teljesedének be. Életművét – úgy tűnik – egyes szereplőinek a sorsa fenyegeti, akik azért vétették el, mert birtokolni akarták a gondolat és a cselekvés, a terv és a végrehajtás, a szándék és a beavatkozás egymásba fordulásának mozzanatát. A történés és az esemény szétválasztásának teóriáira

---

¹ Vö. Reinhart KOSELLECK, *Revolution = Geschichtliche Grundbegriffe*, hrsg. Otto BRUNNER, Werner CONZE, Reinhart KOSELLECK, Stuttgart, 1984, Klett-Cotta, B. 5, 725.

hivatkozva mondható,² Kemény nagyigényű kezdeményezései úgy *történtek meg*, hogy nem igazán tudtak kulturális-történelmi hatósugarú *esemény*é válni. Szemben például az általa is sokat bírált kossuthi mentalitással, a romantikusan „költői” politikával, a vágyálmok spontán kifejeződésével, mely bár szükségképp elbukott, de éppen azért tudta beleírni magát a történelembe – pontosabban éppen azért írhatott történelmet –, mert nem okvetlenül figyelt cselekvése feltételeire, egy metahelyzet megfontolásaira. Ha pedig valami a történelemben az esemény rangjára emelkedik, akkor az érintett közösség nem egyedül a siker vagy a kudarc, hanem a saját és a másik, adott esetben az önmaga és az ellenség oppozíciója szerint értékeli. Ilyen értelemben is tanulságosak Roland Barthes szavai: a polgári forradalom szabadságharca „fölszentelte a Vért.”³ Ezzel összhangzón, amikor a forradalom mitológiáját megteremtő-elbeszélő alkotásban, Jókai regényében a hős anya, Baradlay Mária, harcoss fiait eltökélt buzdítója szembenéz a tengernyi áldozattal, a kérdésre, megérte-e, annyit mond: „ennek a vérnek ki kellett folynia”.

Ezzel szemben Kemény modernizáció-programjának romantikus kiindulása utópia maradt: úgy tűnik, tetten akarta érnit a tetten érhetetlent, azaz felügyelni akarta önmaga performálását. Ez lehet a modern tragikum olyan hübrisze, mely a fordítottját éri el annak, amit megcéloz: a végbemenő esemény *értelme* megtagadja *történése*nek kontextusát. Az elv, a szándék, a konstatív jelentés háttérben marad vagy nyomtalanul szertefoszlik, s képviselője csak mint a bűn helye nyilvánul meg egy tőle elidegenedett narratívában, mint először a *Gyulai Pál* címszereplője. Mindennek egészen vázlatos áttekintéséhez először Kemény Zsigmond néhány történetfilozófiai elgondolása vehető sorra. Vonatkozó elkézelései nem egyetemi fórumokon vagy tudós társaságok gyűlésein, hanem az erdélyi politika közegében és az Erdélyi Híradó hasábjain kezdtek kifejtésre kerülni. A közvetítő szövegkörnyezet, melyre támaszkodtak, nem a filozófia vagy az állambölcselet, nem a korabeli történettudomány és nem is a jogtudomány, hanem elsősorban a közgazdaságtan.⁴ Amikor Kemény szembehelyezkedett a kodifikáció iskolájával, vagyis a Diploma Leopoldinumra hivatkozó doktrínér államreformisták (Kemény Dénes és Szász Károly) álláspontjával, akkor az ún. történelmi iskolára támaszkodó nézeteit *gazdaságtudományi* háttérhez csatlakoztatta. A gazdaságban végbement változásokra hivatkozott akkor, amikor tiltakozott a népboldogító üdvözlők ellen, a mindenkori Jenő Eduárdok formalizmusát cáfolva, akik az országot tiszta lapnak tekintették aufklárista meggyőződésük kivitelezéséhez.

A gazdaságot azonban távolról sem egyszerűsítette a társadalom fenntartó „alapjává”. Amikor benne vélte föllelni korának azon civilizációs közegét, melyre tekintettel a politikai tervek kivitelezhetők, akkor e szerepét szintén történelmi alakulásrendjében volt képes bemutatni. A gazdaság tehát nem a kultúra, a politika, a jog stb. „tudatformáinak” pozitívista meghatározója nála, hanem a történelem nyelvének olyan korabeli kifejeződése, melyben a kapitalista modernitással szembenező romantika az alkotó cselekvésbe átmenet, az eszményeit megvalósítani akarás, a politikai aktivitás hatékony praxisát kívánta megragadni. Prózaian fogalmazva felfigyelt a folyamatra, mely a sorskérdéseket elsősorban pénzkérdéseké teszi. A szépirodalom legszentebb témái, az emberlét metafizikai távlatai szorososan anyagi összefüggésbe kerültek az európai irodalom számos alakjánál is, Rastignactól Raskolnyikovig.

² Lásd Reinhart KOELLECK, *Ábrázolás, esemény és struktúra* = R. K., *Elmúlt jövő: A történelmi idők szemantikája*, Bp., Atlantisz, 2003, 163-78; GYÁNI Gábor, *Történelmi esemény és struktúra: Kapcsolatuk ellentmondásossága*, *Történelmi Szemle*, 2011/2, 145-61.

³ Roland BARTHES, *Az írás nulla foka*, ford. ROMHÁNYI TÖRÖK Gábor = R. B., *Az szöveg öröme: Irodalomelméleti írások*, Bp., Osiris, 1996, 15.

⁴ A hasonló közvetítő diszkurzusokról lásd Friedrich A. KITTLER, *Aufschreibesysteme 1800/1900*, München, Fink, 1995, 31.

Ezen anyagiasodást leírva Kemény Zsigmond a „szellem emancipálódásának” hegeli tételét mintegy ellentétezőn figurálva jelölte ki a 16. századi vallásszabadságért, a 18. századi politikai szabadságért és a 19. századi szociális szabadságért folytatott küzdelmek egymásutánját. Petőfi szavaival ez az út a szellem napvilágától, a jognak asztalán át a bőség kosaráig vezet. A szellemből induló és az anyagi javakhoz érkező folyamat, azaz a történelem erről szóló nyelve pedig mind a performativitás filozófiájának, mind a modern mediológiának éppen az alapkérdését teszi fel. Kiűzetik-e ezen folyamattal minden szellem a kultúra anyagiságából? Vagy ellenkezőleg: felfogható-e a matéria forgalma, mint minden információ és cselekvés feltétele, valamilyen eszme – gondolat, jelentés – érzékelhető mozgásának? Elvégre ha a természetben nincsenek betűk, akkor bankjegyek mégúgy sincsenek.

Kemény Zsigmond e dilemma gyökereit ragadta meg, amikor Rousseau *Társadalmi szerződését* értelmezte olyan összefüggésben, melyre a felvilágosodás későbbi kutatása sem fordított elég figyelmet. A szerződés, mely szerint az egyén minden jogát fönntartás nélkül átadja az államnak, a képviseleti elv logikájából ugyan következik, de „soha gyakorlatba nem jöhet”. Nem mellékes retorikával Kemény szó szerint így mondja: „soha gyakorlatba nem jöhet”, vagyis azért sem elfogadható, mert nem performálható. Rousseau ezért – minden félremagyarázással szemben – nem híve és hirdetője, hanem ellenfele és tagadója volt az általános népfelség eszméjének. Ahogy Kemény Zsigmond rá hivatkozással folytatta: „az abszolút népfelség eszméje bármely átváltozások közt veszélyes agyrem.”⁵ Ugyanakkor a 19. századnak az említett szociális szabadságért vívott küzdelmei mégis a hasonló demokratizálódás folytán érvényesülnek. Ezzel pedig a társadalom anyagi szerveződése válik a rendszer legfőbb hatalmi tényezőjévé. Vagyis a szociális tartalmú demokratizmus úgy száll szembe a művelődéssel, miként a modern technika a romantikus szellemmel. Hogy az életfeltételek anyagisága mint önfenntartó értelem mutakozzon meg, s – a kommunikáció szintjén fogalmazva – az üzenet mechanizmusából ne vesszen ki a gondolat, valamint a médiumban tárolt közlés emberi nyelv, azaz személyközi dialógus maradjon, éppen annak lehet a politikai biztosítéka egy általa szorgalmazott szellemi elvű jogkorlátozás: a műveltséghez ragaszkodás. S amennyiben a műveltség egyelőre nem közkinccs, annyiban feltételül szabása a jogok elnyeréséhez bizony korlátozza a népfelség elvét. A *Korteszedeés és ellenszerei* programja ezért mindmáig vörös posztó lenne a demokrácia doktrínereinek szemében, ha olvasnák. A demokratizáló folyamat, vagyis kizárólag a gazdasági-anyagi feltételektől meghatározott bontakozás úgy képez kiszámíthatatlan jelentéseket a történelemben, mint ahogy a nyelv anyagisága a beszédben. Ahogy a paronomázia vagy az alliteráció írhatja felül a szemantikai szándékot,⁶ úgy szabdalhatja szét a gazdaság matériája a demokratizálódó társadalmat. S az elszabadult ágyúként tomboló materialitás már nem is az ész cseléről, hanem az esztét vesztett médium önkényéről szólna, melyben metahistória és história végképp elszakadna egymástól.

A forradalom után született első röpirat egészen nyíltan tematizálja az elvárás és a tapasztalat kettőségeként meghatározható és a kettő összjátékát őrizni kívánó történelmi perspektívát.⁷ Éles szemmel veszi tudomásul a metahelyzetek forradalmi performálásának alanyi megragadhatatlanságát. A *Forradalom után* egyik alapgondolata a változások e kiszámíthatatlan jellegének figyelembe vétele. Athéni Thimon alakjával, személyiségének radikális fordulataival érzékelteti a folytonosság befolyásolhatatlan irányú megtörését.

⁵ Az Erdélyi Híradóban (1842, 551-552) megjelent írást idézi és Kemény Zsigmond korabeli politikai nézeteit áttekinti BENKŐ Samu, *A fiatal Kemény Zsigmond és naplója = Kemény Zsigmond naplója*, s. a. r. B. S., Bp., Szépirodalmi, 1974, 7-109. A lapról és Kemény Zsigmond kapcsolatos újságírói tevékenységéről lásd HOFBAUER László, *Az Erdélyi Híradó története: 1827-1848*, Kolozsvár, Minerva, 1932.

⁶ Vö. Roman JAKOBSON, *Mi a költészet?*, ford. Albert Sándor = R. J., *A költészet grammatikája*, szerk. FÓNAGY Iván, SZÉPE György. Bp., Gondolat, 1982, 242-260; Paul DE MAN, *Hipogramma és inskripció*, ford. NEMES Péter = P. de M., *Olvasás és történelem*, Bp., Osiris, 2002, 395-432.

⁷ Reinhart KOSELLECK, *Elmúlt jövő*, ford. HIDAS Zoltán, SZABÓ Márton, Bp., Atlantisz, 2003.

Hozzáteszi, a megtörés az idegenség érzékeléséből – a nemzetiségek sokféleségéből – következik. Az imént került szóba, hogy a történelmi esemény – a pusztá történés némaságával szemben – a saját és a másik viszonylatként válik messzeható beszéddé. Egészen érdekes e tekintetben a *Még egy szó a forradalom után* újabb Shakespeare-allúziója.⁸ Kemény szövege Branquo szelleméhez hasonlítja Magyarország halottait. A meggyilkolt Branquo kísértete tudvalevőleg Macbethet oktatja azzal, hogy mégiscsak az ő utódai fogják kormányozni az országot. Ami ma látomás, abból később valóság lehet, még a kommunizmus kísértete esetében is. A modern mediológia sem mond lényegesen többet a kísértet kulturális metaforaként kezelésével.⁹ De Kemény meglátása szerint úgy születik a forma az anyaggal együtt, ahogy a műalkotás, sőt – rousseau-i módon – a nyelv történetéből, azaz a fogalmak szemantikai módosulásából vezeti le az eszmék és a mozgalmak változásait. És éppen e ponton konkretizálható tovább a fenti válaszkísérlet arra, miért és hogyan gyengült el a megszólító ereje ennek a kiemelkedő színvonalú okfejtésnek? Hol mutatkozik meg a koncepciónak egy olyan achillési sarka, mely kiszolgáltatja magát a performatívumba átmenetek reménytelen ellenőrzéséből fakadó szükségszerű kudarcnak?

Kemény Zsigmond röpiratainak legalapvetőbb célja a monarchikus rend fenntartása, a soknemzetiségű államon belül. Nem véletlen, hogy a nemzetiségek ügye itt is, korábban is olyannyira foglalkoztatta. A vonatkozó problémák megoldását a magyarság alapvető érdekének, gyakorlatilag fennmaradása feltételének tekintette. Mint látható volt, a történelmi folytonosság minden katasztrofikus megtörését az idegenség érzékeléséből, ezúttal a nemzetiségek sokféleségéből vélte bekövetkezőnek. Sorra vette, milyen elszakadási kísérletekre lehet következtetni, s e veszély elkerülésének szándéka hatotta át koncepciója minden elemét. A *Még egy szó a forradalom után* záró bekezdéseinek egyike így hangzik: „Igyekeztem előtüntetni, hogy a magyarnak – bármekkora értékig szerencsétlen most – oka még sincs díszes jövődjére iránt kételkedni, mert az teljes összhangzásba hozható a monarchia egységének mellözhetetlen igényeivel.”¹⁰ E jövőkép nem csak azért tartható tévesnek, mert sajnos – enyhén szólva – nem teljesültek a várakozásai, s pár évtized múlva az ellenkezője következett be. A téves jóslat természetesen nem okvetlenül némítja el a hangot, nem foszt meg minden tanulságtól. Az viszont már nehezen élhető túl, ha egy olyan statikus összhangzást, ideális szerkezetet, időtlen-eszményi működésmódot feltételez, melyet a saját programja akar megragadni, melyet mintegy a saját víziója – tanácsa – teljesítene be. Holott egész addig arról volt szó és ezután is arról lesz szó Kemény életművében, hogy tehát a metahisztórikus idea nem historizálható kiszámíthatóan, legfeljebb csak tragikusan – a kudarc jegyében. Egyébként nagyszerű helyzetértékelésének idézett optimista prognózisa *Zord idő* című regényének Werbőczy-előadására emlékeztet. Az országbíró lenyűgöző okfejtéssel bizonyítja, a török birodalomnak sem érdekében, sem szándékában nem áll elfoglalni Budát. Alig hiszünk történelmi ismereteinknek, s csodálkozunk, mégis másként történt. A *Még egy szó a forradalom után* alapos helyzetértékelés, csak döntő pontján úgy válaszolt a történelemnek, hogy ezzel lebontotta, legalábbis megkérdőjelezte az egész koncepciót.

Hasonló fordulat figyelhető meg a regények tragikus szereplőinek szólamaiban: a nyelvi értelem anyagi-paronómázikus áttűnése, a birtokolni vélt középpontból átszerkesztés önkénye nyomán. Az *Özvegy és leánya* boldogtalan szerelmesei Ráskai Gáspár széphistóriáját, az előadása (performálása) közben született szerelmi érzést nem tudják lovagias lányszöktetésé továbbformálni, mert Mikes János azzal, hogy lemond Sáráról, birtokolni és egyoldalúan befolyásolni akarja a pillanatot, melyben ez az átváltozás egyébként

⁸ Mindkettőt kiemelte SZEGEDY-MASZÁK Mihály, *Kemény Zsigmond két röpirata a forradalomról* = Sz-M. M., *Az újravolvasás kényszere*, Pozsony, Kalligram, 2011, 168, 177.

⁹ Vö. Friedrich KITTNER, *Draculas Vermächtnis: Technische Schriften*, Leipzig, Reclam, 1993.

¹⁰ KEMÉNY Zsigmond: *Még egy szó a forradalom után* = K. Zs., *Változatok a történelemre*, szerk., jegyz., utószó TÓTH Gyula, Bp., Szépirodalmi, 1982, 558.

bekövetkezhetne. Kassai István mértani precizitással számítja ki terveinek láncolatát: belső monológja szerint csak egyetlen mezei kapitány elmozdítására kell törekednie, a többi mint mondja, „önkényt megy” – s a katasztrófikus kifejlet közismert. A rajongó szereplők szenvedélye azt hiszi, mediális értelemben is láthatóvá válnak előttük a vallás, a politika és az asztrológia területei, pedig csak lázalmukat hiszik valóságnak. Pécsi Simon a csillagok állásából akar olvasni, mint a pozitivista Comte, aki szerint a történelmi múlt tanulmányozása annyi, mint a jövő csillagászata. A *Zord időben* Barnabás diák a vetélytársa fejét veszi, majd a sajátját veszíti el azért, mert rosszul olvasott egy széttépett kéziratot, s a papírdarabokból, az írás anyagából születő víziói a nagynénje gyerekkori meséinek szellemét idézik meg – de a betűk paronomáziájának megfelelően.

Ha mindezek nyomán Kemény Zsigmond tragikumfelfogásáról fogalmazható meg néhány általánosító mondat, akkor tehát a történés és az esemény, a cselekvés metahelyzete és feloldása, a közlés szellemisége és anyagiséga, valamint a mindezt magukba foglaló szereplői performációk világalkotó vagy világpusztító jelentésségére térhet ki. A befogadástörténet gazdag hagyománya és ismétlődő szempontjai – végzet és szabad akarat, a jellem bűne és erénye, szándéka és következménye, a gondviselés meg az individualizmus, ésszerűség és szenvedély – egyaránt e szerteágazó távlaton aktualizálhatók. Egyszerűen szólva a hübrisz a beszédcselekvésnek azon tévesztése, mely önreflexióra képesnek hiszi magát úgy, hogy ezzel lezárja az utat a jelentésképzés dialógusa felé. A végzet a nyelv és a történelem mondott anyagiségének emiatt végbemenő elszabadulása, az elidegenedés olyan modern formája, mely alanyának még pusztulásában sem ad nyilvánosan hangot – szemben a romantika vallomásos byronizmusával. A katarzis – mint felismerés – legsajátabb vonása pedig ekkor az, hogy elveszti eseményjellegét – nyilvánosságát – és csak merőben rejtett történésként – elnémított, intim mozzanatként – íródik bele az identitásukat veszített szereplők sorsába.

De ha egy „szellemi tér” önmaga dekonstruálásának, akár mint önnön elnémulásának programját indítja be, rejtett teleológiája akkor eszerint sem írhatja elő további sorsát, nem birtokolhatja jövőjét. Sőt különleges érdekes feladatot ró recepciójára, saját kimerülő programozásának újraindítására, mondhatni a tetszhalott új életre keltésére. A hatástörténet azon kritikus fordulópontján, melyben a Kemény-életmű a kánonból kiszorulással, a saját – a pusztulást pusztuló beszédként kimondó krízisének tünetével szembenézett, immár túl vagyunk. Az utóbbi évtizedek kutatásai felszálló ágra helyezték hagyatékát, s manapság az is belátható, hogy legmélyebb válságának időszaka akkor következett be, amikor éppen azon konfliktusok feldolgozása érkezett ugyancsak legmélyebb válságához, melyek egyébként az általa megfogalmazott eszményi állapotot tették lehetetlenné. Ez az állapot a saját és az idegen, az én és a másik tükörhelyzetében zajló huszadik századi közösségi identitásképzés kudarca, Árpád és Zalán, Werbőczy és Dózsa történelmének ugyancsak illuzórikus archiválása. Ezen fejlemények az 1930-as évektől kiéleződő ideológiai küzdelmeknél kezdődtek és azok későbbi kritikai feldolgozásánál folytatódnak, s az említett fordulóponthoz Barta János és Pándi Pál vitájában érkeztek, a hatvanas években. Mint ismeretes, Pándi Pál kifogásolta Barta cikkében, hogy az Keménynek – mint a tanulmány címe jelzi – a szépírói teljesítményére összpontosít, ami azért lenne súlyos hiba, mert az 1930-as, 40-es évek egyes „ellenforradalmi” tévelygései az ő életművére is hagyatkoztak.¹¹ Nem vitás, e tévelygések olykor még jeles szerzőknél is, igen szerencsétlenül közelítettek a saját és az idegen viszonyához. Pándi ebből azt a következtetést vonta le, hogy a Kemény-életmű önpusztító

---

¹¹ BARTA János, *Kemény Zsigmond mint szépíró*, Irodalomtörténet, 1961, 236–254. – Az 1960-ban Pécsen lezajlott MIT-vándorgyűlés Kemény-vitájára írt cikket BARTA János, *A politikus Kemény: Válasz Pándi Pálnak*, Irodalomtörténet, 1962/2, 269–274. Erre reagált PÁNDI Pál, *A politikus Kemény: Válasz Barta Jánosnak*, Irodalomtörténet, 1962/2, 275–285. – A vita elsősorban a röpiratok értelmezése körül éleződött ki, a korabeli ideológiai kényszerek korlátai között.

spirálján nem fordítani kell, hanem a zuhanását megerősíteni. De ha például Németh László Móricz Zsigmonddal egyezett meg abban, hogy Kemény Zsigmond a 19. század legnagyobb magyar regényírója, s emellett „elérhetetlen magasban álló” esszéistája,¹² akkor ez sejtet valamit abból, hogy például joggal kritizált tipológiája nem lehetett az utolsó érv Kemény Zsigmond ügyében sem. Sőt a mégoly gyanús nemzetkarakterológiai okfejtéseiben is helyenként több a türelem, a kölcsönhatás elismerése, üdvözlése, mint számos, azóta ünnevelt, egyoldalúan önkritikus – s nem kevésbé nemzetkarakterológiai - megítélésben. Ha valamilyen fölényesnek képzelt metahelyzet nem oszthatja le az igazság abszolútumát, akkor ez nemcsak az idegen, hanem a saját világ megítélése kapcsán is érvényes. Ha például egy sokat idézett teória a Kemény Zsigmond munkásságát követő évtizedeket az „eltorzult magyar alkat, zsákutcás magyar történelem” megnyilvánulásának véli, azzal legalább olyan leegyszerűsítések csapdájába esik, mint amilyenek Németh Lászlóéknál kritizálhatók. Bibó István vonatkozó elgondolásai a visszajáról ismétlik meg azt, ami miatt Németh László egyes tézisei jogosan bírálhatók. De most nem társadalompolitikai nézetekről van szó, hanem arról, hogy Barta János kezdeményezése és Pándi Pál reagálása egy befogadástörténeti kulcsmozzanatot érintett, azaz alakított ki. Barta akkori „provokációja” volt természetesen a szakmailag jóval relevánsabb megnyilatkozás, de Pándi marxista ideológiai támadása nyomán, egy ütközés praxisa által vált ez az út is úgy folytathatóvá, hogy a Kemény-életmű romantikus önreflexióinak sora, egyensúlyozó távlata, metahistorikus nézőpontja mégis újra egy sajátként exponált múlt historikus eseményeként szólalhasson meg a továbbiakban. A Kemény-kánont is elérte valami hasonló, amit az író maga érzett meg az elsők egyikeként az európai történelemben, s amit azóta a felvilágosodás dialektikájának – tehát a hőskor ellentmondásos, helyenként katasztrófikus folytatásának – is neveznek. A későbbi, monográfiák például már mindennek tapasztalatában születtek, élve azzal az életműben rejlő interpretációs lehetőségek kibontásával.¹³ S hogy ez a lehetőség, a nyilvános esemény és a rejtett történés dialektikája mennyiben függ össze a kálvinista rendeltetés hit kettősségével, mely a gondviselés kifürkészhetetlenségét (láthatatlan metahelyzetét) a mindennapi praxis látható konkrétumaival igazolja vissza, az további vizsgálatot igényel. Mindenesetre a modernizáció programja Kemény Zsigmond életművében olyan romantikus értelmezés szerint indult el, mely a változások tragikumaként fogta fel önnön történetét, tanúságot téve ezzel mind a romantikus hagyományok, mind a tragikus világlátás sokszor elutasított, ám meghaladhatatlan távlatáról.

---

¹² NÉMETH László, *Kemény Zsigmond* = N. L., *Az én katedrám*, Bp., Magvető, 1975, 594-595.

¹³ NAGY Miklós, *Kemény Zsigmond*, Bp., Gondolat, 1972; SZEGEDY-MASZÁK Mihály, *Kemény Zsigmond*, Bp., Szépirodalmi, 1989; BÉNYEI Péter, *A történelem és a tragikum vonzásában: A történelmi regény műfaji változatai és a tragikum kérdései Kemény Zsigmond írásművészetében*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2007. – A tragikum kérdésköréhez megemlítendő továbbá BARTA János, *Sorsok és válságok: Kemény Zsigmond tragikus emberalakjai* = B. J., *A pálya végén*, Bp., Szépirodalmi, 1987, 186-217.

VASADI PÉTER

Zenemisztérium

G. Mahlernak

A Nyolcadik már egybeömlik.
Mindenfelől középre dől.
S középről ismét szét, de szárnyon
mindenfelé a tízezer sirály.
Alulról megriasztva robajlik föl
a szárnyeső.
Verdes, csillámlik, zúg, sikong.
Angyalcsoportok gyűlnek össze
a stadion-bejáratokban
az alvilágnak állva útját.
Szájukból ezüstnyilak villannak
át az űrön (alattuk gyúrt ember-
fejek) és útközben elizzanak.
Az allélúja fenyeget.
S valaki döngeti vadul a
Világegyetem palánkjait.
Fehér karok lassan emelkednek
homályló fény-fejek fölé,
s a kifeszített kézujjak hegyén
grafikont rajzol a végidő.
A tölcser mélyén mozdulatlanok.
Mezítelen lábak körül a hangok
rozsdatemetőbe.
Hegybe szórva a szó, kiálló kard-
vasak, a roncs idő, a csorba élek
(fájdalmaimról nem beszélek) .

VASADI PÉTER: *A zendülés vízszaga*, Budapest, 2002, Széphalom Könyvműhely

MOSONYI KATA

METAFIZIKAI SAKK-MATT*

(Létciklus)

1.

AZ UTOLSÓ PILLANATBAN

Legyünk őszinték, legalább ahhoz
(a giccset félretéve)
aki belelát lázongásainkba.
Ősszel színekbe dermednek a fák,
mint mi a hazugságainkba.
A kert közepén izzik bíbor
szégyenünk. Takarásban a való,
a valótlan elfedi a takarást.
Eljön az éjszaka, mit nem követ
nappal. Legfeljebb egy mosoly
s egy visszaragyogás
menthet meg minket,
az utolsó pillanatban. –
A magunk teremtette
apokalipszisben csengettyűszó
jelzi az Úrfelmutatást.

2.

VÉGLEGES

Nem én, nem én tudtam,
hogyan lesz a legjobb, csak
választásom egybeesett azzal,
amit felkínáltál: „kétirányú utca”:
a parkra néző a csendes jelenre,
a benn dübörgő főút a múltra.
De átellenben áll egy bódé,
újsággal rakottan. Kopott kincs.
Már csak azt kell eldöntened,
hogyan költözéseid során
ez a menedék, ez a lopott nincs
végleges-e. Rálátok veszteségeimre;
kérdés: örökléttel leszek sújtva?

* első közlés

3.

„ÉS”/ A MINDENHETI KENYÉR

Nincs megrendítőbb, mint
egy tanulság nélküli élet.
Mégis mi felemelőbb: évtizedekig
hőben-fagyban kitartóan állni
egy újságokkal megrakott
fabódében, egy tartalmas mosolyra
kiéhezett, kiélezett figyelemmel,
vagy odalépni biztató mosollyal, hogy
átvedd a mindenheti kenyeredet?

4.

IKONIKUS

Csak két darabka kiszáradt úrvacsorai
kenyér az asztalfiókban lehet olyan
valóságos, mint amire rámutatsz:
eljöveteled. Amiről rendre
megfeledkezünk. Bár olykor
elég egy akadozó szívdobbanás,
hogy ne a gyógyszerek közt
matassunk kapkodó kézzel,
hanem ikonikus mozdulattal
fölfelé nézzünk, kétségbeesetten,
tekintetedet kutatva, keresve.

5.

PANDÉMIA IDEJÉN

És ez itt a „szürkezóna”, ahol
hónapok óta rostál, tisztogat
egy ocsmány vírus: aprómunka
a lelünkért. A területre, melyet
többé már nem borít árnyék,
reménykedve visszatekinthetsz.

Megbánt kéznyomaid mögül
eloldalog a múlt, s a „napsütötte
sávba” érve mindent megérthetsz.
És ez már a feloldozás helye:
behódolt tartomány.
E platánsor hűvöse alatt,
egy ősi kert igézetében,
a félelmeink megnyugszanak.

6.

VÉGSŐ JÁTSZMA

Sakkozik az Isten
élő adásban, villószik
a fekete-fehér. –
Szimultánt játszik
ötezer éve, nem
babra megy a játék,
a tét mindent megér.

Két sakkhúzással
lerontja e földi
demokráciát,
elsáncolt reménnyel
szívünkben
várjuk a vágyott
teokráciát.

Tábláján az Írás
kitörölhetetlen –,
közben hiába veri
az ördög a blattot,
a végső menetben
egészen biztos, hogy
bekapja a mattot.

NYERGES GÁBOR ÁDÁM

Egy ember eszmei értéke

Kedvenc poharadból kortyolva
merőben más ugyanaz a víz.
Minden másból langyos,
savanykás, poros. Állott érzetű.
Az érzés, nyilván, csalóka.

Mégis hány és hány álmatlan
éjszakába telik azon merengeni,
hogy hátha téved a korszellem,
és mégsem minden, talán mégsem
teljesen relatív? Hogy ki vagy,
mi vagy, csiklandó érzés, mi
felfeszíted az éjszaka közepén
összeszorított szemhéjunkat,
azt susogva, hogy van, kell hogy
legyen valami állandó, valami
biztos a világban? Hogy van egy
pont, akár a szerencsejátékban,
ahol meg lehet állni, hátrahúzni
a széket, torkot köszörülve,
elegánsan, kimérten felkelni,
s közölni, hogy kiszálltál, és
onnantól nem keresgélj többet,
legalábbis nem mindent.

Egy ember eszmei értékén
merengve, a magyarázat nélkül
elküldöttek álmatlanságával
forgolódva éber ágyadban, állott
érezetű bánatodban – még sokáig
ez lesz csak állandó és biztos.

Valamint a kérdés, nem is az,
hogy mennyi akkor a tied,
mennyi lehet egy ember eszmei
értéke, hanem hogy az inkább
a víz vagy a pohár?

(megj.: Élet és Irodalom, 2020. június)

MIKULÁS

Quodlibet Bárdos Lajos

2. Hul - lík a völgy - ben a pely - he a hó - nak, sik - lík a dom - bon az
2. Hull a pely - hes fe - hér hó,
ősz Mi - ku - lás, Sok kicsi kér - de - zi: mit hoz a jó - nak?
Jöjj el ked - ves Tél - a - pó! Min - den gyermek
Lesz - e a zsák - ban a sok ma - zso - lás? Pé - te - ré - re
vár - va vár, vi - dám é - nek hang - ja száll.
kell, de ha fíny - nyás, Pál fi - á - ra jus - son a vir - gács! Jöj - jön a lás - suk a
Van zsá - kod - ban min - den jó, pi - ros al - ma, mo - gyó - ró,
mit hoz a hol - nap, mit hoz a zsák - ban az ősz Mi - ku - lás?
Jöjj el hoz - zánk, vá - runk rád, ked - ves, ő - reg Tél - a - pó!

A Hullik a völgyben a pelyhe a hónak nem található meg a szövegírója. [Szerk.]

* *A Hull a pelyhes fehér hó* egy sok nyelven, több szövegváltozattal elterjedt gyermekdal, dallama egy francia pásztordalból származik, gyermekdalként először francia szöveggel vált ismertté a 18. században. A magyar változat szövegét Rossa Ernő írta.

Forrás:

* https://hu.wikipedia.org/wiki/Hull_a_pelyhes_feh%C3%A9r_h%C3%B3

KASKÖTŐ ISTVÁN

Hector elmúlása.

Hector Amazing könnyed, rugalmas léptekkel haladt az ismerős Maple Street-en célja felé. Törekeny, karcsú alakja hosszú árnyékot vetett a repedezett járdára. Kopottas megjelenése ellenére, magabiztos benyomást keltett, bár a köztudomás szerint, ügyei nem álltak a legnagyobb rendben. A köztudomás, néhány ismerősre korlátozódott és napról-napra zsugorodott. Az anyagi gondok – mi más is lehetne – már súlyosan befolyásolták a munkáját, hetek óta képtelen volt létrehozni egy eladható vásznat.

A Galéria, amelyikkel régi üzleti kapcsolatban állt megtagadott minden előleget. Hat vászna lógott a hátsó teremben, az Isten a megmondhatója mióta, anélkül, hogy vevő akadt volna rájuk. Két régi képe egy ügyvédi irodában díszelgett, kölcsön alapon, havi hat dollárért, amiből negyven százalékot kapott. Kutyafejű Brúnó zsebelte be a többi. A Galéria tulaj, Brúnó Nagyherceg, bolgár trónörökös. Állítólag tizenhetedik a sorban, ha netalán egyszer a monarchia visszaállítására kerülne a sor Szófiában. Addig is respektált mű szakértő, alapító tulajdonosa az egyik legsikeresebb avantgarde-galériának, és népszerű kedvence a művészetkedvelő, sznobos társasági hölgyeknek.

Hector már kipróbált minden lehető trükköt, sikertelenül. A piac el van árasztva abstract-al s most realizmust akarnak? Ki a fene tudja ezt az egész cirkuszt kiszámítani. Akvarellt, hangulatos tájképet, idillikus csendéletet vásárolnak. Mi az öreg Isten történi a művészettel? Ő ilyesmit nem tud, ő egy igazi művész. Hector Amazing, született Kovalcsik Béla, hajdani dekorációfelelős a békés megyei pártközpontban, átképezve, újjászületve, mint ünnepelt piktor, miután rövid sikertelen próbálkozása, mint egy termelő polgár új hazájában, túl fárasztónak bizonyult. Brunóval egy házibulin jött össze, még hatvanháromban. Felfedezték egymásban a lehetőségeket és egyik napról a másikra, egy ünnepelt művésszel, új névvel, (Amazing, bámulatost, elképesztőt jelent, a dupla A a nyomaték kedvéért lett hozzátéve.) lett gazdagabb Toronto. Bruno meggazdagodott, Hector meg csóró maradt. Éhezzen a művész, akkor alkot –

mondta a trónörökös. És Hector éhezett és alkotott, agyon magyarázott abstract mázsolmányokat. Volt idő mikor belőle éltek a helyi műkritikusok.

*

Hector visszapillantott a válla fölött s megnyugodva állapította meg, hogy Igor a sofőrje hűségesen követi a limuzinnal. Szokásává vált, hogy a 51 fárasztó hivatali nap után, hosszú sétát engedett magának. Kell, hogy a feszültséget egy kis testi fáradtsággal levezessem – szokta mondani.

– Azt hiszem – dűnnyögte magának – jól tettem, hogy azt az ötmilliót átutaltam a zürichi privát bankszámlára, elvégre is az én pénzem. Jól fog jönni majd, ha végre lelép, és végleg itt hagyja ezt a rothadt várost. Rosalinda sokba kerül. Az ajándékok, a luxus – sóhajtott Hector – egy szupermodell drága mulatság, de megéri.

Az Órangyala egy telefonfülke tetején ült és kubai szivart szívott. A tekintetük találkozott és Hector egy kacsintással vette tudomásul a jelenlétét.

– *Hector, Achtung! Achtung! (hogy miért németül? Őrangyalok kiszámíthatatlanok) Achtung! Hector! Kutyaszar jobbra! – Kiáltott az éber Őrangyal rekedten – úgy hangzott, mint akinek accut bronchitise van.*

*

Hoppá! Hector átugrotta a friss, még gőzölgő rakást és egy cifrát káromkodott. Magyarul persze. Már nemigen akadt ismerős, akivel magyarul beszélt volna, élte az átvedlett, asszimilált bevándorlók életét, de megőrizte az anyanyelv gazdag kincsesátárát. Káromkodni csak magyarul lehet. A Queen's English szegényes dadogás egy békési atyafi szókinccse mellett, ha a felháborodás kifejezésére kerülne sor. Hector utálta a gondatlan kutyatulajdonosokat, akik

Hátra hagyják a maradékot, veszélyeztetve a kutya népek reputációját.

– Milyen kellemes árnyalata a meleg barnának... – Állapította meg később, gondos szakértelemmel. Sima átmenet egy finoman árnyalt sárgába... nem, nem. Inkább egy okker, a régi mesterek fakuló vásznain talál ilyen az ember... meg kell, próbáljam egyszer kikeverni ezt a színt. Gondolta az ízig-vérig festőművész, és buszkén állapította meg, hogy lám csak lám, milyen jó megfigyelő.

És akkor, ott a Maple Street kellős közepén, egy életmentő, zseniális ötlet ütötte fejbe. Majd, hogy nem felkiáltott örömeiben.

– Ez az! Megvan az anyja szentséges...

Eszébe jutott, hogy nem is olyan régen Amélia említette neki, hogy két angol pasas, óriási absztrakt vásznakat festettek a saját ürülékükkel. Emlékezett ő is egy olasz művészre – nem régiben halt meg. Piero Manzoni, aki konzerválta a saját szarát, konzervdobozokba zárva... De festeni vele?

– Te Úr Isten, Kutyafejű Brunót a fene eszi meg a gyönyörűségtől...

Ötlet, ötletet kergetett a fejében... Ecset vagy paletta kés? Meddig tart, míg beszárad? Kell-e ragasztó anyagot belekeverni? A boldogságtól remegett, cigánykereket hányni lett volna kedve.

Jahú! Ez az! A tökéletes megoldás minden problémára és egy abszolút inzultus a tökkelütött kritikusok és a hülye publikum pofájába. Hector egy cuppanós csókot nyomott a koszos lámpaoszlopra.

– Szameg... – erről jut eszembe. Sör kell Améliának.

Sarkon fordult, hogy útba vegye a sör üzletet. Tizenkét dollár volt a zsebében, előleget kapni a Kutyafejűtől reménytelen és még egy hét a havi, állami segély csekkig. Úgy döntött, hogy vesz neki egy hatost, hogy maradjon egy pár dollár, ha valami előre nem látott szükség lépne fel. Tudta, hogy hisztériázni fog a szuka – ahogy a háta mögött előszeretettel titulálta Amáliát, közös háztartásban élő "partnerét a nyomorban".

– Hat kanna sör nem fog sokáig tartani. – sóhajtott Hector.

Folytatjuk...

GÓSI VALI

Mintha örömdal szállna

Mintha a régi kályhafény
mintha csak karácsony éjjel
egy angyal útra kél talán
mintha a csillagos égen...

Mintha hófehér szárnyakon
akár a hópihék szállna
mintha éledő tűz körül
ülnénk a Jézuskát áldva...

Mintha csillagos út porán
ma mindenki hazatalálna
mintha itt volna mind aki
az ünnepet régóta várta...

Mintha az asztal és a szék
mennyei fények közt várna
mintha a hópelyhek ritmusán
gyönyörű örömdal szállna...

DEBRECZENY GYÖRGY: egy tucat bagatell

csupasz

bőrömből csupasz
idegvégződéses lógnak
egy csésze finom kávéba

sláger

legyen a Horváth-
kertben Budán
vasárnap este
propán-bután

kutatási feladat

az én drága feleségem
vajon hova rakhatta el
az uzsonnás zacskókat?

ügyintézés

ez sincs meg
mégis este van

rózsaszedés helyett

kicsi gyere velem
immunközösségbe

elhagyatottság

a saját vállán
sírta ki magát

prevenációs csomag

prevenációs csomagunk
tartalmazza
az összes megelőzéshez
teljesen felesleges dolgot

válság

a válság elmélyítését
célzó intézkedések
a válság enyhítését célozzák

avantgárd

előzze meg korát
haljon meg ön is idő előtt

csak nyugalom

mindenkinek jut
kórházi ágy
lélegeztetőgép
és megbízható
jól képzett sírásó

vértanú

korunk vértanúja
inkább bevizelt

előfordulhat

bárkivel előfordulhat
hogy hátrafordul

JUHÁSZ ZSUZSANNA

Assz. gyak.

Szemem közelébe lopakodó horizont,
prostituálódó városi kutyák, meg-
merítkezés a magmában, éjszakacsor-
dák, oázis-pálma-türelem, félbe-
szakított sivatag, fércelődés a bom-
babizonyosság helyett, megfűszerezett vér –
lecserélve a manipulációk, az óriások
átköltöztetése a mellékbolygókra, vetkőzés
négykezeshez: ikerszonáta.

Az utolsó

Mandolinvezérelt lélegzetek,
belépő az ingoványba,
kiáltó léptek a beszéd sus-
torgása fölött. És elfecsérelt
jelképeim: a kezem delelése,
igézetlen simulás a homlokomon:
leületlen fehérítő-áldozat

A bárányszomorúság a mesében

Kitérdesedett bohócnadrág. Sískereszt.
Felfelé fordult csikóhas. Megtüzesedett
játék. Kalimpáló házcserépek. Sárga
vonatkiáltás. Szalmatánc búzafej nélkül.
Ember. Nagyságú marionett-babák.
Pókfegyelem.

Állapot

Mint egy isten, aki elfelejtette
a kinyilatkoztatásait. És táltos
fenségén széllyugta felé poroszkál,
szűrös gerincét fordítva a csodáknak.

Áttérés

Fölkerekednek a bálványkák,
az ólajtók megdagadnak,
szembefröccsen a reggel:
adakozik valaki, mikor élek.

Dobogókó felé – Advent első vasárnapján

Fotó: FEIGE MÁRTA

VIHAR JUDIT

ÖTVEN ÉVE VETETT VÉGET AZ ÉLETÉNEK MISIMA JUKIO

Negyvenöt évet élt meg csupán az író, mégis szinte minden műfajban remekművekkel ajándékozta meg olvasóit. *John Roderick* újságíró szerint Misima igen sokoldalú ember, a modern Japán *Leonardo da Vincije*. Életében háromszor is felterjesztették a Nobel-díjra, de ezt az elismerést soha nem kapta meg, bár számos kitüntetéssel jutalmazták munkásságát. Az első Nobel-díjas japán író 1968-ban Misima mentora, *Kavabata Jaszunari* lett. Pedig Misima a művészetek szivárványának minden színében pompázott, kifinomult, árnyalt stílusa egyesítette Kelet és Nyugat, a hagyományos és az avantgárd, a japán érzékenység és a freudi lélekelemző módszer sajátosságait. Eleinte vakákat, japán verseket írt, majd tizenkét éves korától már elbeszéléseket is. A regényben és a drámában, – utóbbinak szinte minden változatában – nagyot alkotott, de filmet is írt, sőt színészként szerepelt néhányban.

Élete, munkássága a legnagyobb végletek között mozgott, tudott írni a legromantikusabb, legpoétikusabb szerelemről és a legvéresebb, legádázabb harcokról, gyilkolásról. Maga vézna testű kisgyerekként kezdte, kigyúrt izomkolosszusként fejezte be életét. Eredeti neve *Hiraoka Kimitake*, akinek ősei igazi japán harcosok voltak, s aki arisztokratikus atmoszférában nőtt fel. Apja kormánytisztviselő, anyja egy iskolaigazgató lánya volt. A hagyományos japán családban többnyire az apa édesanyja számított teljhatalmú családfőnek. Az író nagyanyja, *Nacuko* valósággal elrabolta a beteges, csenevész kisbabát a szüleitől, szinte szerelmes rajongással nevelte az öregség fojtogató légkörében, még a széltől is óvta. Misima tizenkét évesen került vissza a szülőkhöz. Ekkor minden megváltozott, mert az édesapja kíméletlen vasfegyelemmel dresszírozta a fiát, irodalmi zsenéit a szemétre vetette. Ugyanis Misima ebben az időben kezdett el írni, követve példaképeit: a japán klasszikusokat, *Muraszaki udvarhölgy Gendzsi monogatariját*, kimagasló író elődjét, *Akutagava Rjúnoszukét*, a 20. század legférfiasabb japán íróját, *Tanizaki Dzsunicirót*, de a nyugati irodalom nagyjai is nagy hatást gyakoroltak rá, *Dosztojevszkij: Karamazov testvérek* című művéből többször saját alkotásaiban is idézett, *Oscar Wilde: Salome* című műve, *Reiner Maria Rilke* írásai voltak a kedvencei.

Misimát a legelőkelőbb japán iskolába íratják be, a *Gakusúinba*, ahová a császári család gyermekei is járnak. Az iskolába kerülve a császár és a Napistennő kegyeibe ajánlja magát. Ahogy később maga is mondja: „A császár a feltétlen teljesség!” Tizenhárom évesen már az irodalmi kör vezetőségébe is beválasztják. Mégis társai között magányos rút kiskacsának érzi magát. Első elbeszélése, a *Hanazakari no mori* 'Virágzó erdő' nagy sikert arat tanárai körében, a művet 1944-ben meg is jelentetik, ekkor veszi fel, tanárai javaslatára a Misima nevet. A név 'három sziget'-et jelent, de a buddhizmusban a félistenek, a démonok, és a vadállatok hármasként hírezték. Ebben az évben végzi el az iskolát is, ragyogó eredményei miatt a császár ezüstórát ajándékoz neki.

Rövid pénzügyminisztériumi hivatalnokoskodás után apja engedélyével otthagyja állását és ettől kezdve az irodalomnak szenteli életét. 1949-ben jelenik meg korszakalkotó, félig önéletrajzi ihletésű műve, a *Kamen no kokuhaku*, amelyet magyarul *Egy maszk vallomása* címmel adtak ki *Fázsy Anikó* leheletfinom árnyalatokat is pontosan kifejező fordításában. A mű fiatal, látenszen homoszexuális hőse kénytelen maszk mögé bújni, hogy a társadalom befogadja. A mű megrendítően ír arról az erőfeszítésről, amit a fiatalember tesz, hogy olyanná váljon, mint az átlagemberek, de ez sehogy sem sikerül neki. Ekkor döbben rá: egész életében maszkot kell viselnie, hogy soha senki se vegye észre, mi lakik benne, s hátha ezzel sikerül becsapnia önmagát is. A probléma Japánban nagyon élő, hiszen az évszázados szamurájvilágban gyakran lehetett és lehet ma is ezzel a kérdéssel találkozni.

Misimát írásaiban egyre inkább a szépség problematikája izgatja. 1952-ben álmai földjére, Görögországba utazik, hogy szembesülhessen a klasszikus szépséggel. Ennek a korszaknak a terméke többek között a *Sioszai* (1954), a *Hullámok sűrűjében* című gyönyörű szerelmes regénye, melynek témáját Daphnisz és Chloé történetéből meríti. Nagy regényei között feltétlenül meg kell említeni a *Kinkakudzsi* (1956) *Az aranytemplom* című írását, amelyben szintén a klasszikus szépségideál megformálására törekszik modern nyelvi eszközökkel. A mű valós eseményt örökít meg: a kiotói Aranypagodát, a buddhista építészeti egyik legnagyobb remekművét 1950-ben felgyújtotta egy szerzetes. Ahogy erről Misima maga is vall: „A szépség lerombolása szebb, mint maga a szépség.” A szadista brutalitás, a pusztítás gyönyöre sem idegen az írótól. Ugyanakkor iszonyatosan fél, hogy emiatt gyilkossá válik, ezért inkább önmaga ellen fordul, kínozza, marcangolja önmagát. Ettől az időtől vallja, hogy „a halálban találtam meg életem igazi célját”, s furcsa élvezettel borzong bele saját halálába.

1955-től határozza el, hogy rendszeresen testépítéssel fog foglalkozni. Egy alkalommal egy tenispályán megismerkedik az ifjú *Sóda Micsikó*val, Japán jelenlegi császárnéjával, és abban az időben mindketten közel álltak ahhoz, hogy kapcsolatukból házasság legyen. Misima végül 1958-ban *Szugijama Jókót* vette feleségül, akitől egy lánya és egy fia született. Misima életéről később *Henry Scott Stokes* írt monográfiát 1974-ben *Misima Jukio élete és halála* címmel.

A *Hódzsó no umi, a 'Termékenység tengere'* című tetralógiája 1965 és 1970 között készült, öt év munkájának termése. E művében is megfogalmazódik az, hogy a halálban találta meg élete igazi célját. Úgy tartotta, hogy élete négy folyóból táplálkozik, melyek az írás, a színház, a test és a cselekvés. Ezek a folyók a teljesség tengerébe ömlenek, saját életének teljességébe. Az első három egymásba vissza-visszatérő tekergő gyökér ahhoz a fához, amelynek testét és ágait a cselekvés adta. Az írás folyójáról ezt írja 1970-ben, halála évében a Tóbu kiállítás katalógusában: „Ennek a folyónak az áldásos vizeivel művelem földjeimet, ezzel biztosítom megélhetésemet és időnként ez áraszt el engem, szinte megfullaszt túláradó áramlataival... Amit írtam, az eltűnik belőlem, sohasem tölti ki a bennem lévő űrt, és nem lesz belőle más, csak egy könnyörtelen korbács, ami lesújt rám... Még sincs más utam a túlélésre, mint írni, még egy sort, egy újabbat, és még egyet...”

A színház, ahogy kötetünk is bizonyítja, rendkívül fontos volt Misima számára. Nemcsak a klasszikus nő felújításából keletkezett darabok, hanem a különféle modern drámák is. Ezek közül az egyik kiemelkedő darabja a *Szadó kósaku fudzsin* (1965), a *Sade márkiné*, melyet először 1989-ben Vörös Róbert vitt színpadra Szolnokon, Budapesten viszont 1991-ben adtak elő a Budapesti Kamaraszínházban Csiszár Imre rendezésében, *Szerencsi Éva* legendás alakítása Saint-Fond grófnő szerepében örökre emlékezetes marad. De nézzük, hogy a színház folyója mit jelentett Misima számára. „Régebben a színház olyan volt, mint egy vidám parti, ahová szívesen mentem egy fárasztó munkanap után. Ott másfajta világot találtam – a csillogó fények és színek világát, ahol az általam alkotott, csábító ruhába öltözött szereplők pompás díszletek előtt álltak, nevettek, sikítottak, zokogtak és táncoltak. Jó volt abba belegondolni, hogy drámaíróként a színpalak mögül én irányítottam és vezényeltem ezt az egész színházi világot. Ez az öröm azonban fokozatosan keserűséggé vált. A színház varázsa – az, ahogy az embereknek átadom az élet legsodálatosabb pillanatainak illúzióját és a szépség megjelenését a földön – szép lassan elcsábította a szívemet. Vagy az volt a baj, hogy már nem akartam elidegenedett drámaíró lenni? A színház, ahol a fényárban hamis vér folyik, talán sokkal erőteljesebb és mélyebb élményekkel hatja át és gazdagítja az embereket, mint bármi más a valós életben.”

A cselekvést tartja a legveszélyesebbnek Misima. „A férfit örökletes természetes és rendeltetése miatt teste a cselekvés folyója felé kényszeríti, ami a dzsungel legveszélyesebb folyója. Alligátorok és piránják hemzsegnék vizeiben. Mérgezett nyilakat lőnek ki az

ellenséges táborokból. Ez a folyó szemben áll az írás folyójával. Gyakran hallottam a következő mottót: »A toll és a kard útja egybe torkollik.« De igazából csak a halál pillanatában egyesülhetnek.

A cselekvés folyója könnyeket, vért és izzadságot hoz nekem, amit az írás folyójában sohasem találnék meg. Ebben az új folyóban a lélek a lélekkel találkozik, anélkül, hogy szavakkal kellene törődni. Ez az összes folyó közül a legpusztítóbb, és teljesen meg tudom érteni, hogy miért ilyen kevés ember közeledik csak hozzá.” Mégis úgy érzi, hogy ezt a folyót kell követnie.

1967-ben belépett a Japán Önvédelmi Haderőbe, ahol alapkiképzést kapott. Egy évvel később megalapította magánhadseregét, a Tatenokait a 'Pajzs Szövetség'-et, amelybe főként diákokat toborzott, és a császár védelmére eskette fel őket. 1970. november 25-én Misima államcsínyt kísérelt meg, a honvédelmi erő tábornokát egy székhez kötözték, de a puccsra való felszólítását nem követte senki, ezért szertartásos szeppekut, hasfelmetszést követett el. Már évekkel előtte Misima megkomponálta feltételezett halálát. Így ír erről a *Júkoku* (1966) *Hazafiság* című művében:

„...A körültekert pengét maga elé tette a gyékényre, előbb térdre helyezkedett, majd ismét vissza törökülésbe, és kigombolta egyenruhája gallérjának a kapcsait. Nem látta többé feleségét. Lassan, sorra kigombolta zubbonya apró rézgombjait is. Előtűnt barna mellkasa, majd a hasa. Leoldotta derékszíját, és kigombolta nadrágja gombjait, kivillant a csípőjét szorító tiszta fehér ágyékkendő. A főhadnagy két kézzel lehajtotta az ágyékkendőt, hogy a hasát jobban szabaddá tegye, aztán megragadta kardja pengéjét... A főhadnagy átható, merev tekintetével úgy bámulta feleségét, mint egy ragadozó madár. Aztán maga felé fordítva kardját, könnyedén megemelkedett, s felsőtestével a penge éle fölé hajolt. Vállán megfeszült uniformisának szövete, s elárulta, micsoda erőfeszítés mozgósítja minden izmát. Balra célzott, hasa legmélyére. Éles kiáltása belehasított a szoba csöndjébe...

Ez hát a szeppekut? – kérdezte magában. Mondhatni az abszolút káosz, mintha az ég szakadt volna a fejére, mintha a világegyetem részegen támolyogna. Akarata és bátorsága, amelyet a döfés előtt oly szilárdnak érzett, hajszálvékony acélszálla fogyott, s az a borzalmas gyanúja támadt, hogy e vékony szál mentén kell előre jutni a és kétségbeesetten kapaszkodnia bele. Görcsbe szorult ökle egészen benyirkosodott. Letekintett. Látta, hogy a keze és a pólya, amely a kard pengéje köré volt tekerve, vérben ázik. Ágyékkendőjét is sötétvörösre festette a vér. Döbbenetesen hihetetlennek találta, hogy ilyen borzalmas fájdalom közepette még látni lehessen azt, ami látható, s hogy még létezessen az, ami létező...

Amikor végre a főhadnagy egészen fölmetszette a hasát, a penge már alig állt a sebben, ki-kilátszott vértől és zsírtól csillogó hegye. Ám a főhadnagyot most hirtelen heves hányinger fogta el, és rekedt kiáltást hallatott. A hányás a szörnyű fájdalmat még szörnyűbbé fokozta, s a hasán, amely addig nyugodt maradt, görcs hullámozott végig, a seb kitátotta a száját, s a belek kibugyogtak belőle, mintha a seb is hányna. A belek, szemlátomást közömbösen gazdájuk kínja iránt, akadály nélkül siklottak ki és öntötték el a lába közét, kitűnő egészség meg életerő szinte kellemetlen látványát nyújtva. A főhadnagy feje lehorgadt, vállá fölemelkedett, a szeme tágra nyílt, s a szájából vékony nyálfonál csorgott. Arany vállpántjai csillogtak a lámpafényben.”

Misima Jukio 1970-ben nagy botrányt kavaráó szertartásos hasfelmetszése előtt e szavakkal búcsúzott a földi világtól: „Az emberi élet rövid, de én szeretnék örökké élni.”

A kötet összeállítói, fordítói szívből kívánják, hogy olvasóik gazdagodni tudjanak ebből a Misima drámakötetből, gyönyörködjenek az író remekbe szabott darabjaiban. Reméljük azt is, hogy a színdarabokat sokan magyar színpadra viszik, hogy minél többen megismerhessék és élvezhessék Misima páratlanul érdekes alkotásait.

VIHAR BÉLA

Báruch próféta megengesztelése

Lásd kedvesem ez a kép is a tiéd,
higyjünk hát istenben,
ki a kémiában és a szeretetben kinyilatkozik.
Egy ember jár a XVII. század árnyékában,
fekete köpenye és zsidó szeme van,
imígy szólván, látott Báruch:
syllogizmusból fonjatok lajtorját,
ki éri fel a csúcst, de bennem kél fel a nap, mint mondva van
- a dolgokba belezárta önmagát
leereszkedett a kalászkok csövén, a kankalinban jókedve bukfencet vet
felhőkben óriási álmait gyúrja,
köveket, cselekedeteket, csillagokat és erdőket egy fonálra fűzte:
önmagára -
ez az isten hétszer meg hetvenhétszer Amszterdam
és akinek a neve Törvény!
a tengerek is őt kiáltják, Észak, Dél kara,
érette öntözik a vér forró esői tested rekeszeit,
benne moccan a mag, lombikja minden születésnek,
felemelte oltárát a hegyek áldozati púpjaiban
és föléljük csillagok íveit égő koszorúnak,
mehordozza az évszakok zászlóit,
az eldobott kőben és a történelemben időtlen művét rendezzi...
.....ülök házamnak lépcsején
fogoly vagyok míg meghalok
az én időm az anyák méhében vár
és arcomba köpnek.

Forrás: VIHAR BÉLA: *Út önmagadtól*, – <http://mek.oszk.hu/05100/05109/05109.htm>

ELFELEDETTEK* – MARCONNAY TIBOR

MARCONNAY TIBOR ; családi nevén Rupprecht
(Sajtoskál, 1896. február 12. – Budapest, 1970. április 12.):
költő, műfordító, újságíró.

Garai Gábor apja. Államtudományi doktorátust szerzett. 1920–1940-ig különböző lapok munkatársa volt Tehetségét 1922-ben Kosztolányi ismerte föl. 1923-tól írói neve Beaulieu-Marconnay. Verseit a húszas évektől a Nyugat is közölte. Áradó, féktelen lírikus volt, verseit végletes ellentétek jellemezték, s egyéniségét is az ellentétek vonzották Jobboldali nézetei miatt 1945 után kiszorult az irodalmi életből. Az ötvenes évek második felében jelentkezett újra verseivel, a hatvanas évektől műfordításai és versei jelentek meg, szerény terjedelmű válogatott gyűjteménnyel, a *Sugaras őszi nappal* tért vissza az irodalomba 1963-ban. A hűvös formának és a lázas tartalomnak ellentétére épülő lírájában központi motívum a szerelem. Kedvelt műformája a szonett. Főként francia parnasszista költőket fordított.

"Két világháború tanított lassan arra, – Az ember egyedül milyen keveset ér" – ez a felismerés hatja át kései verseit. Rá kellett ébrednie sok keserű tapasztalat és önvizsgálat nyomán, hogy hallgatása szükségyszerű volt. De az irodalmon kívüli éveket is igyekezett kamatoztatni; úgy vélte, hogy a magány poklában, gyötrődései között nemesedhetik meg igazán költészete:

Tévedsz, ha mást hiszel, – nincs itt másféle pálya
Oszlja s őrzi magát, ki már ily sokára kész; –
Magányom kényszerű ... Rémitő? Van is árnya
Csak ekként alkot az, aki megszállott, s merész
(*Remeteség*)

Nem egy versében a történelem nagy alakjainak példáját idézi, bennük, tetteikben és műveikben igyekszik megtalálni azt az általánosan érvényes tanítást, mely független a korok változásától és az emberi kicsinységtől. Szonettjeiben (*Chopin-keringő, Rimini: Vénusz születése, Michelangelo Dávidjára*) újra és újra választ próbál találni költészetének egyik visszatérő, középponti kérdésére, a teremtés, a művészi alkotás problémájára. Rendkívül fontosnak tartotta a mű érintetlenségét és tisztaságát; a minőséget, melyet oly aprólékos gondnal igyekezett ő maga is minél inkább megközelíteni. Nem az élet nagy kérdései foglalkoztatták elsősorban, hanem a költői alkotás hogyanjának izgalmas problematikája. S azok a versei a legteljesebbek és legharmonikusabbak, amelyekben magára a műre, a teljességre, a természet tökéletességére csodálkozik rá:

Ez a Poézis! Itt parkok buján virulnak
Fehér szatinben áll iker cseresznyefád
Szemünk sok rózsaszín barackvirágra lát
Ragyogó tavaszom, így soha meg nem únlak
(*Próza*)

---

* A Kaláka internetes periodikán 2007. októberétől 70 költő versei, életrajzi adatai voltak olvashatók az *Elfeledettek rovatban*, melynek szerkesztője lehettem. Kamarás Klára és a magam ötleteként, a Kaláka nyomán, de nem ugyanazon sorrendben, az Irodalmi Epreskert 5 is közli ezt az összeállítást. [Szerk.]

ELFELEDETTEK – MARCONNAY TIBOR

Költészetét kezdettől jellemezte a szerelem kultuszának szinte áhítatos tisztelete, központi motívuma volt az egészséges, szép emberi test leírása. Öregkorának verseiben is visszajár ez a téma, ritka szép és hitelesen emberi verset írt Rodin szobrairól, s majdnem mindegyik emlékező versét áthatja ez a hol csendesen nosztalgikusan felsejlő, hol erősebbre hangszerelt szerelmi érzés és sejtelen:

Most újra fölmerült gyerekkorom s a kert
Méhek bozsogtak ott rózsaszín japán-birsén
Láttam: zománca zöld, lombja és szirma pörsén
Szívem a távoli szerelmet sejtve vert
(Tavasza)

Kevesen voltak a magyar költészetben, akik ilyen makacs következetességgel csiszoltak, tökéletesítettek egyetlen költői formát. Marconnay Tibor a szonettet fejlesztette szinte eszményien tökéletesre. Kulturált verselő volt, a formát sosem nyűgne, mindig inkább fegyelmező erőnek érezte. De ebben a szonett-formában szinte az élet teljes vegetációját érzékeltetni tudta. Akár egy adriai út nyomán születtek benne szonettjei, akár egy gyermeki emlék balladaivá növesztett víziójában, mindig érezni, hogy egy dinamikus, lázas szenvedéllyel alkotó költőegyéniesség rója a sorokat, s az élet és halál teljességét felmérő, vállaló ember veti ki magából gondolatait.

Marconnay Tibor dinamikus költő volt, az ellentétek egyesítésének képességével, a mindent áthevítő, világot teremteni kész líraiságnak áldásával és átkával. Egyszerre tudott bukolikus idillt, áradó látomást és végítéletet sejtető balladát alkotni, szonettjeiben ott lüktet, zihál a természet vegetációja. Költészete finom, kimunkált maradt, de mélyebb megrendülést ritkán kelt.

Radnóti Miklós: VILÁGTÜKÖR

Marconnay Tibor új versei – Nyugat

Hát minek nyomorítsam szabályokkal véretem, versemet,
mikor teljesen sodor a természet és nincs egyéb
törvényem, mint az én természetem!

írja Marconnay Tibor már a *Kacagva tört ki a faun a pagonyból...* című régi verseskönyvében s a formát bontó költői vérmérséklet izzása érdekesen színezi át a dús, izgatott nyelvű és lélekzetvételi verseket. A készenkapott formán belül indul meg az a bomlás, mely Az Ember ellen szabad lejtésű és nyitott tirádáival fejeződik be s nyer eszmeileg is végső megfogalmazást. Ennek a minden bizonytalanságot tudatos és szerves folyamatnak reakciója, illetve feldolgozása a Világtükör szonettmáza. «Ábrázolja a tűnő világot, hogy így megőrizhesse», - írja utószavában Marconnay. Az ábrázoláshoz is, a megőrzéshez is forma kell s a formát bontó költő újra formát teremt. A képalkotására s nyelvezetére oly jellemző fölfokozottság és izgalom, mely eddigi verseinek velejárója volt, most megszűnik, ábrázoló képeiből hiányzik a belső indulat és nyelvének izalmát a hang állandó nemessége váltja fel, a nyelv biztosabb, a költői közhelyektől tisztább, de gondolatibb lett és a változásban színeit veszítette.

ELFELEDETTEK – MARCONNAY TIBOR

A változást és e változás jellemző jegyeit szépen érzékelteti a Forrón susog a nyárfa is, mely először a Kacagva tört ki a faun a Pagonyból című kötetében jelent meg és melyet átírt formában közzétett a Világtükörben is. Összehasonlításként idézem két különösen kínáló versszakát; előbb régi, azután új, átírt formájában:

Alföld borong holdfényben és
lágymok barna púpja;
milyen vitézt temettek el
e bús tájon? Ki tudja?

Sötét gallyak a gyors vizen, -
mily furcsa, éji rajzok; -
fut az ezüstös halk zene,
mely engemet följazott.

Holdfény, alföld. És távolabb
barnás vonású halmok,
a harcosról, ki porlad itt
az alkonyban, ki hallott?

Rezzen a gally a gyors vizen,
megrezzennek a rajzok,
rezzen a halk, ezüst zene,
mely itt mindent följazott.

A képköltés és a nyelv régi és új állapotának viszonyát világosan mutatják a képek, melyek vizuálisból magyarázóvá lesznek, az utolsó sorban a fut és rezzen változása, a második szak új formájának ismétlései és az utolsó sor személytelenítése. A változásban tagadhatatlanul van valami versellenes. Marconnay lényegsűrítésnek nevezi költészete új állomását s valóban az eredmény valami ilyesmit mutat. E kísérletben pedig nyilvánvalóan a vers jár rosszul. A költői nyelv hatásának lényeges összetevője az, amit az új nyelvésztika Bally után nyelvenkívüli valóságnak (La réalité extra-linguistique) nevez; a nyelvvel kifejezhetetlen és kifejezetlen érzelmek a szavakba beleértett asszociációk folytán fejeződik ki és emelkedik költői magasságokba. Marconnay lényegsűrítő törekvésében a szavak megmaradnak pusztán szótári valóságukban és ez a tudatos aszkézis nem válik a költői nyelv javára. Ezzel kapcsolatos, hogy a Világtükör szonettje, - a magyar szonettet több síkon is újjáteremtő és megteremtő Babits, Kosztolányi és Tóth Árpád után - hősi, de anyagszerűtlen kísérletnek hat.

Ha vezércikk versem, úgy hát vezércikk,
de, ha szonett, legyen az én szonettem,
keményen ég és föld között lebegjen,
min a pacsirtadal világa érzik.
A kusza sors száll itt feléd a rendben,
«Nem lázadsz hát soha» ha néha kérdik,
fürgén felelem: «túlzottan». Ezért itt
a vers a torz élettől visszaretten.

ELFELEDETTEK – MARCONNAY TIBOR

A vers a torz élettől visszaretten, menti magát és a megtaláltnak vélt formába menekül. A mindent szonettbe-törés hősisége gyakran közeljár a rutinos és kényelmes formataláláshoz, a szonett maga pedig egy könnyedén megoldott, de egyszerű feladathoz. Ennek az utóbbi szempontnak említése, mely különben nem lenne fontos, - a szonett lényegéből folyik és természetesen nem vonatkozik a kötet csúcstarabjaira, a Titokra, a Hajnaltól estig két szonettjére, a Legendára, a Komoly megbánásra és a többire, melyek a Kacagva tört ki a faun a Pagonyból és Az Ember ellen gazdag ziláltságából letisztult és érett darabok. Ezekben bontakozik ki nyelvezete teljes érettségében és képalkotó készségének tiszta művészete.

De jó az est. Erdőt rezget fuvalma,
bús ágak végein bronz gömb az alma
s a kobalt égen hold száll. Ne beszélj.
Zeng a harang. S a szertepazarolt hang
búrája rádborul. Nyügöz a roppant
tülkös, zömök, bölényfekete éj.

A formakérdés fölvetése azonban elsődleges, mert Marconnay hisz abban, hogy a Világtükör a nagy megtalálás, problémáinak megoldása és fölszabadulás s ez a furcsa tudat végigvonul a könyvön:

Most végre fölszabadul friss ígém,
most csillan legüdébben rám a hajnal. -
Ó ifjú szándék! Most elérlek én.
Már nem dobálódzom titán szavakkal,
már túl vagyok minden meddő vitán,
a kemény múlt s jelen oly tette sarkal,
mely torz tulzások nélkül is titán.

S később:

Mert most szétoszlatok minden zavart
s szívem, kit a görcsös vágy fölkapart
művében, lám, mindent simán feloldott.

Marconnay gazdag oeuvrejéből folyik azonban, hogy a Világtükör költészetének jelentős, termékeny és termékenyítő állomása csupán. Az önmagával szemben támasztott igény a legmagasabb, a költői kísérlet hősi. A mindenséggel küzd minden versében, «hogy mindent megformáljak, hajt a vágy» - írja és érzi, hogy övé «a föld színe s a tenger tükre» s a «győzelmes tajtékban elmerülve» a művet kívánja menteni. S ez egyben biztosítéka is annak, hogy költészetének betetőzése nem lehet egyetlen rátalálás. A lélek sokrétűbb, művészi eszközei gazdagabbak. A költői magatartás ritka nemessége pedig előkelő helyet biztosít a könyvnek Marconnay költészetében és nemzedékének könyvei között.

ELFELEDETTEK – MARCONNAY TIBOR

EZER HOMÁLY TAKAR

Ti nem hiszitek el az én szomorúságomat,
nem is hihetitek. Messze van és ezer
homály takarja.

Csupa zavar van köztünk. Irigyen gondoltok
ragyogó szavaimra, melyek a kacagást, a vig
életet dicsérik.

És arra gondoltok, hogy apám gazdag ember,
de azzal már nem törődtek, hogy el kellett hagyni
atyámat, anyámat s mindenkit, akit szerettem

s el kellett hagynom szülőfalum gyönyörű
mezőit is, melyek ha eszembe jutnak,
zokogva riadok.

Mit tudtok ti arról, hogy minden órában
éles tüvel szurja szivemet a bánat
azért, mi visszahozhatatlan.

S mit tudjátok ti, átvirrasztott
éjszakákon mint reszketnek idegeim,
ujjaim sajognak az írástól s szemem véresen
izzik, mint a parázs.

Mit tudtok ti az én szenvedésemről,
amely gyötör, hogy lelkemet kiterjessze
messze fölédtek, a magas világba,
ahogy kiterjeszti szárnyát a sas.

Bizony, most unalmas nektek e Lélek.
De ha majd Gyötrelmem utolszor vonaglott,
megüt bennetek elektromos árama:
«Ez költő volt.»

S megértitek: szegényebb lett az élet.
És gazdagabb. És hosszú idők múltán
kimondja egynémelyitek:

«Fömládozta magát. Bár a martirság ellen
fente mindig szavát.» Hamis idézetekkel
lesz tele szájatok és nagyszerűen árva
hantomra hullatjátok ostoba könnyeiteket.

NYÁRFA

Forrón susog a nyárfa ia,
Bűvös nagy őszi estbe,
Talán egy sebesült vitéz
Vergődött itt, elesve.

Holdfény, alföld, és távolabb
Lágy halom barna púpja,
Milyen harcost kapartak el
E hajlatnál? ki tudja?

Tán élet katonája volt,
Talán halál lovagja,
Villámsújtotta fűz hajol
Rezgőn a halk patakra.

Rezzen még ága gyors vízen,
Furesák az éji rajzok,
Holdas hegedű-húr üzen
Rémlik, hogy engem ajzott.

S oly tájon áll magányosan
Borús mezőn a nyárfa,
És mintha minden lombja már
Gyászosan citerázna.

Csillagos holdsarló alatt
Egy vagyok én s a lombos
Öreg fa: minden levele
Velem együtt dalol most.

Bizony, egy sebesült vitéz
Vergődött itt, elesve,
Forrón suttog a nyárfa is,
Bűvös, nagy őszi estbe.

ELFELEDETTEK – MARCONNAY TIBOR

IFJÚSÁG

I.

Az első tavasz
Mily különös volt az első Május, amely
diákkoromban hirtelen csapott le életemre.
Átnéztem a könnycseppes ablakok ezüstjén.
Hangtalan pergett a langyos záporosó.
Tűnő utakon s párolgó, messze mezőkön
zavarban, mely a teremtés-előtti
időkre emlékeztetett, a sár s a gőz
káosszá egyesült. És én egy gögös, szürke
régi kastélyba zárva, lustán, lázasan
néztem a tuláradt ereszek zuhanó
vizeit, amint tengert idéző térképekké,
óriás pocsolyákká ölelkeztek a nagy udvaron.
Csüggedten virultak a májusi lombocskák,
melyeken imbolygott a csillámló esőcsepp.
S a gesztenyefák ázott rügyei
furcsán fénylettek, mint a nedves enyv.
S egyszerre elfordultam zárkózott udvarunktól.
A falu felé rebent szemeim forrósága,
viskók felé, melyek a nagy határra nyitak,
hol ázott lóherföldeken tul kóbaltszin hegyek
vitorlát feszítettek álmaim ladikjára.
Azonban előttem pár ölnyire
ut partján árkokban, kávészinű
buborékos vizek rohantak s meztelen
libák, kacsák, parasztfiúk és lányok
siettek az árral, a disznóusztatóhoz
vigan, zajosan. S mögöttük az ólmos
égbolt feszült az üde-zöld mezőkre.
S én lázzal lestem karcsu, szüzies
lányok fehér, foszforeszkáló térdét
S az egy csudás és távoli, megváltó
szenvedélyt áhitottam. De csak vad zavar
volt minden pillanat s az ingerlő leányok
elérhetetlen térdei gunyolták vágyamat.
Börtön-szobámból némán, keserűn
figyeltem a szegény, szabad, cigányos csapatot.
És szörnyü akarások csikorogtak csontjaimban
miközben a komor falitáblán a száraz
unalmas kréta sikoltott egy latin szót.

II.

Igy vágattam egykor
Sokszor, de sokszor ringatja vérem
diadalo, emlékes, őszi verőfény. –
Gyönyörű volt a hajnal s kilovagoltam
piros-arany erdőbe. A fák koronáin
az éjszaka gyöngyös homálya lengedezett még.
És hirtelen mély titkos fékezetlen
szilajság gyujtogatta akaratomat.
Gyászosan csüngő ágak alatt, vörös avarban
kanyargott az ut: mindig csak előre!
Olykor a nyeregkápára s a ló nyakára hajoltam.
S a barna tar ágak mégis csak horzsolgatták
kipirult, fiatal arcomat. Bántam is én!
Olykor egy őz suhant el a sűrű bozótban,
s nyulak rebentek a fénycsikos pagonyon által.
Olykor egy árny: félig faun, félig kísértet
borzongatta s ujjongtatta a vérem.
A Mult! Aztán megint a pillanat
A pillanat! Az ifjúság! S a karcsu
szüz, reszkető nyirfákat s a fagyos-kék
őszi égbolt fátylas felhőit mennyei
élvezettel éreztem testvéreimmé.
Lelkesedés, csupa láng lettem hirtelen.
Fölágaskodtam a kengyelben s a hódítók
diadalmámora zuhogott ereimben s megsejttem
az uj, nagy egyetlen tavaszt, az én
tavaszomat! Ugyanakkor kibuggyant ajkamon
az üde, ragyogó, szüz, ujjászületett
költői sor. Kevélyen ágaskodtam
s már irtam is. Gyors betüket egy ringó
papirszeletre. S tündökölt az uj
hajnal érintetlen boldogsága szememben.
Kezemből kiejtettem a gyeplőt, vitt a jó
paripa a vadonban. Dobbanó
patája alatt vén bükk lombja vérzett.
Érzékien csillámló tavak s mocsarak
tünedeztek s meztelen, olajbarna
bozótok ugrottak sűrűn elénkbe.
És én vadul, bolondul irtam a nyeregben
s vasderes paripám vitt, mint a végzet.

ELFELEDETTEK – MARCONNAY TIBOR

EGY TÁNCOSNÓ PORTRÉJA

Homályos, kékes, csillogó, derengő
a szeme. Az arca aranyból, zománctól
van. A haja vörhenyes. Rojtos kendő
hull le a válláról s új táncot táncol.
És hirtelen - (fenn lobogott szoknyája, fenn még
mint tűzfényű zászló,) - a parkettre siklott
ahogy a hattyu suhan a tóra. S a vendég-
sereg alig látta, hogy nincs ott
mikor a zongorához ült komolyan
- egy illatos fürt árnyékolta arcát -
és most, mint énekes arkangyal olyan
az ajka amint figyel, hogy hajtják
zsarnoki szép hangok uj mozdulatra
s lázadt lelkére csend szárnya terül.
A búsul. De nincs megoldás. S leng már alakja:
táncolni kell, tovább, szüntelenül.

JELENÉS A HÓMEZŐN

Vágyó karod szerelmes rezzenése
mindig kísért, de most immár kísértő
illatot hintesz a szellő elébe
és remegtetve reszketek zenédtől.
Képemássá lendül vágyam reszketése
mezőn látlak mezőnek, messze útnak
s havas, dús, lilás, csipkés táj fehérje
fölött az én szivemben kebled duzzad.
Gyegéd árnyas, gyöngyházzsinű tájon
kebleidet izzón bimbózni látom
s drágamivű öved a büszke híd.
Te karcsú lábad a táj fehér álma
s nézek szemedbe, mennybe, kék virágba
s kárognak a fekete fürtjeid.

HAJNALTÓL ESTIG

Nézd, hogy lendül ki hullaszín homály
dunyháiból a fényes, ébredő test,
e nyugtalan és mégis révedő rest
álom, mely tenni tud, hogy állj s csudálj.

Hamar tüzében ég a messze táj,
a friss pázsitra árnyal, fénnel ő fest
mezőkre hullat déli, buja szóttest
s színével szaggat kábít a szeráj.

De jó az est. Erdőt rezget fuvalma,
bús ágak végein bronz gömb az alma
s a kobalt égen hold száll. Ne beszélj!

Zeng a harang. S a szertepazarolt hang
búrája rád borul. Nyűgöz a roppant
tülkös, zömök, bölényfekete éj.

HAJNAL VAN, PÁRIZS MÉG ALSZIK...

Hajnal van, Párizs még alszik, már alszik,
alig hallani egy-egy lépést az uccán.
Dús fák hajolnak át a Cluny-kerten
és szinte lágyan bugnak az autók.
Egész éjszaka esett a csendes eső,
annak a mámoros illatát érzem a légtérben...
Most szeretnék elindulni innen s menni, menni
a magányos aszfalton, az erdőig,
a falum erdejéig. És végül lefeküdni,
jó, hófehér gombát szagolni a fűben,
nézni, hogy tollázkodik egy fácán-család,
mint hajdan, diákkoromban, amikor
szalonkalesre jártam, de most már
fegyvertelenül, örökre szeliden
fülemben a nagyváros irtózatossá zajával,
lelkemben ősi vággyal, lefeküdni egy szilfa alá
nézni a reszkető lombot, csak nézni a rózsás és kék eget...

A verseket betűhíven közöltük [Szerk.]

PÉTER ERIKA

a magány katedrálisában

megoperálnám a lelkem,
kimetszelném belőle
a felgyülemlett bánatot
és a túladagolt szeretetet,
a szeretetet, mely fojtogat
és éjszakánként kínoz

nem tudok mit kezdeni vele,
felébredek;
fekszel mellettem az ágyban
én a magány katedrálisában
szenvedek
egyedül

megoperálnám a lelkem,
mert a szeretetem nem kell,
nem kell már senkinek

de ilyen műtéteket
nem végeznek orvosok,
ha majd feltalálják,
szóljatok,
szóljatok

Zemplén, Milicek – egy kis napsütés...

Fotó: SZABÓ MÁRTA

KULCSÁR TIBOR

Fehéren a télben

Állok fehéren a dermedt télben.
Felettem a fagyos határban
varjak szállnak, vén fák kopáran,
magányosan birkóznak a széllel.

Csend, csend, csend az ég alatt, föld felett.
Riasztó ez a béna pusztaság itt,
körös-körül a messzi láthatárig
e tört némaság mindent betemet.

De én tudom, hogy mélyen a föld alatt,
míg itt fenn a hó, jég mindent ellep,
bízva készül, gyűjti az életnedvet,
csírázni vágyik már a búzamag.

S azt is tudom: már érik a tudat
a kis füvekben, hogy majd lenn a völgyben
feltörnek ők is nem sokára zölden,
s a napfényben élesítik kardjukat.

Fönn fekete a varjaktól az ég,
állok a dermedt télben fehéren.
Vén, kopár fák birkóznak a széllel,
és várják a zöld, zsendülő vetést.

Forrás: KULCSÁR TIBOR: *Pogány imádság*, Budapest, 1965, Szépirodalmi Könyvkiadó

A költő jogörökösének, Kulcsár Zsuzsának engedélyével közöljük a verset [szerk.]

[https://hu.wikipedia.org/wiki/Kulcs%C3%A1r_Tibor_\(k%C3%B6lt%C5%91\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Kulcs%C3%A1r_Tibor_(k%C3%B6lt%C5%91))

SITKU RÓBERT

A DICSŐSÉG DALA

Mikor megáll majd a szívem,
az erdők elhallgatnak
és felbomló testem adom
majd enni a vadaknak.
Szakállamra lepkék szállnak,
míg mellkasom mélyeit
átnyújtom - vendégül látva
a föld puha férgeit.
Szoborként, a fák tövében,
szemem lehunyva hagyom,
hogy magába oldjon végleg
a közömbös oltalom.
S míg némán néznek, csendesen
és megrendülve a fák,
én lábaiknál játszom el
a dicsőségem dalát.

HÁRMASSÁG

Képes vagy társa,
szerelme és barátja
lenni egyszerre?

* * *

Mások mérgeit
vagy kikönnyezed vagy mind
beléd oldódnak.

* * *

Ha képtelen vagy
másnak egy otthon lenni,
otthontalan vagy.

ART-ÉRIA

Mikor hullik le a szívünk lárva-arca?
Vagy a hernyó-lét zabálja majd lassan fel?
Van benne erő, hogy egyetlen egyszer, de
pillangóvá váljon- vagy a szenny altat el?

NÉGYSOROS

Akinek adtam, annak szívesen,
akitől kaptam, annak köszönöm -
de jó volna végre megtudni, hogy
mihez volt egyáltalán itt közöm.

SZABADSÁG

Nem kell, hogy megszelídíts.
Mert ha felismerlek,
magamtól megyek hozzád,
hogy felszerszámozhass;
megengedem a zablát,
a hátamra ülhetsz -
ha bízol az erőmben,
én megbízom benned.
És ha szabadon engedsz,
már nem megyek messze,
a közelben maradok
és nem kószálok el;
olyan nagy a szabadság,
oly forró és hideg,
és olyan céltalan, hogy
elégsz, megfagysz benne.

KARAFFA GYULA

A világ...

a világ alapvetően nem változik
nézd csak meg a Lánchidat
vagy Pestet ugyanaz esetleg
nagyobb lett rajta a rozsdá
vagy több ember szorong benne
alapvetően csak születünk
kitalálunk magunknak verseket
vagy megvesszük magunknak
a napilapokban már azt sem
figyeljük ki született ki halt meg

az idő mindent összemos
a hullámokat a hullámat
molekuláim szétáradnak
a földben újra
s ha szerencsém lesz
egyszer beköltözhetek
egy ebihal uszonyába...

mondom
ha szerencsém lesz...

KARAFFA GYULA: *Tartozásaim gyűlnek...* Nagyoroszi, 2015, Runner Média Kft

PETHES MÁRIA

Január

szépségén kívül egyébként meddő a jég-
virág. nem érlel feszes húsú gyümölcsöt,
de ismeri a sietős elmúlást, aminek hírét
az ablakra vetődő rigószárny árnyéka

hozza. visszhangzik, akár egy gyermek
kiáltása, amivel rémálmából vissza akar
térni az ölelés biztonságába. a látszat
áttörhetetlen tömbjén elmosódik a nappal

és az éjszaka határvonala. a talajmenti fagy
fölkúszik az alvók szívébe. nulla fok alá
süllyed a remény higanyszála. a súlytalanság

sejtelmével érkezik a fény. a szerelem csalóka
március melegéhez hasonlít. az idő a sors
maszkját viseli. türelemre int.

arany aura pozitív feszültségével veszem
körül magam, precíziós robot tanulmányozom
egy az úrból kiszakadt, vad üstökös egyszerű
pályáját. úgy tűnik, mindjárt a földbe csapódik,

de a horizont elhajol előle. tehát egy újabb
világvégét úszunk meg, habár a mai nap is
egyenlő a nullával, hacsak azt nem tekintem
eredménynek, hogy betölthettem hatvanegyedik

életévem. az ég hasadékából havazik. felgyúlik
bennem sok elveszettnek hitt dolog. megeléjelem
a trükköket, amikkel isten útjából kitelek.

mellkasomban állandósul a valóság szorítása,
mintha hozzám tartozna. elunom a hólapátolást.
vigye el, aki oda szórta.

minden főnevet elsodor a szél. csupán
önmagát dicsőítő jelzőket görget a hermelin-
fehér porhóval. egy távolba merült emlékről
óriásplakátot készít az ég. elnagyolt térkép

a város. sovány utcái hallgatnak az ingázók
diadaláról. katatón mozdulatok. elsimított

ruharánc a jövő. késésben a boldog pillanat.
a házak kávé illatba burkolóznak, ablakukban

végtelen üresség. most csak a csönd terem.
kiolvad a reménytelenség. az aquarius
jegyehez tartozó monda végére pont kerül.

az istenek a csillagok közé emelik a szerelmet,
hogy ne legyen elveszett. begyógyul a kockázat
sebe. a mozdulatlanságban kikel a majdnem.

PETHES MÁRIA, *A szabadság ikonjai*, alkoTÓház, Agárd, 2016

Zemplén, Komlóska – Pusztavár sziklái

Fotó: SZABÓ MÁRTA

TÁTRAI S. MIKLÓS

Az utolsó parázs

A külváros zsákutcájára rátelepedett az éjszakai sötétség. Csend volt, már csak néhány kis ház ablakából szűrődött ki világosság az olcsó, vékony függönyök mögül. A rolók és redőnyök jobban tartották a fényt, de erre kevés helyen volt szükség. Sokan már aludtak, hiszen ezerkilencszázhatvanötben a ködös őszi estéken nem sok mindent lehetett tenni azon a környéken. Szerény jövedelmű emberek laktak kis házaikban. A boltok már régen bezártak, mozi, presszó, kocsmá nem volt a környéken, televíziót kevesen tudtak vásárolni. Az olvasás és a rádió jelentett szórakozást azoknak, akik többre vágytak az alkohol okozta márnál, és persze a tanulás a gyerekeknek, a törekvő fiataloknak, és néhány felnőttnek, akik hittek önmagukban. A hétköznapi éjszaka után már alig-alig volt fenn valaki, hacsak valami különleges oka nem volt rá.

Emília asszony a konyhából nyíló szobába lépett, majd az éjjeliszekrényre tette gyógyszeres dobozát és egy pohár vizet. Kis állólámpája adott gyenge fényt, abban jól látta ágyban fekvő lányát, akivel nagyon összevesztek az este. Széket húzott az ágy mellé, leült, megfogta Emike kezét, és lassan megfontoltan beszélt hozzá.

– Tudod kislányom, egészen másként képzeltem az életünket, és kettőnk kapcsolatát. Bizonyára hibát követtem el, hogy mindig kicsinek tartottalak ahhoz, hogy őszintén megbeszéljük dolgainkat, és amikor már kétségtelenül nagylány lettél, te nem akartál velem beszélni, nem akartál megérteni. Akkor már nem érdekelt téged őszinteségem, mert nem hittél nekem, másként láttad a világot. Amikor kicsi voltál olyan boldogok voltunk! Imádtuk egymást, szinte csüngtél rajtam, aminek nagyon örültem. Sosem éreztem tehernek szeretetedet, még akkor sem, ha esténként holtfáradtan borultam az ágyba, hiszen a te energiád kimeríthetetlen volt. Apát is szeretted, vele is játszottál olykor-olykor, már amikor ráért, és ez nem volt sokszor. Sokat dolgozott, fáradt volt. Ha veletek voltam érezni lehetett én vagyok a fontosabb neked, és ez apádnak határozottan rosszul esett. De talán nem is ez volt a legnagyobb baj, hanem az, hogy te is fontosabb voltál nekem, mint ő, és ezt is pontosan érezte. Sokszor gondoltam már arra, hogy valószínűleg nagyon jó anya voltam, de nagyon rossz feleség, mert bizony egy férfinak nem elég az, ha finom ételeket kap, tiszta a ruhája, rendezett lakásba térhet haza. Lassan-lassan elhidegültünk egymástól. Rá kellett döbennem van valakije, mert idegen illatokat éreztem rajta, hosszú hajszálakat találtam még a fehérneműjén is. Nem tudtam mit tegyek, mert megértettem őt, ugyanakkor nagyon fájt. Nekem senki nem volt előtte! Sosem csaltam meg, igaz, nem is volt kedvem hozzá, talán alkalmam se. Teljesen kitöltöttem az életem, ami - most már tudom - hiba volt, ráadásul nem érte meg, mert a későbbiekben neked sem jelentettem azt, amit szerettem volna. Érthetetlen és megmagyarázhatatlan az a változás, ami pont akkor kezdődött meg nálad, benned, amikor azt hittem a legnagyobb szükséged lesz rám. – sóhajtott Emília és szomorú tekintettel nézett a múltba. Ivott egy korty vizet, majd folytatta vallomásnak is beillő történetét.

– Tudod kislányom, ezerkilencszázötvenhat október utolsó hetében zűrzavaros napokat éltünk. Itt a környékünkön viszonylagos nyugalom volt, de bent a városban tüntetések, majd harcok zajlottak, lövéseket és ijesztő híreket hallottunk. Apád napokig távol volt, nem tudtam merre jár, mit csinál, nem tudtam a barikád melyik oldalán áll, vagy ott van-e egyáltalán. November másodikán éjjel hazajött. Azt mondta el kell bújni, el kell menekülnie, mert üldözik, el akarják fogni. Nem mondta meg kik, nem mondta miért, csak összehajolt egy bőröndöt és elment azzal, hogy amint tud, hírt ad magáról. Hetekkel később tudtam meg, hogy nem volt ő se forradalmár, se ellenforradalmár, nem volt hős, de még csak egyszerű harcos sem, még csak tüntetésen sem volt. A titkárnőjénél, a szeretőjénél töltötte azokat a

napokat. Annál a nőnél, akivel, és vállalatnál tárolt készpénzzel külföldre szökött. Nem tudom mikor, és hogyan lépték át a határt, mi történt velük odaát, de nem is érdekelt. Elhagyott bennünket, meglopta a munkahelyét, elhagyta hazáját, és ezt nem kényszerből, vagy politikai meggyőződéséből tette. Januárban kaptuk tőle az első levelet Kanadából, amelyben búcsúzkodott és bocsánatot kért. Azt írta, soha nem jön haza, új életet kezd, mert velem már nem tudna élni. Ígérte gondoskodni fog rólad, amint állása, lakása lesz, pénzt küld. Ezt talán másfél évig megtette, de ahogy közös gyerekük megszületett, már nem küldött rendszeresen pénzt, csak egyszer-egyszer és azt is csak neked. Ezekhez nem nyúltam, illetve betettem nevedre a bankba. Próbáltam neked elmagyarázni helyzetünket, apád árulását, összetartozásunk fontosságát, azonban biztosan nem jól csináltam valamit, mert sosem haragudtál rá, mindig úgy éreztem azt képzeled, hogy sokkal jobb ott neki, és jól tette, hogy elment azzal, akit szeret. Emlékszel? Amikor elkezdett gyakrabban járni hozzánk apád testvére, Artúr bácsi, még egyikünk sem gondolta, hogy összekötjük vele az életünket, azt pedig végképp nem, hogy az is csak rövid ideig tart. Artúrban apádat kerestem, és úgy vélem kezdetben te is, hiszen hasonlítottak egymásra. Voltak jellegzetes mozdulataik, hangjukat alig lehetett megkülönböztetni. Egyre jobban kedveltem, megszerettem, hozzánk költözött. Veled rendszeresen viselkedett, mégis egyre kevésbé kedvelted. Nem mondtad ki ennek okát, csak ma este, de most már késő. Úgy éreztem választanom kell kettőtök között. Téged választottalak! Két év együttlét után arra kértem: lépjen ki az életünkből. Nem tudhattam, hogy a lehető legrosszabb időpontot választottam. Viszonya volt egy másik nővel, aki azt állította tőle vár gyereket. Emiatt elbocsátották munkahelyéről, de nekem egyiket sem mondta el, valószínű kétségek között őrlődött. Az öngyilkosságot választotta, ami mélyen megrendített. Különösen azért, mert részedről semmi sajnálatot nem láttam, sőt úgy éreztem, mintha örülnél annak, hogy megint egyedül maradtam. Tizenegyéves gyerek voltál, és mégis én hízelegtem, kedveskedtem neked, igyekeztem mindent megadni, ami erőmből telt. Kevés sikerrel. Egyre dacosabb lettél és követelőző, nem becsültél, nem hallgattál rám. Visszabeszéltél, csaknem kezelhetetlen lettél. Sokat szomorkodtam, sírtam miattad, és ijedten gondoltam arra az időszakra, amikor már tényleg nagylány leszel, tizenhat, tizenhét éves, mert attól félttem te is itt hagysz engem. Egyre többször emlegetted apádat, aki sokkal jobb körülmények között él, mint mi. És igazad volt! - bólogatott önmagának Emma. Fázósan húzta össze köpenyét. Pillantása a kályhára esett, amelyben már csak egy vékony kis lángnyelv imbolygott erőtlenül. Az asszony odament, óvatosan kinyitotta a kályha ajtaját. Egy nagyobb fahasábot dobott be. Megvárta amíg lángra kap, majd lassan visszaült a székre.

– Tudod kislányom, a ma esti veszekedésünk nagyon megdöbbenett. Máskor is kiabáltunk már egymással, máskor is okoztál nekem nagy fájdalmat, amikor „csak azért is” elmentél olyan helyekre, ahová nem akartalak elengedni. Most azonban én is megmakacsoltam magam! Elhatároztam, nem engedek el, és nem a pénz miatt! Ha kell bezárlak a házba, ha kell megkötözlek, de tizenhárom évesen, szülői felügyelet nélkül semmi keresnivalód azon az éjszakai programon. Próbáltalak csitítani, próbáltalak meggyőzni, kértelek szépen, azután nekem is elfogyott a türelmem, és olyanok lehettünk, mint két örült. Amikor azt mondtad, hogy ne adjak neked tanácsokat, ne mondjam meg hogyan éljél, mert apádat elüldöztem, apa halvány mását öngyilkosságba kergettem, a te életedet is megkeserítem, akkor elborította az agyamat a vér, nem tudtam mit cselekszem. A harag és elkeseredés óriási erőt adott, amikor megütöttelek. Honnan tudhattam volna, hogy az óriási pofontól elveszted egyensúlyod és fejjel az asztal sarkának zuhansz. Néztam ahogy fekszel a földön, és egyszer csak rádöbentem: már nem lélegzel. Tudtam mindennek vége. Behoztalak az ágyba, és remélem hallgattál odafentről. Mindjárt beveszem az összes altatót, melléd fekszem, megfogom kezéd. Remélem, mire a fahasáb utolsó parazsa is kialszik már együtt leszünk egy másik világban, ahol megbékélünk.

REJTŐ GÁBOR

A bálvány

Új kísértet járja be a világot.
A járvány kísértete.
Szolgáljuk rettegve, riadózva
kerekült szemmel, adatról adatra.
Most a járvány a bálvány.
Bólint. Ezt akarta.
Bálvány és birka
egy töről fakad.
Mint toll és tinta.
Együtt írják a szabályokat.
Arcunk már félig eltakarja
a félrecsúszott szemfedő.
Teljesedik a sötét
és mint kiáradt tenger
hullámszik majd a félelem szaga.
Akkor majd így szól : ágyő.
S mi hihetjük győztesnek
enmagunkat.
Árvábbak leszünk, mint voltunk
valaha.

Cervantesnek

Ami Rocinantét illeti
köszöni jól van.
Mióta szárnya nőtt
Don Quijote sem
hord tökfödőt.
Sőt, kardot sem köt
szőrén üli meg lovát.
(Eddig hétszer mentette
meg Dulcineát!)

De megismerni így is
Őt meg a rozzant gebét
ahogy az égből
a szélmalomokat
rúgják sorra szét.

<https://www.facebook.com/rejtog>

Köteles ég

Ezek a láthatatlan kötelek
ahogy hurkot vet sorra az ég
kint volt, de már bent a fejed
vitézből így lehet ijedt cseléd.
Hopp megvagy! Már himbál is a
szél
és te táguló szemekkel nézed
ahogy a sors, mint végtelen esély
felfest egy új világképet.
Mindenki köteles, csak nem tud róla
ezer szálon tart múlt és jövő
ilyenkor látni, hogy nem habókra
mozgat a póklábú cselszövő.

Örökkévaló

Víz se rezdül, tűz se lobban
amit kellett, megfutottam.
Ketté váltunk, eggyé lettünk
holtodiglan, holtomiglan.

Rózsa kék

Kiszíneztem egy képet
(álmot – emléket?)
én voltam az ecset, a festék a nő
vöröset, zöldet, rózsának kéket
ahogyan jött a semmiből.
Várta a vászon
(ahogy hadonásztam)
mi akar lenni, valami szerelmi?
Isten türelmes, ha nyílik az ajtó
s a téridő.
Magam sem hittem
(mennyi zord véglet!)
akár a hittant, egyszerre éreztem
könnyűnek, nehéznek, így lett a
címe
lenni kő.

GAZDAG LÁSZLÓ

GAZDAG FÉLPERCESEK (Örkény után szabadon)

Nagy Sándor és a hindu bölcs

III. Alexandrosz, azaz Nagy Sándor makedón király (Kr. e. 356-323, uralkodott Kr.e. 336-323) eljutott Indiába is Kr.e. 326-ban, ahol fölkereste a messze földön híres, jövőbe látó hindu bölcsöt. A nagyszakállú bölcs éppen meditált, amikor Alexandrosz betoppant hozzá a kis szentélybe (a ma ismert hatalmas, csodás templomok csak később, a Gupta korszakban, 320-550 között, épültek), és türelmesen várt. De, miután a bölcs ügyet sem vetett rá, dühösen toppantott a lábával. A bölcs feléje fordult és megkérdezte jövője célját. Sándor arra volt kíváncsi, hogy sikerül-e a terve, meghódítja és egyesíti-e a világ összes államát, népeit, hogy megvalósuljon a világbéke. (Ha valakinél itt most valamiféle áthallást érez a mai korra, nem biztos hogy téved!) A bölcs szelíden elmosolyodott: - Fiam! Te is megelégszel a végén majd hatlábnyi földdel...

A renitens diák

A papi szemináriumban egy fiatal, vézna, alacsony, visszahúzódó, lelkileg sérült diákkal volt örökké probléma. A bal keze rövidebb volt, mint a másik, az arcát himlőhelyek tették ragyássá, akcentussal beszélt, a diáktársai mindezért gyakran gúnyolták. Egyszer a tanár kérdezte a nebulókat a születési dátumukról, és amikor elhangzott a mi emberkénktől a december 21., valaki felkiáltott: – Haha, az év legsötétebb napja! – Ekkor hatalmas röhögés támadt az osztályteremben. Szegény fiatal gyerekekben csak nőtt-nőtt a frusztráció, ami gyakran vezetett konfliktusokhoz közte és diáktársai, tanárai között, a végén betelt a pohár, kirúgták az iskolából. Hát, ezért nem lett szerzetes, vagy pap Jozsef Visszarionovics Dzsugasvili...

A sors kereke...

Valamikor, az 1970-es években történt Magyarországon. Hosszú autókönvoj torlódott össze egy traktor mögött a Szeged felé vezető úton. (Hol volt még akkor az M5-ös autózstráda?) A szokásos keleti autómárkák: Trabantok, Wartburgok, Škodák, Zaporozsecek, itt-ott egy-két Lada is. És közük beékelődve egy igazi, hamisítatlan, csillogó Mercedesz, benne egy öttagú család, és a D betűről mindenki láthatta, hogy ez bizony egy nyugat-német rendszám. A kis trabisok, Wartburgosok, Ladások, Škodások, „záporjókások” sárga irigységgel nézték őket. A Mercedesz sofőrje nem is titkolt göggel vizionozta pillantásukat, amikor kilőtt, mint a nyíl, és elsüvített mellettük, mert megunt a totyorásást. És akkor hirtelen szemben megjelent a kamion...

JENEY ANDRÁS

Álmosdtól Szatmárcsekéig

Himnuszok hangja, néked is intelem kélt e vidéken;
Erkölc s honszeretet mentene tán zuhanást.
Kopjafa-csónakon úszik a múlt temető-feketében,
Árván, hontalanul süllyed a megmaradás.

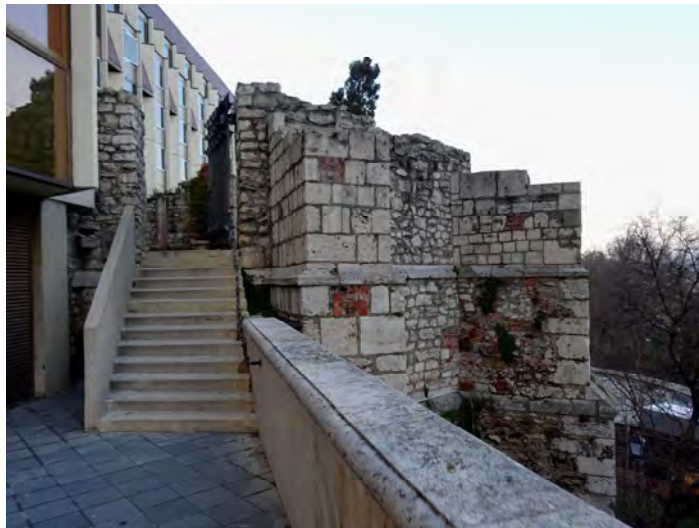
Ha majd várni kell

Mért fáj a múlt, s miért az eljövendő;
Honnan jöttem Hozzád, s Tőled hová jutok?
Mért fáj, ha szól a gyertyafény-keringő,
Ritmust a szél dobol, s mért hallom: föld zuhog.

Ha meghalok, ne gyászolj majd sokáig;
Percig sírj csendesen – aznap, mikor temetsz.
Hajítsd a tűzbe fájdalom-ruháid,
S én várom éjen át, hogy újra rám nevetsz.

Nagyerdőn táncba hív a régi dallamunk,
Fehér fenyő-ital, boróka ízű csók;
Az életünk – örökre első randevünk.

S ha gyertyafény felé Te szállsz előbb talán,
S Tenéked énekelnek csillagon lakók –
Ijesztő bár a mély, Te vársz fönn énreám.

Buda, Dominikánus udvar
Fotó: FÚZY-MOLNÁR ZOLTÁN

KAMARÁS KLÁRA

A költő lát is, nem csak verset ír

Ha a melegben eluntad magad,
hogy karanténban csücsülj bágyatag,
gondold, hogy lombok hűvös zöldje vár,
mert elég az alkotó képzelet,
hogy lásd a fát, s az üde zöld gyepet,
és halld, hogy fütyörészik egy madár.
Én ezt tanultam, te is add tovább,
nem kell, hogy legyen hozzá diplomád!
A költő úr a képzelet felett,
lombokat lát a zárt falak között
és madarat, mely rég elköltözött,
börtönben is látja a kék eget.

Őszi levél...

Ez már a másik ősz... a fáradt.
Szél kerget tört virágot, ágat.
Hová lett az arany lomb,
lángoló, szép levelek
tarka varázsa?
Elmúltak... mint az idő,
lásd, együtt süllyedtek a sárba.
Dér fedí már a mezőt,
mint szívem a bánat...
Fázós köd fekszik a tájon...
Vágyom utánad...

Karácsonyi készülődés – MOLNÁR EDIT textil-díszei

HAJNAL ÉVA

Stollwerck

-Tolnai Ottó hatására -

elemér bácsit
a sarki boltost
mindenki hülye zsidónak hívta csak mi nem
pipadohányt árult
olyan jó dohányillat volt nála
meg újságot
és lottót
én stollwerck cukorkáért jártam hozzá
1967-ben
ő minden találkozásunknál sajnálta hogy meghalt az apukám
és mindig küldött még egy stollwercket a testvéremnek is
hazáig szaladtam
leültem az udvaron a kút melletti padra
és megettem mindkettőt
a második sosem ízlett
elemér bácsi rég meghalt
a szemüveges férfi
azzal a fekete táskával itt a buszon
szakasztott a mása
épp van egy karamella a zsebemben
a legjobbkor

Megj.: Nyugatplusz, 2020 november

SZEGEDI KOVÁCS GYÖRGY

Kövek

Egy ormótlan nagy követ kerestem.
Ennyire biztosra akartam menni.
Alig fért a tenyerembe, s a formája:
romboló rücskei, hasító, vágó élei
büszkén-fenyegetően meredeztek oldalain.
(Káin sem találhatott volna jobbat).

Mit rángatjátok azt a szajhát!?
Álljatok onnan félre!
Erős karom mindjárt lendül!
Egy férfival beszélgettek.
Mit akar az az ember? Tűnjön már onnan,
kiáltottam eszelősen.
„Az vesse rá az első követ,
aki közületek nem bűnös!” – hallottam hangját,
lehajolt, s a porba írt.
Szavai villámként hasítottak át agyamon,
s mint Nyargaló Szél vágta ketté
sérült lényem beteges elméjét.
Ítélező énem nyüsztítő kutyaként
sunnyogott el tőlem...,
és magamra maradtam a kövel.

A nehéz kövel, ami húzta, vágta a kezemet,
éleim véres hajszálakat eresztve.
Rémülten hajítottam el magamtól,
s futottam egészen hazáig...
Sokáig kapkodtam levegő után,
mire a zihálás lassan elcsendesedett.
Házam rejtekének apró ablakából
megtörten lestem a démoni, sötét utcát;
vajon mi lett az asszonnyal...?
És mi lesz énvelem...?
Vagy ez már...
a kegyelem?

BODÓ CSIBA GIZELLA

Ördögi kör

Meleg, májusi reggel volt.

Az öreg szenátor hangoskodásra figyelt fel.

– Mi a fene ez már megint? Mostanában olyan sok a zaj, a kardcsörtetés, mintha folyton csatában lennék – gondolta. Durva szavak záporoztak az út felől, kalapálás, vasrudak csörömpölése közepette. Kinézett a lefüggönyözött, boltíves ablakon. Megdöbbenve látta, hogy fiatal férfiak –, nem katonák – kerítik le az utat, a kocsi lehajtót, végig-hosszig a szomszéd villák előtt is.

– Reno nézz ki, hogy mi történik odakint, lezárják az utat – szólt ki bicegő, hajdani fegyverhordozójának.

– Korlátot raknak le az út mellett a délutáni verseny miatt – jött vissza a kiszolgált, hűséges katona, aki hadvezére mellett maradt Pannóniában, amióta az átadta a hadvezéri jelvényt, s szenátorként visszavonult minden világi nyavalyától.

– Miféle verseny?

– Olyan mint a kocsi-hajtó vagy lovasverseny otthon, de ezek valami kétkerekű, fém-paripát hajtanak lábbal! Estig tart majd ez a cirkusz – válaszolt Reno.

– Cirkusz! Itt is cirkusz, versenyek, léhaságok – morgott a vésett-vonásokkal barázdált arcú férfi. Ezért nem mentem vissza Rómába. Másról sem szólt az élet, mint az élvezetek, bajvívások, a kiégett, bujálkodó ivászat!

– Undorodom! – sercintett méltatlankodva. – Elvesznek lassan mindent itt is, ami jó, ami természetes. Elvették a gyógyító vizet. Legázolták s pipacsos réteket, elüldözték a gólyákat, gázló madarakat, az esti csendet, mindezt pár évtized alatt – fortyogta alig hallhatóan, inkább csak magának.

A hajdan Pannóniába vezényelt katona apró villája a Fejérvár felé vivő hadiút szomszédságában volt. Egy portyázás során megsérült, akkor állt meg e vidéken, s Gorsiumtól nem messze bukkant rá a tóra, melyet friss, zöld nádas-szigetek pettyeztek. Sérült lábát a tóban pihentette, s a puha, sima fekete iszap szinte pár óra alatt meggyógyította. A gyógyításon túl a táj békéje, a lombos fák szépsége, a tavat körbekeretező lankás hegyoldalak napsütötte bája megérintette a megkeseredett katona lelkét.

Szülő teremne itt is, mint régi birtokán a siracuzai öböl fölött – morfondírozott, amikor másodszor is visszatért a vidékre.

Kevés számú, apró, náddal fedett házikóból állt a pannóniai halászfalu. Csendes, békés vidék. – Visszajövök – üzente komor tekintete három évtizeddel ezelőtt, amikor egy veszttel csata után – a senatus konzultum^{*} miatt – utoljára hazament Rómába.

Róma a Nero utáni véres, kormos sebeit nyalogatta, s a had dicsősége is úgy porladt el, mint a halhatatlan város üszkös romjai. Mindenütt keresztfák, ráfeketendő megfeszítettek –, a város leégéséért bűnhődő keresztények –, ez volt Róma. Koldusok, kóbor kutyák kísérték az utolsó szenátusi ülésre.

– Undorodom! – mondta fájdalmasan szétnézve hajdani büszkeségén. – „Non ego ventosae plebis suffragia venor – Impensis cenarum et tritae munere vestis”. (Én a szeszélyes

---

* a szenátus határozata az ókori Rómában.

nép kegyeit nem hajszolom – arra kérve, szavazzon rám – lakomákkal, régi ruhákkal.”) – idézte magában Horatius Leveleit. – Visszamegyek a gyógyító-tó, a gyógyító csend, a lelket megnyugtató pannóniai dombok ölébe – döntötte el, és visszament!

Harminc tavasznál is többet élt meg a szenátor a pannóniai tóparton épített kis villában. Az évek alatt sok minden változott, s nem tudta, hogy örüljön, vagy inkább bosszankodjon a változásokon!

Mert bizony az utóbbi évtizedben eltűntek a dombokról a katonás szőlősorok, a zamatos gyümölcsű fák. Helyükbe egyre nagyobb mellénnyel terpeszkedő villák épültek.. A tópart nádszegélyét lekaszabolták, durva kőre cserélték. A víz a fodrozatát divatossá vált, rút betonszegélyhez csapkodta, ahol megült a tisztulni nem tudó, szutykos hab. A gyógyító iszapot nem felhasználták arra amire teremtetett –, gyógyításra – (amint erre másvidéken volt jó példa), hanem ormóttan masinákkal kikotorták! Ez nagyon barbár dolog volt – emlékezett vissza a szenátor. Szinte egy évtized alatt fordult ki magából a táj. A pipacs-rétek helyén kocsijáratok pályái sorakoztak. Két esztendeje fürdő is épült a tó partjára, római módra!

A szenátor is meglátogatta egyetlen egyszer – talán kicsit nosztalgiából. A nagy csarnokban fény volt, apró csempékkel díszített oszlopok, meleg-vizes medence, időről-időre valami szerkezet mesterséges bugyborékolást rendezett a vízben. (Ezt azelőtt a tó is megtette magától, a benne lévő, természetes hideg és meleg, mélyből feltörő forrásai által.)

A medencék körül kerevetek voltak. Hát persze nem olyan pompás fürdő, mint otthon Rómában, de nagy fejlődés – állapította meg. A csarnokon túl, a szabadban, oszlopok sora mellett is voltak medencék. A fáklyák itt nem égtek, esti csillagfénynél fürdött a környék ifjúsága. Az esti fürdőzés felkorbácsolta az ifjak szenvedélyét. Az emlékeibe és gondolataiba merülő, hajdan volt katona –, akit már csak szenátornak hívtak –, hirtelen füledt csendet észlelt. Körbenézett. Mellette, körötte, a medence sarkokban az ifjúság összekuszálódva, összegabalyodva, egymásra fonódva csókolózott. A Hold lefogyva bújt egy felhő mögé. Sötét volt. A meleg víz párája megtelt a szeretkezés szagával. Szinte sikamlós lett a szenátor bőre a sűrűsödő víztől. – Undorodom – motyogta felemelkedve, s kilépett a medencéből. Senki nem vette észre a távozását!

A fürdön túl boros-kupák hevertek szerte szét, ahogy a versenyek után is mindenhol.

– Ó Pannónia! Hát te is Róma sorsára jutsz?

Amikor a kultúrák „túlélretté” válnak, mint a szottyos körték, akkor eltűnnek a Föld színéről! Mert a Föld nem tűri hátán a rothadó gyümölcsöt. Elnyeli trágyaként. – Hová menjek? Hová meneküljek, ahol tisztaság, békesség, szépség és csend van – kérdezte magától a megfáradt szenátor, lerogyva előkertjében a padra.

Az egész napi hajtóversenynek vége volt. A tóparton lehetett csak hallani a kurjongatást, a túl hangos zenét. Nem akarta elképzelni, hogy mi zajlik a megmaradt fák és az ideiglenesen felvert sátrak között! Kóbor macskák osontak el a homályban, vagy ordítottak fel, szinte emberi óbégatással, ahogy védték területüket, vagy világgá kiáltották párzási vágukat.

A megkeseredett katona lábába belehasított a fájdalom, szívébe pedig az emlékek; – jaj sajnó lábam! – Ó Emberiség! – Sosem lépsz igazán előre? – sosem tanulsz saját hibáidból?

– Kétezer év múlva is így lesz minden?

Nézte a Hold előtt elúszó felhőt –, álmosodni kezdett.

– „Circulus vitiosus!” ördögi kör – motyogta! Ördögi kör!

Bp. 2012. május 18.

DEDIK JÁNOS

Humor és szomorúság

Valamikor réges-régen, két jó barát élt e vidéken. Az egyiket hívták Humornak, míg a másikat Szomorúnak.

Jól érezték magukat, éltek vidám, s szomorú napokat. Aztán jött a háború. A vidámság eltűnően, míg a szomorúság egyre több lett.

Bár a humor az utcán nőtt fel, az emberek suttogva adták közre. A szomorúság látványt öltött, kevés ház volt, ahol nem rejtőzött.

Nehezen ugyan, de megjött a béke, s a humor került előtérbe. Bár gyászolt az ország, gyászolt a nép, azért a humor is megfért.

A két jó barát munkálkodott, nem zavarták, nem szívelték, de nem is bántották egymást. Az évek teltek, múltak a szomorúság mindig elől haladt. Persze a humor azért mindig nyomában maradt. Egyszer csak egy helyen összefutott a két értelem.

- Szevasz kedves Humor! Régen nem láttalak? Hogy vagy?

- Szervusz Szomorúság! Én bizony gyakran látlak! Nézem a TV-t, ott vagy, ha moziba megyek, ott vagy, ha újságot olvasok, ott vagy, balesetnél ott vagy. Szárazságnál, árvizeknél, viharoknál ott vagy. Mindenütt vagy, ahol csak lehet, hisz ez kell neked!

- Persze valamikor én is ilyen népszerű voltam, lóversenypályán nyaraltam! Születtek a viccek egymás után. Ha két ember összefutott, máris mondta -, te hallottad...? Aztán egy jót nevettek! A kávéház asztalánál is sok vicc született, azután mintha szél fújta volna végig söpört a kőrúton, járta a várost, vidéket, laktanyát, még a madarak is csiviteltek a kórházak udvarán!

- Látod Szomorúság, ma már nem így van! Egy-két kabaréban még van. De többségben a dráma, mely uralja a világot. Így van ez szomorú barátom, most a te csillagod fent, az enyém lent! Emlékszel, mikor együtt jártunk, a nyomorból is humort csináltunk. Ma már ez nem megy, hiába voltunk jó barátok. De kedves társam csináljunk egy próbát, nevetessük meg a főváros sorsát.

Hiába, hiába van új villamos, de drága, kinek van kedve viccelni az árral. Az ellenőrök hada a jókedv fala, sok a durva szó, és kevés a nyugtató! Ha felszállsz a vonatra, kedved legszívesebben otthon maradna. Irka-firka mindenütt, mosolyogni sincs rá ok!

- Így van ez kedves Humor barátom, épül az ország, rohan a nép, mosolyra nem jut idő rég!

- Értem én értem, a jókedv nem kényszer. Humor, vicc, kacagás, s megmaradt a borongás. Hol van már a *Ludas Matyi*, és a *Pesti izé* elmaradt, a *Szabad száj* meg tátva maradt. De, azért ne vesítsd a jókedvedet Humor, lesz még keserűbb is ez a kor. Vicc újság ugyan nincs, de rejtvény, és rejtély akad egy tucat is!

BUDA FERENC

Téli vetés

K. L. emlékére

Kilencvenkilenc,
Perkupa. Földben a mag:
egész Kalásznyi.

Egybe örökké

Küldöm U. J. után.

Vakhiten lét-határon
túl életem halálon
hová lettél barátom

Nézek utánad nézek
sajgó hunyorgó szemmel
sajgó hunyorgó szemmel

Fiaddal kézen fogva
szállsz szállsz az úri vadonba
fiaddal kézen fogva

Körmöm markomba vésem
szorongva úgy követlek
ki-kihagy szívverésem

Beterít szürke felleg
zuhog szakad a zápor
dől istenigazából

Rajta Petőfi – rajta?
mivé lett forradalma
fejem ütöm a falba

Szavak szótöredékek
zuhog szakad a zápor
szanaszét hull az ének

Elég elég a lázból
el el jaj ki e házból
szerelmetes hazádból

válván sugárrá röggé
kettesben kisfiaddal
kettesben kisfiaddal

a mindig s a soha többé
egybe olvad örökké
egybe olvad örökké

Dobogókó felé – Advent első vasárnapján

Fotó: FEIGE MÁRTA

UMHAUSER FERENC

A kísértet

Szürke Béla hétköznapi egyszerű kisember volt. (Hívhatták volna Kovácsnak, Kisnek, Szűcsnek vagy Szabónak is.) A születési súlya grammra megfelelt az átlagnak. Az iskolában közepesen tanult, szorgalmasan eljárt az őrsi gyűlésekre és a hittanra. Büszkén viselte a kék, majd a vörös nyakkendőt, első áldozáskor áhítattal vette magához az ostyát. Vernét, Jókait, Cooper-t és Karl May-t olvasott.

Március tizenötödikén kitűzte a nemzetiszínű kokárdát, lelkesen szavalta a „Talpra magyar”-t, április negyedikén virágot vitt a szovjet hősök emlékművére s unottan hallgatta az igazgató bácsi beszédét, amit pár év múlva ő már kívülről fűjt, de az igazgató bácsi még mindig ugyanarról az elkoszolódott, elrongyolódott papírról olvasott föl (egyre nehezebben). Május elsején lelkesen énekelte a felvonuláson a „Mi kommunista ifjak indulunk...” indulót s vitte a transzparenst vagy a vörös zászlót. Aztán a majálison virslit evett és limonádét ivott, míg a felnőttek a fűben söröztek.

Mivel a vas és acél országában élt, esztergályos lett a vasgyárban. Az átlagnak megfelelően száz százalék fölött teljesítette a normát (a selejtet is). Katonaság után feleségül vette Átlag Marikát. Szerelmi életüket a Czeizel Endre által megállapított gyakoriság szerint éltek s az átlagnak megfelelő „1,6” (Egy egész hat tized!) gyerekük született. Ez úgy jött ki, hogy a második kisebb testsúllyal született s értelmi képességei is alatta maradtak az elvártnak (ezt tartotta is). Átlagos lakást építettek, egy közepes város-(falu)-ban s ezért harminc évre az OTP rabszolgái lettek.

Már húsz év rabszolgaság letelt, a gyerekek kiröpültek (a fiú a Trabant szélvédőjén), megkönnyebbülten fölsóhajtottak: „Lassacsán révbe érünk”.

Ám jött a rendszerváltás. Egy darabig még minden ment a megszokott rendben, azonban először a fizetésük csökkent átlag alá s ezt természetesen követte az életszínvonaluk is. Kezdték átlagon felül rosszul érezni magukat, csak annak örültek, hogy legalább még munkahelyük van. A következő választáson (az előzőn okulva) a szocialistákra szavaztak, mert a szocialista gondolkodás meg a munkához való jog ugye...

Tévedtek. A valóság rácsáfolt a valószínűségi számítások összes alapelvére. Hamarosan munkanélküliek lettek. Egy darabig még szorgalmasan törlesztették az OTP-t, inkább kevesebb húst ettek, nem javították meg az elromlott hűtőt és mosógépet. A végén már nem tudták szűkebbre venni a nadrágszíjat, elmaradtak egy, kettő, ..., majd ki tudja hány OTP-részlettel s végül megjelent a végrehajtó.

Szürke Béla gyomra ezt már nem vette be. (Igaz ekkor már zöld volt a dühtől.) A lakásból minden ingóságot a szüleihez szállított, csak a két PB gázpalack maradt a lakásban. Feleségét kíméletképen leparkolta a kislányuknál (aki átlagon felüli partit fogott ki).

Amikor a végrehajtó megjelent a két hatósági közzel és kopogtatott, az immár bíborlila fejű Szürke tökig csavarta a gázpalackokat. A végrehajtó és a rendőrök vártak egy darabig, majd megérezve a gázszagot lakatosért rohantak. A lakatos már épp nyitotta volna az ajtót, amikor Béla kattintott egyet az öngyújtóján.

Azt hitte lezárt egy ügyet, most már nyugalma lesz, ám ahogy közeledett a mennyország kapuja felé, kezdett neki gyanús lenni, hogy milyen hosszú a sor, mennyien várnak bebocsájtásra. Beállt a sor végére s szóba elegyedett az előtte várakozóval.

– Mennyi időt kell itt várni bátya?

– Fogalmam sincs fiam, én még negyvenháromban fagytam meg a Donnál, de azóta egy tapodtat sem jutottam előre. Odalent milyen évet írnak most?

– Kilencvenötöt.

– Hallom, legalább a muszkákat kizsuppolták, csak könnyebb azóta?

– Majd mesélek róla, igaz inkább nem, mert még elkárhozik. De kend kifigyelhette azóta, hogy miért megy ilyen lassan a sor, itt is protekció kell?

– Nem kell a. Ha egy újszülött csecsemő jön, azt rögtön beengedik, viszont minél idősebb valaki, annál hátrább kerül, mert annak az életútját kivizsgálni tovább tart. Ahogy én eddig láttam, nem sok felnőtt jutott be s az öt-hat éves gyerekek közül is csak minden második. Azt hiszem itten ácsoroghatunk végítéletig.

– No én ebből nem kérek, inkább megyek Luciferhez! – fordított hátat a mennyországnak.

– A pokolba sem olyan könnyű azonban bejutni. Hatalmas tömeg várakozik a tornácán, de itt legalább lehet nézelődni.

Nem akar hinni a szemének, amikor meglátja Hitlert, Sztálinnal Roosevelttel és Churchilllel együtt bridzselni. Marx, Engels és Lenin fejcsóválva a háttérben magyaráznak, mikor milyen lapot kellett volna tenni, ha erre a játékosok közül valamelyik dühösen lecsapja a lapot, hogy talán játszanak akkor ők, a kibicék elhallgatnak.

Oppenheimer Leonardónak ül aktot s már vagy századszor meséli el neki az atombomba történetét s illusztrációképen rámutat a japánok egy elkülönült tömegére.

Mao és Hirohitó véget nem érő Gó-játszmába bonyolódott, Csang Hai Sek irigykedve figyeli őket. Néró, Calligula és Julius Caesar szembekötősdit játszanak.

Felcsillan Béla szeme. Az ott! Igen. Kádár, Rákosi, Rajk és Szálasi ultizik. Aki oszt mindig kimarad, odalent ez pont fordítva volt. Néha feltűnik Horthy, a lovát keresi.

– Egy tank nem kéne? – kérdezi szlávos kiejtéssel egy kopasz manusz, közben cipőjével dühödten veri egy másik nagyon ismerős ürge fejét.

– Mi a francnak kellett bevonulnotok?!

– A pápák és püspökök már itt is megszervezték az egyházat, az ajtónálló ördögtől egy kis tüzet kunyerálnak, hogy Husz Jánost újra, és végre Kálvint és Luthert is megégethessék. Pártok is vannak szépszámmal, csak a kisgazdák ácsorognak elkámpicsorodva, mert még nem érkezett meg az igazi vezéregyéniség.

– No nekem ebből elég! – kiált föl Béla – Inkább visszamegyek a földre kísérteni.

A parlamentben egy honatya, a kommunizmus még mindig kísértő szelleméről beszél. Béla nyom egy barackot a fejére: „Jól beszélsz öcsi, de még csak ezután kezdődik az igazi kísértetjárás!”

Zemplén, Komlóska – Pusztavár, természet alkotta „tengeraltjáró”

Fotó: SZABÓ MÁRTA

ZEMPLÉN TÉLEN

Sárospatak – vendégségben a Bodrogon

Nagy-Milic – erdőrészlet

Fotók: SZABÓ MÁRTA

KORIM LÁSZLÓ

Gaspar Gasparovics a liftben

Egy napsütéses délutánon Gaspar Gasparovics, mint mindig, hazafelé baktatott a munkából. Nyugodtan lépkedett a perzselő, púpos aszfalton. Néha-néha megbotlott, de ez őt egyáltalán nem zavarta. Kopott aktatáskája zsírosan csillogott a hóna alatt s ahogy általában szokta, most is magán felejtette hivatali könyökvédőjét.

Meglehetősen egyenetlenül haladt. Hol lassan, szinte tyúklépésben sétált, hol pedig meglódult, mint akinek valami az eszébe jutott s ugyanakkor néha megállt. Ilyenkor bizonytalanul vastagkeretes SZTK szemüvegéhez nyúlt, elmosolyodott, majd továbbindult. Előfordult, hogy kiejtette kezéből a táskát, ekkor lopva körülpillantott s ha ott volt valaki a közelében, zavartan pusmogott valamit, fölvette a táskát, aztán folytatta az útját. Egyszóval egy alig normális ember benyomását keltette a külső szemlélőben.

Az "ÁIATH"-ban, azaz Állami Irat és Aktatologató Hivatalban dolgozott. Többnyire különféle aktákat másolt nagy buzgalommal. A hivatal portása, Vera Maximovna, egy meglehetősen terebélyes asszonyság, már régóta sóváran figyelte Gaspar Gasparovicsot és amikor az munkába jött vagy éppen távozott, sohasem szalasztotta el az alkalmat, hogy házassági ajánlataival ostromolja az idült aglegényt. Mindenféle finom süteménnyel csábította és ígérte odaadó, hú hitvese lesz s ilyenkor még kacéran kacsintott is egyet hozzá. Hősünk úgy érezte, hogy megrögzött aglegénysége egész jól elviselhető, különben sem érdekelték a nők, így igyekezett minél hamarabb megszabadulni kedves, ám kissé túlméretezett udvarlójától. Később, mikor szerény szellemi képességei következtében már nem tudott a visszautasításra indokot kitalálni, kezdett rászokni az ablakon való távozásra. Ez tekintettel arra, hogy az iroda amelyben dolgozott, az első emeleten volt, némi nehézséget vont maga után, azonban hősünk inkább vállalta a nehézségeket, mintsem kitegye magát az egyre életveszélyesebbé váló legénykéreseknek.

Mikor Vera Maximovna észrevette az elmaradozásokat, eleinte azt gondolta betegség támadta meg kedvesét, de rövid időn belül megtudta az igazságot. Azon nyomban derűs kedélye melankolikusra váltott, egyre szótlanabbá vált, sőt már nem is köszönt vissza a munkába jövő és menő dolgozóknak. Egyesek szerint azelőtt sem köszönt. Olyannyira megviselte a dolog, hogy néhány dekát le is adott tetemes súlyából.

Gaspar Gasparovics szeretett ábrándozni és ezt előszeretettel művelte éjjel-nappal, munkában, utcán, otthon, minduntalan ábrándozott. Nyilván szórakozottsága is innen gyökerezett. Most is amint hazafelé lépkedett, elmerült az egyik gondolatában és észre sem vette, hogy elhaladt a háza mellett, sőt a szomszéd ház mellett is és csak akkor tért magához, amikor egy rendőr sípja a való világba térítette, ugyanis pirosnál lépett az úttestre. Bűnbánó arccal megfizette a bírságot és elindult vissza a házuk irányába.

Kedves hősünk egy nagy tízemeletes szalagház legfelső emeletén lakott, egy lakószobának átalakított vasaló helyiségben, amit egy idősebb asszonytól bérelt. Egyszerű, kiszuperált kórházi vaságy, szekrény, asztal kimerítette a bútorok listáját, ámde volt még valami ezen kívül, valami, ami Gaspar Gasparovicsnak az életet jelentette. Ez a valami nem más volt, mint egy Szokol típusú rádió. Ez mintegy erősítőként működött a képzelete számára. Mikor bekapcsolta, kitért előtte a világ, Tengeren úszott, hegyet mászott vagy éppen az űrt ostromolta aszerint, hogy milyen műsor ment a rádióban. Sajnos nem mindig használhatta, mert néha átdörömböltek a falon. Ilyenkor kénytelen volt kikapcsolni, nem akarta zavarni mások nyugalmát. A keletkezett csendbe belezúgtak a ház zajai. Az egyik helyen zongora működött, másutt verekedtek, váza csörömpölt, valahol pedig táncmultság tombolt, zengett, élt a ház. Mindenki túrta a maga megszabott életét, fent és lent.

Volt a házban egy kétszemélyes lift, szürkére festett vasajtóval. Az ajtó mellett a falon gombok sorakoztak. Belül a fémajtó mögött volt egy oldalra nyíló faajtó hosszúkás nyílásokkal, melyeken az üvegezés be volt zúzva. Beljebb lépve egy vésett falú kicsiny fülke helyezkedett el, no nem kell itt művészi fafaragásokra gondolni, csak a házlakók keze nyoma ékeskedett a kopott falakon, afféle barlangrajzok. Különféle szívek, férfi és nő kapcsolatát ábrázoló szimbólumok és ehhez a témakörhöz tartozó szavak hiánytalan jegyzéke. Gondolom arra az esetre, ha megakadna a lift és ez elég gyakran meg is esett.

Gáspárunk sokszor álmodozott arról, hogy egyszer majd lifttel megy fel, ám mindig meggondolta magát. Mi lesz, ha akkor akarja valaki használni és ő miatta várnia kell másnak. Így az áhított liftezés álom maradt továbbra is. Egyszer már-már rászánta magát a csodálatos kalandra, de éppen akkor jött haza az egyik lakó, aki természeténél fogva bőségesen kitett két személyt s ezért nem merete megkockáztatni, hogy vele tartson. Amikor megpillantotta eszébe jutott Vera Maximovna s eltervezte, megemlíti neki ezt az embert kárpótlásul. Rögtön el is képzelte az új párt, amint odadübörög az anyakönyvvezetőhöz. A szőnyegen és a padlón hüvelyknyi nyomokat hagyva s közben Vera Maximovna finom süteménnyel tömi mosolygó párját és még kacsint is néha. Természetesen a liftet csak felváltva használhatnák, de a boldog családi élet bőségesen kárpótolná őket ezért a veszteségért.

Nagy álmodozónk most is mélyen elmerülve gondolataiban érkezett meg a ház előcsarnokába. Gépiesen elindult a lépcső felé, azonban a lift ajtaja elé érve hirtelen megtorpant. Sátáni gondolat villant az agyában. Lassan, lopva hátranézett. Semmi sem mozdult körülötte. Az előtérben megszorult levegő fojtogatni kezdte. Egyre jobban izzadt. Újra körülpillantott, de még most sem jött senki, aki megmentette volna a liftajtó vonzásától. Megbabonázva nézte az ajtót, majd bizonytalanul, remegő kézzel kinyitotta. Esengve tekintett hátra, ám mintha összebeszéltek volna a lakók, senki sem közeledett. Így aztán rogyadozó térdekkal belépett a liftbe s a rozsdafoltos vasajtó lassan, csikorogva becsukódott mögötte.

Fotó: FÁBIÁN MÁRIA

MESE, MESE...

GRIMM: A suszter manói

Volt egyszer egy suszter, értette a mesterségét, szorgalmasan dolgozott. Hogy, hogy nem, a végén mégis úgy tönkrement hogy nem maradt egyebe, mint egyetlen pár cipőre való bőre. Abból este kiszabta a cipőt, hogy majd másnap elkészíti; tiszta volt a lelkiismerete, nem sokat emésztette magát a jövődön, gondolta, majd lesz valahogy, tisztességes ember csak nem pusztul éhen; lefeküdt, és békességgel elaludt.

Másnap jó korán fölkel, és neki akart ülni a munkájának; hát ott áll: készen az asztalán a pár cipő. A suszter ámult-bámult, nem tudta, mit szóljon a dologhoz. Kezébe vette a cipőt, alaposan végignézte, minden varrást, minden szögelést apróra megsejmelte; nem volt azon semmi hiba, nincs a: a mestermunka, amelyik külön lehetett volna.

Hamarosan vevő is jött. Nagyon megtetszett neki a cipő. Fölpróbálta: éppen ráillett a lábára.

– Mintha csak nekem készítették volna! – mondta örvendezve, és mert úgy találta, a suszter keveset kér érte, valamivel többet adott az áránál. pontosan annyit, hogy éppen két párra való bőr tellett ki belőle. A suszter este ezeket is szépen kiszabta.

„A többi munkát majd megcsinálom holnap reggel – gondolta –, ráérek a dolgomtól.”

De mire másnap fölkel, készen állt két pár cipő, neki a kisujját sem kellett megmozdítania. Vevő is akadt mind a kettőre, jól megfizettek értük, s a suszter, a pénzen most már négy párra való bőrt vásárolhatott.

Harmadnap reggel azt a négy pár cipőt is készen találta. S így ment ez tovább napról napra, hétről hétre. Amit este kiszabott, az reggelre elkészült. A cipész hamarosan tisztos jövedelemre tett szert, és megint jómódú ember lett belőle.

Karácsony táján egy este szokása szerint ismét kiszabta a másnapi cipőkhöz a bőrt, aztán, mielőtt lefeküdtek, azt mondta a feleségének:

– Hallod-e, lelkem, mi lenne ha ma éjszaka fönnmaradnánk, és meglesnénk, ki az, aki ilyen szorgalmasan segít nekünk a műhelyünkben?

Az asszony ráállt a dologra, hiszen maga is sokat töprengett már rajta, csak hát nem mert előhozakodni vele az urának. Mécesest gyújtott, és föltette a szekrény tetejére, aztán elbújtak a sarokban. Onnét figyelték, hogy lesz, mi lesz.

Mikor a toronyban éjfél ütött az óra, egyszer csak valami kaparászást, topogást, izgést-mozgást hallottak; az ajtó egyarasznyira kinyílt, és két kedves kis manó surrant a szobába. Se szó, se beszéd, odaültek a suszter asztalkájához, fogták a kiszabott bőröket, és munkához láttak. Olyan fürgén, olyan ügyesen dolgoztak, parányi kis ujjukkal olyan szaporán varrtak, tűztek, hogy a suszter azt sem tudta, hová legyen ámulatában.

A manók addig egy szempillantásra sem hagyták abba a munkát, míg a cipők el nem készültek, és fényesre pucolva ott nem sorakoztak az asztalka mellett. Akkor egyet füttyentettek, s illa berek! – eltűntek.

Másnap reggel azt mondta a suszterné asszony:

– Meg kell hálálnunk ezeknek a manóknak, hogy jómódba juttattak minket. Pucéron szaladgálnak az istenadták, még jó, hogy meg nem fagynak! Tudod, mit? Varrok nekik ingecskét, kabátkát, mellényt, nadrágot, kötök nekik harisnyát is, te meg csinálj mindegyiknek egy pár szép kis cipőt.

Egész nap ezen dolgoztak; az asszony kezében szaporán járt a kötőtű, csattogott az olló, készültek a kis ruhák, az ember meg a székén kuporgott, és kalapált, szögelt, forgatta a kaptafát, míg a kis cipőket meg nem csinálta. Este aztán a kiszabott bőr helyett az

ajándékokat rakták oda az asztalra; szépen elrendezték mindent, elbújtak a sarokban, és kíváncsian lesték, mit szólnak majd a manók.

Azok szokás szerint pontban éjfélkor meg is jelentek, és tüstént dologhoz akartak látni. Hanem ahogy az asztalra esett a pillantásuk, lecsapták a szerszámaikat és azt sem tudták, mihez kapjanak, mit simogassanak, minek örvendezzenek. Egykettőre bebújtak a kis ruhákba, felhúzták a kis cipőt, füttyentgettek, rikkantgattak, egyszerre csak cincogva nótázni kezdtek.

*Ugye, milyen csinos fiúk vagyunk?
Többet bizony nem is suszterkodunk!*

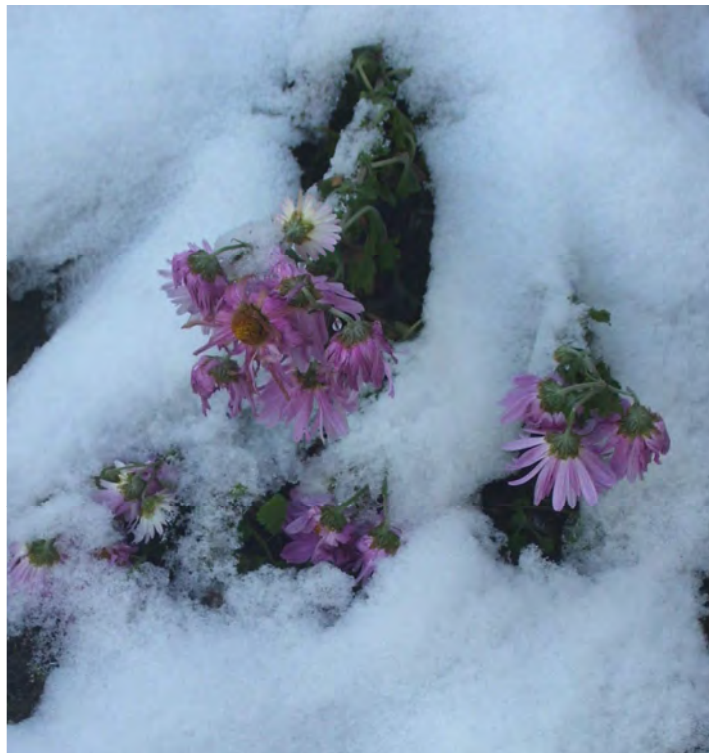
– énekelték; körültáncolták az asztalt, szökdécseltek, ugrándoztak, végül aztán kiperdültek a szobából.

Nem is jöttek vissza soha többet.

A suszternek pedig élete végéig jól ment a sora mindig volt munkája, és minden sikerült neki, amihez csak hozzákezdett.

GRIMM LEGSZEBB MESÉI – Rónay György fordítása/átdolgozása. – Budapest, 1963, Móra Ferenc Könyvkiadó

<http://www.mikulasbirodalom.hu/mese/grim/susztermanoi.htm>

Fotó: FÁBIÁN MÁRIA

KŐ-SZABÓ IMRE

Piros Mozdony és a Sárga Busz

A fiatal Piros Mozdony ott állt Rétlapos állomás második vágányán, mögötte két piros kocsi. A Piros Mozdony még fiatal volt, nemrég került ki a gyárból. Szépre tervezték és szépre is, készítették el. Piros testét behálózták a csövek, melyek feketére voltak festve, a kémény szélén széles fehér csík futott körbe. Elöl két nagy lámpa, hogy ha este kell mennie, jól lásson. A lámpák rézből készültek, szépen ki voltak szidolozva, csak úgy ragyogott. A vezetőfülke felett, középen volt a sípja, olyan hosszúkas, rúd alakú. Fényesre volt polírozva, éles, fiatalos hang jött ki belőle, ha kedve szottyant füttyülni. Öt kereke volt, mindkét oldalon, középen három nagyobb, ezen volt az összekötő csatló, amely hajtotta a síneken. A hozzá kapcsolt két piros kocsi oldalán 1-es és 2-es számok. Ezek jelezték az osztályokat, belül szép, tarka huzattal bevont ülések. Piros színük miatt, illettek egymáshoz, így hárman szép együttest alkottak, ez egy személyszállító vonatszerelvény volt.

A fiatal Piros Mozdony Rétlapos és Domboshát között szállította az utasokat, naponta négyszer. Kétszer egyik irányba, kétszer visszafelé. A Piros Mozdony már ezen a harminc kilométeres szakaszon, melyet negyven perc alatt tettek meg hármában, ismerte az állomásokat. Ahogy Rétlaposról elindultak, mindjárt Mezörét volt az első állomás. Ezután következett Pipacsvölgy megálló, majd a vasutat egy régi, kövesút keresztelte. Ez az út vitt Hajtótú nevű községbe. Nevét onnan kapta, hogy a régebbi időkben, ezen az úton hajtották a teheneket, lovakat, meg a malacokat a vásárra. Aztán a vasút egy nagy kanyarral Homokos megállóhoz ért. Itt tényleg minden homokos volt. Nem is lehetett itt mást látni, csak szőlőt és elszórtan gyümölcsfákat. Meg a mezsgyék szélén, fürtös akácot, mert ez a fa, szinte mindenütt megtalálható volt. Innen kellett még vagy öt kilométert mennie a Piros Mozdonynak és Kéttorony nevű faluhoz ért. Érdekesség képen a többi falusi templommal szembe, itt két tornyot építettek, mind a kettőben volt harang. Majd a végállomás következett: Dombhát. A falut apró dombok vették körül.

Piros Mozdony naponta járta ezt a kijelölt útszakaszt. Nem volt elkeseredve, sőt többségében vidám volt. Fakadt ez fiatalságából, menetközben nézelődött, beszélgetett a fákkal, madarakkal. Jól teltek a napok. Egy keddi napon, ahogy elhagyta Pipacsvölgy megállót és közeledett a Hajtótú-i útátjáróhoz, a távolban egy Sárga Buszt pillantott meg. Lassan jött, kerekei össze-visszaugráltak a kátyúval teleszórt úton. Szeretett volna vele megismerkedni, de nem lehetett, mert menni kellett tovább. Gondolta: - Majd holnap, jobban megfigyelem! Úgy is volt. Másnap reggel a Sárga Busz, ott állt a kereszteződésben és várta, hogy a Piros Mozdony elhaladjon két kocsiával. A Piros Mozdony lassított, majd megállt. – Üdvözöllek! – mondta a Piros Mozdony. – Én is téged! – köszönt vissza a Sárga Busz. – Már régen figyellek! – tette még hozzá. – Nem tudtunk eddig megismerkedni – folytatta. – Mert öreg vagyok és nekem nehézkes a járás, így sohasem értem ide időben. Szótlanul néztek egymásra. A Piros Mozdony titokban megvizsgálta a Sárga Buszt. Észrevette, hogy a karosszériája eléggé repedezett, sok helyen rozsdás, a festék is lepattogott róla. A gumijai nagyon kopottak, a motor is eléggé zúgott, néha olyan hörgő hangot adott ki, mintha a tüdejével lenne, valami baj. A két lámpája közül csak az egyik világított, a másikban nem is volt üveg. Eléggé kopottnak, öregnek nézett ki. Még pár szót ejtettek az időjárásról, aztán a Piros Mozdony sípolt egy éleset, melyre a Sárga Busz egy hörgő hangú dudaszóval válaszolt és tovább indultak útjukra.

Következő nap a Piros Mozdony már messziről látta a Sárga Buszt ott állni az útkereszteződésben. Üdvözölték egymást. Arra a kérdésre, melyet a Piros Mozdony föltett a Sárga Busznak: – Hogy vagy? – hosszú és panaszkodó választ kapott. – Megmondom neked, nem jól! Fáj minden porcikám, minden ízem ropog, nehezemre esik a járás. Öreg vagyok, jobb lenne már nyugdíjba lenni. Ott üldögnék a garázs előtt, sütkéreznék a napon. De jönnöm kell, mert a falubeliek utazni akarnak, és nekem kell kihozni őket az állomásra. Arra te nem jársz, pedig jó lenne. A Piros Mozdony megnyugtatta: – Szívesen mennék én arra, de nincs sínpálya! Ezzel a beszélgetést be is fejezték, sípoltak, dudáltak egyet és mindenki ment a maga dolgára.

Péntek következett. A Piros Mozdony már várta a találkozást, de hiába tekergette, kifényesített lámpa szemeit, a Sárga Buszt sehol sem látta. Lassított, szinte lépésben ment, de nem látott semmit. Aggódni kezdett, hátha történt vele valami. – Csak nem borult be az árokba? Biztosan nem! – nyugtatta magát. – Lehet, hogy csak egy defekt, ezen az úton nem ritka dolog! Sajnálta az öreg Sárga Buszt. Azon a napon nem is tudott másra gondolni. – Mit lehetne tenni? – kérdezte önmagától, de nem jutott eszébe semmi.

A következő napi találkozást, már nagyon várta. Meg is örült, amint a távolban megpillantotta a Sárga Buszt. Örömeben hosszan sípolt. Erre a Sárga Busz egy rekedt dudaszóval válaszolt és nem is várta meg a kérdést, hogy hol volt tegnap. Mindjárt azzal kezdte: – Képzeld, belefutottam egy nagy szegbe és kidurrant a hátsó gumim. Késő délutánig vártam a szerelőre, mire kijavították. Csak az a baj, hogy továbbra is nehéz a járás, öregek ezek a kerekek. Neked jó, te fiatal vagy, erős és vidáman futsz a pályán. A Piros Mozdony ezen elgondolkozott. – A pálya, az jó, biztonságosabb, mint a mostanság gondozatlan, kátyús út. De hát mit lehet tenni? – kérdezte, de nem tudta rá a választ. Aznap, gondolataiba merülve futotta végig a pályát, kétszer is. Talán estére lett egy kicsivel jobb a hangulata.

A vasárnapi találkozás megint elkeserítette. A Sárga Busz ott várta az útátjáróban. Lehangelte volt, lámpái össze-visszaálltak, kerekei csapzottak, rossz volt még ránézni is. – Mi van veled? – kérdezte a Piros Mozdony. Várta a választ, de a Sárga Busz hallgatott, majd lassan, öregesen megszólalt. – Nem nekem való már ez a furikázás. Abba is hagynám, de az utasokat sajnálom, ha én nem leszek, hogyan jutnak be a városba? Szomorúan mondta, a Piros Mozdony úgy érezte, talán a könnyeivel küszködik, mert ablaktörőivel, elkezdett csapkodni az üvegen. Még egy darabig szótlánul álltak ott, majd egy rövid sípszó és egy rekedt dudaszó után, elváltak.

Másnap reggel a Sárga Busz egy ismeretlen zörejre ébredt a garázsban. A hangra felhúzta az ajtót és nem akart hinni a szemének, a Piros Mozdony állt az ajtóban. A kocsiíjait most hiányoztak, de egy különleges szerkezetsort húzott maga után, amely több kocsiából állt. Maga előtt kőágyazatot terített, arra előre elkészített sínpálya került, talpfákkal együtt. Szép lassan haladt és mögötte egy új vasútvonal húzódott. Sípolt egyet és hangosan mondta a Sárga Busznak: – Mától nyugdíjba helyezlek! A pályát kiépítem Hajtótú irányába és ettől kezdve naponta négyszer fogunk találkozni.

Ettől kezdve a Sárga Busz a garázs előtti padon várta a Piros Mozdonyt, minden alkalommal, sípszóval és egy öreges dudaszóval üdvözölték egymást, és ha a Piros Mozdony egy kicsivel előbb jött, beszélgettek is.

VERASZTÓ ANTAL

Mese a szegény asztalosinasról

„A kitartó munka mindent legyőz”

Nincs az a vénségesen vén öregember, aki meg tudná mondani, milyen régen történt az a dolog, amiről éppen most szeretnék mesélni. Annyit azért sikerült megtudnom, a körülöttünk settenkedő időtől, hogy már akkoriban is ugyanígy váltogatták egymást a nappalok és éjszakák, mint ahogy a mi időnkben szokás. Még most az elején azt is elárulom, hogy a mi városunkat kiskorában, mindenki csak falunak nevezte. Na, akkoriban éldegélt itt egy András nevezetű szegény szabómester meg a Mária nevű felesége, akit a messzi hegyeken túlról kanyargó út vezetett el ide a mi falunkba. Itt aztán –, talán harmadnapon történhetett a dolog –, beleszeretett a szegény szabómesterbe, aki mellesleg a hétszilvafás nemességével is elfelejtett dicsekedni neki, mivel szegénységében, a szilvafák is rég elfogyatkoztak mellőle.

Egyik nap azután –, amikor már nagyon kikíváncozott belőlük a mondanivalójuk – harangkongatás után a templomba is betértek és ott, a pap előtt annak füle hallatára, kimondták a holtomiglan, holtodiglan fogadalmat. Mindez persze egy szép tavaszi vasárnapon történt, ha nem így lett volna, meg sem említeném. Az után meg az történt, hogy az Erdélyországból idetalált Mária, és András mester addig-addig éldegéltek itt, szépecskén, amíg egyszer csak nem is kevéssel, nem is sokkal előbb, hanem pontosan a ragyogó csillagú karácsony előtti napon kisfiuk született.

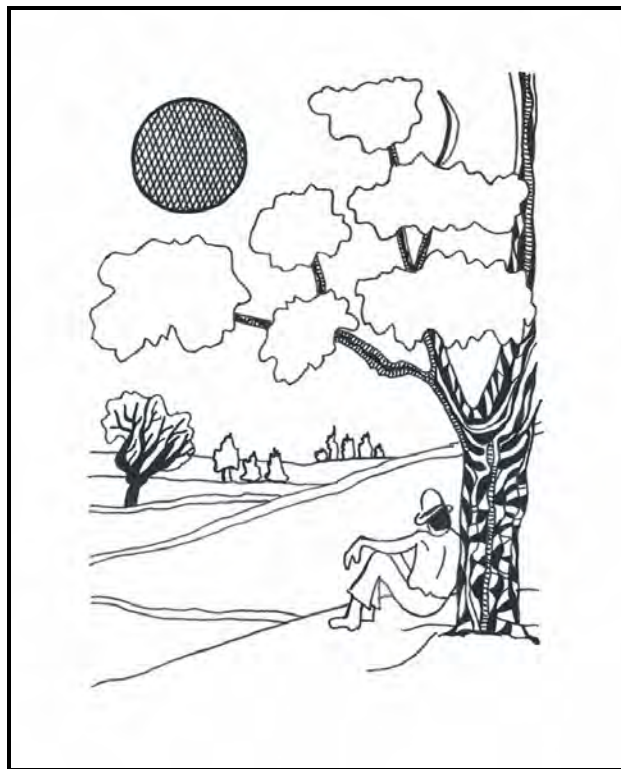
Örültek is a kisfiúnak, hogyne örültek volna, de cseppet fájta is a szívük, mert a szegény szabómester meg a felesége azt is tudták, hogy most már még szegényebb sorsban tudják nevelgetni a gyermeküket. Pedig abban a nagyon régi időben is, amiről beszélünk, koppanva hullottak a diók a fáról. A falusi lányok, asszonyok ennek ellenére kevesen varrattak új ruhát, maguknak, mivel a falu népe is krajcárokon éldegélt. Azért, ha nehezen is, valahogy a szabómester és felesége csak eltengették magukat. A kisfiú is minden évben cseperedett valamennyit. Idővel eleget ahhoz, hogy beállhasson az apja mellé szabóinasnak. Igen ám, de a fiú semmi áron nem akart asszonyruhákat varrni, inkább asztalos inas szeretett volna lenni.

A legfontosabbat, meg amit már az elején el kellett volna árulnom, de mindig a mese közepén jut eszembe az, hogy mindez Oros-tündér birodalmában történt, merthogy a mi falunkat a történet idején az ő birodalmának a kellős közepén találhatta, meg aki nagyon kereste. Ezért, vagy más miatt, de egészen biztos, hogy nem, véletlenül lakott a faluban egy becsületes jószívű asztalos –, akit ha falubeliek jártukban-keltükben találkoztak vele, az adjon Isten után Pál mesternek szólítottak. Ez a Pál mester annyira megsajnálta a kisfiút, hogy felfogadta maga mellé inasnak. Azt ígérte a fiúnak, ha jól forgatja az asztalos szerszámokat és szorgalmasan tanul, akkor nem kell neki sokáig inaskodni, a mesterség eltanulásához elég lesz neki négy esztendő és négy nap. Ennyiben maradtak.

Örült nagyon a kisfiú, akit apja után szintén Andrásnak keresztelt meg a pap, de a szülei csak Andrisnak meg Bandusnak szólongatták, de az is előfordult, hogyha nem volt rá elég idejük rá, akkor csak gyere ide, menj oda, volt a neve.

Így történt, hogy az egyszeri szegény kis asztalos inas hamarosan a maga gyalulta deszkák forgácsának az illatában szorgoskodott, sok év után meg is lett a jutalma az igyekezetének, mert amikor kitélt az ideje és asztalos legénnyé avatták. A kora miatt én inkább kislegényt mondanék, mert ez a színtiszta igazság. Vándorútra kelt, akárcsak a mesebeli szegény ember legkisebb fia, akitől csak annyiban különbözött, hogy ő a szegény

szabómester egyetlen fia volt. Nekiindult hát – ahogy akkor mondták – tüskön-bokron keresztül délibábot kergetni, csak, hogy ő nem csak kergetni, hanem az ég pereméről le is akarta hozni az ő délibábját földre. Azzal búcsúzott el a szülői háztól, hogy ő majd megbírkózik a szegénység ki tudja hány fejű sárkányával s nem tér addig haza, amíg vissza nem szerzi a kincseket, amelyeket az a szörnyeteg elrabolt nemes famíliájától. Még az édesanyja is szánakozó pillantással nézett utána, de ő ment, mendegélt s meg sem állott addig, amíg azt a messze földet el nem érte, ahol merész álmait valóra nem váltotta. Persze, hogy szerencsésen túljutott hetedhét országon mivel Oros-tündér mindvégig – láthatatlanul ugyan –, de ott volt a nyomában. Az idegen országok mesterei sok próbának vetették alá szerzett tudományát, de mindegyiket kiállta. Világszép bútorok kerültek ki a keze alól nem győztek csodájára járni, akik hallottak felőle. Grófkisasszonyok is szívesen nyújtogatták volna felé a kezüket. Amerre megfordult, mindenütt marasztalták, ígértek neki minden földi jót, a királyok szép kitüntetésekkel tüzték a kabátjára, de ő hazavágyott. Pedig mikor hazaérkezett újra csak szegényesen, de már gazdag tudással kezdhette az életét. Ez a kincset érő tudás és szorgalom emelte olyan híres asztalossá a hajdani szegény vándorló legényt, hogy a végén már a király is szívesen cserélt volna vele hírességet, de ő inkább úgy gondolta a kedvünkért beköltözik a mesébe.

BALOGH ÖRSE: *Vándorlegény*, filcrajz, 8x11 cm.

LÁM ETELKA

Melinda és Linda újabb kalandjai

Melinda éppen csomagolt és örömmel gondolta az utazásra, hogy hamarosan otthon vannak. Linda kint állt az erkélyen és nézte a gyönyörű csillagokat és ábrándozott a jövőről. Mivel most is jól sikerült az útjuk és sok kis gyermeknek tudtak segíteni a tanulásban. Már arra gondolt, hogy szép kis összeget tudnak jutalni az árva gyermekeknek is.

Hirtelen kis mozgást észlelt a hotelszoba ajtajánál és megpillantott egy kis levélkét amit becsúsztattak az ajtó alatt. Teo a vizsla kutyus akinek nagyon remek szimata volt, odament és felvette a cédulát. Csak annyi állt rajta, hogy holnap 11-kor Melindával legyenek a hotel bejárata előtt. Omár sejk szeretne beszélni velük és meghívja őket a kastélyába egy pár napra, és szeretne vásárolni az opál ékszerekből.

Másnap reggel a megbeszélt időben a hotel bejáratánál álltak. Teo is velük volt, nélküle nem mentek sehova sem. Mivel Melinda és Linda egypetéjű ikrek voltak, egyformák, mint két tojás és teljesen azonos ruhát vettek fel. Tiszta hófehér ruhát viseltek kék övvel és a szép hosszú barna hajuk is kék hajpánttal volt összefogva. Linda hirtelen megtapogatta a ruhája balzsebét, mert ott lapult a családi kék opálgyűrű, a nagy varázserejével. Mindig kíségette őket, ha bajba kerültek, majd gondolt egyet és felhúzta az ujjára. Valamit érzet a levegőben ami nyugtalanította. Melinda is szorongott és úgy érezte valami nincs rendbe. mikor megpillantották a sejk autóját, a sofőr intet nekik és beszálltak egy nagy fekete limuzinba. Egy órán keresztül utaztak kifelé a sivatagba. Majd megálltak egy gyönyörű kastélynál, ami egy oázis körül épült fel. Homok dűnék mindenfelé az ég kék volt, sehol egy felhő, sehol egy kis szellő. Nagyon meleg nap volt. A kastélyt felvezető úton pálmafák sorakoztak, a belsőkert tele volt virágokkal, csodálatos illat terjengett. Gyönyörködve néztek körbe a kocsiból kert felé színpompás rózsalugast láttak, ami hűsítette a tűző napot. Messze távolabb narancs és citromfákat illatoztak, majd megállt az autó és eléjük tárult a gyönyörű épület ami fehér és kék színbe pompázott. Kiléptek az autóból és alig tudtak betelni a látnivalókkal. Barátságos emberek jöttek eléjük, mindenki mosolygott és betessékelték őket a házba. Hamarosan bent voltak a kastélyban a szolgál serege követte őket, rózsaszínű márvány oszlopok díszítették az egész palotát. A sejk egyik embere fogadta őket a hallban, majd elindultak együtt a szobák felé, a személyzet kíséretében. Melinda és Linda egy gyönyörű lakosztályban találták magukat. Szökőkutak hűsítették szobájukat. Átöltöztek és a szolga mutatta az utat a szép nappaliba. A sejk egy nagy fotelban ült és mellette a szép felesége Leila. Itt is a fehér bútorok és kék színű szőnyegek domináltak. Leila haja és szeme fekete volt a bőre hófehér. A ruhája világoskék színbe pompázott. A hölgy csodaszép volt, de szemébe fájdalom vegyült. Majd kinyílt az egyik ajtó és besomfordált egy nagyon szép fekete macska, szemei zöldesen csillogtak, szép kényelmes tempóban végig szaglászta az idegeneket és a kutyát. Elégedett lehetett, mert hirtelen odaszaladt Leilához és felugrott az ölébe és békésen figyelte a többieket. Teo sem volt ideges, érdekes módon elfogta a helyzetet. Omar sejk elkezdett beszélni és elmondta, hogy nem is kimondottan az ékszerek miatt hívta ide őket, hanem más kínos ügyben. Hallotta, hogy milyen jól megoldották az előző esetüket és ezért kérnék a segítségüket. Leilának van egy húga a neve Nezli. Sajnos két napja eltűnt, kiderítették, hogy elrabolták. Azt is tudják, hogy hol van. Egy másik oázison, egy rossz hírű férfi neve Hasszán ő rabolta el. El akarja venni feleségül a lányt, de Nezli nem szereti és fél tőle. Mivel tudják és hallották, hogy a lányoknak nem rég volt hasonló esetük úgy gondolták, tudnának segíteni és busásan megjutalmaznák és ékszereket is vennének tőlük.

A két lány egymásra nézett és aztán Leilára akinek már folydogáltak a könnyei és döntöttek. Elvállalták ha a kutya is velük lehet. Teo hangos ugatással válaszolt. A sejk elmondta, hogy Miri a cica mindent látott az elrabláskor és jó lenne ha ő is menne velük.

A két oázis között van egy titkos földalatti járat, ami összeköti a két kastélyt úgy ezen az úton kell elindulni. Jó lenne, ha már ma este indulnának. valószínűleg ezt használta Hasszán, mikor elrabolta Nezlit. Melinda és Linda bólintott és minden elintéznek és este tíz órakor indulnak.

A lányok valamint Teo és Miri cica és a személyzet egyik tagja Ibrahim velük tartott este. A macska mutatta az utat az alagúthoz, mindig hátra nézett és nyávogott egyet, majd a Teo mindent megszimatolt és csendben mentek. A szolgánál volt egy elemlámpa. Az alagút a pincéből indult szépen ki volt építve, sehol nem omladozott. Homokból volt kivájva és elég nyirkos volt a levegő. Legalább egy órát haladtak. Majd elértek egy ajtót ami zárva volt, de Linda könnyedén kinyitotta a opálgyűrű segítségével. Majd egy nagy terembe jutottak itt több ajtó volt, de Miri tudta az irányt. Itt lakat volt, de Linda megforgatta a gyűrűt és már bent is voltak a kastélyba. Most már felfelé haladtak és egy folyosóra kerültek. Miri itt már szaladt és utána a kutya gyors iramba. Melinda, Linda és Ibrahim alig bírták követni az állatokat. Majd a cica megállt egy szoba előtt, síri csend volt. Melinda a szoba ajtaja előtt a kulcslyukon benézett, egy férfi állt belül az ajtónál. Most gyorsan kellett cselekedni. Linda a gyűrű segítségével kinyitotta az ajtót. Teo és Ibrahim letámadta az őrt. Halkan dolgoztak a kutya fogta szájával az őrlábát és a szolgál leütötte. Az embernek nem volt ideje a védekezésre és elájult. A szobába belépve megpillantották a lányt. Nezli az ablak előtt ült egy széken. A szép hosszú haja össze volt fonva az ablak függönyével meg sem bírt mozdulni, nagyon rémült volt. Miri a cica felugrott a függönyre és elkezdte bontani a lány haját, Melinda és Linda is segített neki. Így hamarosan ki is szabadult a lány. Mikor készen voltak éppen azon igyekeztek, hogy minél hamarabb eltűnjenek innen és Nezli is mindent megértett. Hirtelen zajt hallottak és belépett a szobába Hasszán és négy embere. Farkaszemet néztek egymással, a férfi ledöbbsent két ismeretlen gyönyörű hölgyet látott maga előtt akik egyformák voltak mint két tojás. Majd meglátta a szolgát, a cicát, a kutyát és Nezlit kiszabadulva. Miri felpúposodott és mérgesen fúj, Teo elkezdett vicсорítani és kivillantak a fogai. Hasszán rögtön megértett mindent. Támadásra hívta embereit. Ekkor Linda megforgatta az opálgyűrűt az ujján. Egy nagy üvegfal védte őket a támadástól. Ekkor Melinda elkérte Lindától a gyűrűt és kilépett az üvegfal mögül és odalépett a Hasszánhoz és közölte vele. Ha nem engedi el a lányt és őket megvakítja és halálok halálával fog meghalni, és parancsolja meg az embereidnek, hogy hozzanak ide négy lovat, hogy békében távozzanak. Kérjen bocsánatot Nezlitől, mert nagy bünt követett el. Nincs joga elvenni másnak szabadságát ha az nem akarja.

Ekkor Linda is előlépett a két lány nem félt tőle, szinte megbabonázták a sejket. Hasszán bódultan és csodálattal nézte a két egyforma leányt. Már nem volt ereje és lehajtotta a fejét és halkan szólt.

–Bocsáss meg Nezli nem akartam fájdalmat okozni neked.

Ezek után békésen távoztak, kaptak lovakat. Miri a cica Nezli ölében ült és békésen nyalogatta a mancsait. Teo vidáman csaholt a lovak mellett és hamarosan hazaértek a kastélyba. Omár sejk és felesége nagyon örömmel fogadta az egész csapatot. Az egész család együtt volt a cica örömmel dorombolt és össze-vissza szaladgált egyik hölgytől a másikig. Teo is boldogan csaholt, csóválta a farkát és időnként vakkantott egyet. A sejk köszönetet mondott a lányoknak és bőkezűen megjutalmazta őket. Nezli és Leila pedig kiválasztotta és megvásárolták a szép opálékszereket. Miri és Teo jó barátok lettek. Sokat játszottak, de tudták, hogy elválnak útjaik. Másnap búcsút intettek és haza utaztak. Melinda és Linda soha nem felejtette el ezt a kalandot. Az opálgyűrű mindig ott ragyogott valamelyik lány ujján.

... mese, mese... vége.

MESTER GYÖRGYI

Elnézés(t)

Miközben az utolsó korty teáját is felhörpintette, az ablakon át vetett egy pillantást a sötétségből felderengő utcára. Csak, hogy előre felkészítse magát, mi vár rá odakint, ezen a havas, decemberi hajnalon. Az éjszaka hullott hó vastagon púposodott a parkoló autók tetején, szikrázott a lámpák fényében, de a fák mozdulatlanágba dermedt ágain jól látszott, a szél legalább nem fúj. Így talán elviselhető lesz a negyedórás gyaloglás, ki, egészen a buszmegállóig - gondolta kis megnyugvással. Belebújt a csizmájába, magára húzta a kabátját, és csendben kilépett a lakásból.

Az utcán a várt hideg fogadta. De hát végül is, itt az ideje a hónap, Miklós napja van, legalább a Mikulás a csokoládé mellé a tél örömeit is elhozta a gyerekeknek. Az ő fia is hogy fog örülni, ha reggel felébredvén, megpillantja a sokféle édességet az ablakban, meg a nagy havat az utcán. Kár, hogy ő ezt nem láthatja, de este majd meghallgatja a lelkes beszámolót, és kiviszi szánkózni is.

Közben kiért a lakótelepi házak közül. Addig senkivel nem találkozott, csupán egyetlen csapás látszott a hóban, ő is igyekezett azon haladni, lépkedni a még nálánál is korábban kelő lábnyomában. Csak néhány ablakszemből szűrődött ki fény az utcára, a lakók többsége még az igazak álmát aludta. Igyekezett, szedte a lábát, nehogy átázzon a csizmája, és hamarosan már a családi házas résznél gyalogolt. Itt egyetlen világos ablakot sem látott. A jobb módúak, ezek szerint, később kelnek - gondolta, kicsit keserű szájjal.

Nagyon a lába alá kellett nézni, mert az utcai kandeláberek jókora távolságra voltak egymástól, így a közbülső részekeken szinte csak botorkált, alig látott valamit.

Épp egy ilyen szakaszon járt, amikor valamiféle belső megézés folytán, felnézett az emeletes házra, amely balkézről magasodott az utcafrontra. Az erkély alatt, egy függeszkedő, sötét emberalakot pillantott meg.

Betörő - futott át az agyán. A házban egyetlen lámpa sem égett, bár a földszinten közértet működtetett a tulajdonos. Ismerte, ilyenkor már nyitva szokott lenni. Ha most nincs, akkor ez azt jelenti, a háziak téli szabadságukat töltik. Talán valahol, a Bermudákon süttetik a hasukat a nappal. Az üresen álló ház meg szabad préda. Zsíros falat, hiszen a lakói közismerten jó módúak.

Megszaporázta a lépteit, és igyekezett még csendesebben haladni, mint addig. Úgy ötven méterrel odébb megállt, és egy kandeláber fénykörében előkotorta a mobilját. A rendőrséget hívta. Halkan suttogta a készülékbe, hogy betörés zajlik a villanegyedben, épp egy betörő mászik be a közértés házába. Ha sietnek, még elkaphatják.

Az ügyeletes megnyugtatta, hogy azonnal küld egy járőrt, ne mozduljon, várja meg őket ott, ahol van. És valóban. Percekkel később meglátta a rendőrautó fényszóróját, amint halkan gurulva közeledett az ő őrhelyéhez. Na, ezek legalább okosabbak, mint a tévéfilmekben - gondolta. Ott ugyanis a rendőrök mindig szirénázva érkeznek a tetthelyre. Nem is csoda, hogy aztán másfél órán keresztül kergethetik a tettest.

A két egyenruhás kibiztosított fegyverrel közelítette meg a házat. Ő ott maradt a lámpa alatt, és előre elképzelte a sikeres elfogást. Míg magában lepergette a tettenérés jelenetét, a valóságban felhangzott a jól ismert felszólítás: Jöjjön le, és adja meg magát!

Aztán hosszúnak tűnő csend következett, majd kapu csikordult, kutyavakkantás hallatszott. Semmi további vezényszó, semmi lövöldözés.

Vagy negyedórányi várakozás után, visszaérkezett a két rendőr. Az egyik, a fiatalabb vigyorgott, a másiknak az arcán azonban – valószínűleg ő volt a járőrvezető –, igazi bosszúság látszott.

– Mondja, maga most szórakozik velünk?! – szegezte neki a kérdést, cseppet sem barátságosan.

– Én, dehogy! – és magának is váratlanul, elkezdett szabadkozni. – Talán nem tettem helyesen, hogy – állampolgári kötelességemnek eleget téve –, jelentettem egy bűncselekmény kísérletét?!

Egészen meg volt döbbenve. Nemhogy nem köszönik meg, amit tett, még le is szúrják? Talán a betörő ügyesebb volt, és az alatt a tíz perc alatt lelépett, biztosan azért nem találták ott. Lehet, megneszelte a rendőrök jövetelét. Onnan a magasból meg is láthatta a közeledő rendőrautó fényét, és elpuccolt...

– Na, jöjjön csak vissza velünk a házhoz, maga sasszem – szakította félbe szabadkozó szavainak áradatát az idősebb rendőr.

A nyitott kapun bementek a ház udvarára. A házörző eb ott sertepertélt a lábuk mellett, barátságos farkcsóválással kísérte őket az épület faláig.

–Hát a lakók valóban elutaztak, nincs idehaza senki – folytatta a rendőr. – Ezt jól sejtette, de itt véget is ér a feltételezése valóságalapja. A kaput mi nyitottuk ki. Mindenütt körülnéztünk, nem történt bűncselekmény.

– Na de az erkély alatt függeszkedő alak?

– Nézzen már oda jóember! – fortyant fel a rendőr, mintegy újraélesztve előbbi bosszúságát. – Most már látja, mi van az erkély alatt?

És akkor ő, az egyre terjengő világosságban, felnézett a házra. Az erkély alatt ott lógott egy ember nagyságú télapó figura, fehérprémes, piros ruhában, hátán az elmaradhatatlan puttonnyal. És, ha csak el nem fárad, ott fog lógni egészen addig, amíg a háziak haza nem érkeznek a Bermudákról.

Többször is elnézést kért a rendőröktől. Hiába no, az a reggeli, álmosító sötétség, amikor csupán a talp alatt csikorgó hó világít...

Szerencsére, nem büntették meg. Sőt, végül még meg is köszönték, hogy nyitva tartotta a szemét. Nyilvánvaló volt, hogy nem szórakozni akart a rend őreivel.

Először restelkedett, egész nap lelkiismeret-furdalása volt, de délutánra már maga is úgy gondolta, milyen jót fog nevetni a felesége, ha beszámol neki balul elsült, hajnali kalandjáról.

De a felesége nem nevetett, és azután már ő sem. Az történt ugyanis, hogy távollétükben betörték az otthonukba. És ki hitte volna, az a fifikás betörő, az erkélyen át jutott be a lakásba...

VERASZTÓ ANTAL KÁROLY: *Pihenőn*, ceruzarajz, 21x29,7 cm

AMBRUS JÓZSEF

Obreczánok

A Sertekapu felé vezető, de a közbeszédben csak a „Pá’teleki úton, a Gödröktől vissza, a második házban lakott Jekken Feri, gyerekkori jó barátom. Gyakran meglátogattam. Nem véletlenül. A környékükön sok hasonló korú gyerek élt, mellettük egy üresen álló romos, felfedezésre váró épület, attól feljebb, a domb alsó részén a Gödrök. Így, többes számban! Valaha, vályogvetéshez termelték ki innen a földet, aztán úgy maradt a terület rendezetlenül, bozóttal benöve. Még feljebb a Sertekapu, ahol a kondát hajtották ki a faluból. A dombtetőn, ahol a kisvasút kanyarodott, messziről látni lehetett az Ebhát felől érkező, személy és teherszállítást is végző vonatot a kis dieselmotordonyával, a „trezsinával”, ami aztán Páltelek felé kanyarodott.

Páltelek. A háború előtt uradalmi major. Persze, nem holmi elmaradott tanyára kell gondolni! A magtárak, műhelyek, egyéb gazdasági épületek mellett lakások is voltak ott. Víztorony szivattyúval, amikor a faluban még ismeretlennek számított a vezetékes víz. Sőt, saját iskolája a „Mónárjóska tanító bácsi” vezetésével, közel negyven gyerekkel. Talán a megszólítás is tükrözi a közvetlen, bizalmas légkört. Sok értékes ember került ki onnan, közöttük a címben megnevezett család is.

András bácsi az akkor még létező községi kovácsműhely üzemeltetésére kötött szerződést. Ő lett a „falu kovácsa”. Bár többen gyakorolták még rajta kívül is a mesterséget, ez egyfajta rangot, elismerést, a másik oldalon pedig biztosnak tűnő egzisztenciát jelentett. Itt tanította meg a szakma fortélyaira mindhárom fiát akkor, amikor még megkérdezték, mert sokat nyomott a latba: kinél tanultál, ki volt a mestered? Sokáig működött is a dolog, a háború után azonban minden megváltozott. Megszűnt a községi kovácsműhely intézménye, felszámolásra kerültek a műhelyek. András bácsi az említett utca közepén, a háza mögött alakította ki az új telephelyét egy fészerral kiegészítve azt. Ide már én is bejáratos voltam.

Ó, az a kovácsműhely! Az valami nagyon különleges dolog! A Csodák Birodalma és a hétköznapi valóság ötvözete. Egy alig-alig kisiskolás emberpalántának meg különösképpen. Elbűvölt, megbabonázott a tűz, meg az izzó, szikrázó vas varázsa. Mert nem mindenkinek adatik meg, testközelből megélni a kerékabroncs „hiccentését,” az igazi kovácshegesztést, amikor a két anyag teljesen eggyé válik. Aztán hallani a kerék pattogását, amint lassan megadja magát a hűlő ráf egyre növekvő szorításának. Patkoláskor érezni a füstölgő szarunak az emlékezet legmélyebb bugyraig hatoló szagát. Látni a folyamatos nyüzsgést, a kocsikat, a lovakat, a „vendégeket”. Megtapasztalni a villámgyorsan tevékenykedő emberek félszavakból, egy-egy mozdulatból felépülő összhangját. Együtt érzékelni az anyagot átalakító erőt és egymás tiszteletét. Ha kellett, ha nem, gyakorta ott lábatlankodtunk Feri barátommal. Szerettem a nagy bőrfűjtatót működtetni. Így kell mondanom, mert vézna termetem miatt, egyszerre húznom és taposnom is kellett a rudazatokat, máskor meg párosával ügyködtünk.

András bácsi a mester. Középső fia, Bandi bácsi, aki Feri barátomnak a keresztapja, nem mellékesen másik osztálytársamnak, Ilonkának az apja, a segéd. Ám nehogy holmi kisegítőre gondoljanak! Szakképzett, önállóan dolgozni tudó iparos, majd’ két évtizedes gyakorlattal. Ők maradtak együtt. Magas, vállas, eleve kovácskinézetű ember. Szemléltesse ezt egy kis kitérő!... *(A hasonló termetű, két másik testvér már elköltözött, róluk később lesz még szó.)*

Labdarúgás. Mint „kijelölt semleges pályán”, két idegen csapat mérkőzését néztük. A játéktér még nem volt elkerítve. Egyik magáról megfélemedezett játékos, valamely ítélettel

kapcsolatos nemtetszését szóban, különféle jelzőkkel tarkítva kinyilvánította, majd elindult ezt tevélegesen nyomatékosítani. A veszélyt észelve, az apró termetű sípmester menekülőre fogta. Szándékosan-é, avagy sem, nem derült ki, de a két Obreczán felé futott. Bandi bácsi kinyúlt, hatalmas tenyerével megragadta a vállát, maguk közé húzta és zengő hangján megszólalt.

– „Ne féljen semmit bíró sporttárs! Itt aztán nem fogják bántani!”

Nem is lett semmi baja, pedig csak állt mozdulatlanul, mint egy kővé vált szobor. Megközelíthetetlennek tűnt a fölé tornyosuló testvérek között.

András bácsi hagyományos technológiával dolgozott. Bandi bácsi már hegesztett lánggal, a felszerelése is megvolt hozzá. Ezt mindenki tudta. Egyszer eltörött a mákdarálónk. Jól ismertük egymást. Öntöttvas, így automatikusan vittem hozzá. Elkezdtem, de be sem fejezhettem a mondókámat. Az egyik kezét a vállamra tette, a másikkal az apja felé mutatott.

– „Józsika! A Mester Úrral beszélj meg a dolgot! Jó?”

Odavittem, mintha most érkeztem volna. (*Három, négy lépés.*) Köszöntem, elmondtam a gondom. A kezébe vette, megnézte, megforgatta, visszaadta.

– „Jól van fiam. Vidd oda Bandi bátyádnak, meghegeszti!”

Mert ez a dolgok rendje!

Fotó: AMBRUS JÓZSEF

A kovácsolás célirányos, hatékony tevékenység. A lehető legtöbbet kell egy melegítéssel megoldani. Minden fölösleges hevítés kidobott pénz, mert a szén drága. Nagyon fontos az „összedolgozás”, minden mozdulatnak jelentősége lehet. Egyszer tanúja voltam, mikor András bácsi rászólt a segédjére. Mindössze ennyit mondott.

– „Amonnan!”

Folytatták a munkát. Mikor a kuncsaft elment, egyedül maradtunk. Odalépett hozzá, csendesen, szelíd szóval mondta.

– „Apuka! Talán mégse kellett volna a vendég előtt megszegyenítenie!”

(Mert annak vette!)

– „De igen fiam, mert így megjegyzed. Ha csak magunk között mondom, nem biztos.”

Még én is megjegyeztem, pedig jóval több, mint ötven éve történt. Apámnak, nem szólok vissza! A mesteremnek, nem szólok vissza! Úgy csinálom, ahogy kell!

Később, talán 1960 lehetett, ismét akadt valami javítanivaló. Bandi bácsi szomorú arccal fogadott.

– „Józsika! Felszámoltuk a műhelyt. Apuka elment nyugdíjba, én meg kerestem más munkahelyet. Szívesen megcsinálnám, de nem lehet. A Tanácsházáról éppen ide látni, nem kockáztathatok. Ne haragudj!”

Újmajorba került, a Gödöllői Agrártudományi Egyetem tangazdaságához, ami a Fajtakísérleti Állomás egyik telepe is volt. Itt tevékenykedett bognárként az egyik unokatestvére, akivel többször kisegítették egymást. Később a zagyvaszántói Tsz következett, ahol ismét összehozta a sors a két testvért. Laci bátyjával dolgoztak együtt, aki annakidején, mikor megnősült és családot alapított, Lőrincibe költözött. Önálló műhelyt vezetett a Zagyva parton. Az épületet láttam, ma is megvan, méreteinél fogva, jelenleg családi garázként funkcionál. A nagy „Tsz-szervezések” idején azonban neki is fel kellett számolni a tevékenységet. Követte a kuncsaftjait a helyi termelősövetkezetbe, majd az öccse hívó szavának engedve, éveket töltött Zagyvaszántón. Innen ment nyugdíjba, akárcsak később Bandi bácsi is, aki azonban még azután is tovább folytatta. Az utazgatást már nem vállalta, de „Pajtába”, a Palotási Tsz műhelyébe, az ottaniak meglegedésére, nyugdíjasként is kijárt. Ha találkoztunk, a nagy korkülönbség ellenére, mindig tisztelettel, egyenrangú félként beszélt velem, s ez nagyon jól esett. Azt viszont végtelenül sajnálom, hogy soha nem kovácsoltunk együtt, pedig tőle aztán igazán tanulhattam volna!

A legfiatalabb testvér, Jani bácsi, miután megnősült, építkezésbe kezdett. Az bizony mindig sok pénzt igényelt, így hát a bányánál keresett munkát. Eleinte fönt, a kovácműhelyben, aztán a föld alatt tevékenykedett. Közel laktunk egymáshoz, hozzá több emlékem fűződik.

Csendes, téli este. A családunk apraja-nagyja kukoricával foglalatосkodott. Betért hozzánk Magda néni, Jani bácsi felesége. Figyelt, figyelt, aztán megkérdezte, miért úgy csináljuk? Kézzel morzsoltunk ugyanis, de külön a két végén lévő apróbbakat, meg a közepét. Édesanyám mondta, hogy szeretnék belőle eladni. Nagy a család, kevés a jövedelem. Nekünk is vannak tyúkjaink, azok elfogyasztják a kisebbeket, a szebbéért pedig talán többet kapunk. Csak annyit szólt.

– „Mindjárt jövök.”

Sarkon fordult, s eltűnt. Pár perc múlva ketten jöttek vissza. Jani bácsi ámulva nézett, belekotort a lemorzsolt kukoricába, pergette a hatalmas tenyerei között.

– „Erzsike néni! Ez gyönyörű! Hol akarják eladni?”

– Hát a piacon.

– Az nem lesz jó! Oda kell vitetni, helypénzt fizetni, időt tölteni! Ha sok lesz aznap, nem kapnak érte annyit, amibe kerül! Mást mondok. Adjanak egy tarisznyával mintának! Beviszem a munkahelyemre. A bányászok jól keresnek, van a pénzük, de ahhoz a munkához enni is kell rendesen! Sokan nevelnek disznót. Szerintem megfizetik a jó minőséget.

– Rendben van János, de hogy fogjuk odaszállítani?”

– Azzal ne törődjön! Majd én megoldom.”

Így is lett. Zsákonként áthordta hozzájuk, a bányászbuszon fölvitte Nagybatonyba, aztán hozta az árát. Legalább másfélszer annyit, mint a legjobb piacon adtak volna, és költség sem volt vele. Édesanyám hálálkodását meg azzal hártotta el.

– „Erzsike néni! Nem csaptunk be senkit. Higgye el, megért az annyit! Örül a lelkem, hogy sikerült árában eladni!”

A nagy emberben sok emberség, hatalmas lélek lakozott!

András bácsi egy ideig még Bandi bácsiékkal maradt, aztán Jani bácsiékhoz költözött. A szembe szomszéd, Gyura Jancsi bácsi személyében hasonló korú társra talált. Sokszor láttam őket egymás mellett, az egyik ház előtti padon, vagy a másik udvarában lévő lócán ülve. Eleinte mindketten, később már csak Jancsi bácsi pipázott. Beszélgettek. Még a 80-on túl is volt mondanivalójuk egymásnak. Fontosnak tartották a barátságot, mindennap átjártak egymáshoz. Ők sem voltak azonban szentek. Néha – nyilván, valami jelentéktelen apróságon – összevesztek. Ennek az lett az eredménye, hogy a sértett fél hazament, vagy kihagyta a mindennapos látogatást. A másik, rövid idő elteltével mindig utána ballagott, hogy kiengesztelje. A megbántott pedig magától értetődően megbocsátott. Ugye, milyen egyszerű, mégis mily' tiszteletre méltó magatartás!

Jó néhány éve falunapokon, más rendezvényeken, bemutatókat tartok hagyományos kovácsolásból. Jani bácsival többször beszélgettünk róla. Mindig bátorított, biztatott. Egyszer mondtam neki:

– Egyedül kellett tevékenykednem, mert a „társam” elment táncolni.

Hogy reagált?

– „Jaj, Józsi! Hát miért nem szóltál nekem?! Elmentem volna segíteni!”

75-éves múlt akkor!

Egy-két évvel később, az egyik rendezvényen aztán meglátogattam. A temetőben járt, észrevett. Fájtak a lábai, nehezen mozgott, visszafelé jövet mégis felém került. Megnézte a ténykedésem. Mint oly sokszor, most is volt néhány kedves szava. Aztán...

– „Józsi! Üssünk már egy párat! Mindig szerettem az üllő csengését!”

Eljött az együtt kalapálás ideje!

Tőle, akkor és ott, tanultam valami újat. Újat, ami régi, mert még a falusi kovácműhelyből származik. Egyfajta ritmust pengetni a nagykalapács, meg a ráverő közreműködésével. Segítőmmel, Orsival, ha mód van rá, előadunk valami hasonlót.

Mindnyájuk tiszteletére és – sajnos, már csak – emlékére!

Utóirat

Az elkészült írást közzététel előtt, jóváhagyás céljából bemutattam Erzsikének, Bandi bácsi itthon élő, kisebbik lányának. Néhány héttel később meglepő választ kaptam.

„Józsi! Átalakítást végzünk a portán. Egyeztettem a családdal. Vidd el, ami megmaradt Apu szerszámaiból! Nálad lesznek a legjobb helyen!”

Így hát elhoztam őket, s mint nagyra becsült rekvizitumokat, azóta már több alkalommal bemutattam.

Bizony, vannak olyan történetek, melyek a befejezésük után új életre kelnek, önállóan járják a maguk útját tovább.

JÓNA DÁVID

Amid van

Tóth Krisztina *Világadapter* című kötetére.

Az idővel állt hadilábon
az a kislány kiről írtál,
ki bedobálta emlékeit,
azt hiszem, a Margit-hídnál.
A krétarajzod esti zápor
tünteti el, ez a képem...
Emlékeid ott fekszenek,
lent a mélyen, vízfenéken.
Pillantásnyi apróságok
gyűjtögetem, így ismerlek,
ahogy szorong, ahogy boldog,
a copfos lélek, kicsi gyermek.

...

Apró titkok kibeszélnek,
émelygő álmod szandálban fut,
az erdőben szalad, háttal az éjnek,
és nem tudja még, hogy keresztüljut.
Szívedben lakó éjjeli járat,
sofőrjét látod, hogy kormányra dől,
valóság leple épített várat
szavakkal írott Hold fényéből.
Arcod előtt buborék táncol,
ahogy bűvárként keresed emlékeid.
Megtalálod, ha így halászol,
Kosztolányi hajszárait.
Fogason veszett tévedések,
egy sál, egy kirakat, egy bolt,
gyűjtögeted, mint a méhek
a méznek való virágport.
Mikor rákos apád sámlin ülve
magot adott kezedbe,
ültem csendben megrendülve,
elülteted a szívembe.

Art'húr Irodalmi Kávéház:

<https://www.facebook.com/arhuriroaldmikavehaz/>

HAÁSZ IRÉN

Hallucináció

Álom kerülget, csattog az út,
bakancsok szakasza lépked,
kusza szél zakatolást hoz,

s bennem képződik, pereg a múlt
filmje, a lelkemben léptek,
setteng a tegnap a mához.

Örülök, hogy már nem érte meg.
Elég volt neki ostrom és gettó,
Auschwitz meg a rokonoknak.

Soká' nem tudtam, miért hebeg
városnevekre, (s pár szóra dettó)
s ellensége pofonoknak.

Félálmom mélyén egy végtelen sor,
jönnek csillagos télikabátok
téglagyár porával fedve,

a vagonajtó enged ekkor,
felnymakodnak, benn kübli, - bádog –
s szalma, ha leheveredne,

de nincs hely. Minden kabát tapad,
összesajtolva csak szuszt ereget,
de még a lélek benne,

mígnem a tusból ciklon fakad,
s a lelkek, nem hagyva más jeleket,
mintha füst, szikra lenne

mind, keveregve égbe szöknek,
és ellenére a bajszos dögnek,
csillagként tündökölnék.

Óz ködös földjén

A szürkületbe hullanak a házak,
egy füst pácolta óriás verembe,
és pislákoló lámpafényük lázas
üzeneteket morzéz minden este.

Szitál a köd, a keramitok sárga
sáljai tekerednek rá a város
kihalt kabátjára, mint léha spárga,
mely sáros macskakövekkel szabályos

ölelkezésbe forr. A vér hatalma
meleg szobák felé vonz, hajszol, kerget,
a szív bádogból van, a testem szalma,
és gyáva oroszlán vagyok a kertben,

Óz földjein, rossz mágusok vidékén;
éterbe sugárzott szavak alól
érdekharc, klisé csapkod rám, kimérvén
a lesújtó, földhözragadt valót.

Fotó: DARVAS JUDIT

BODNÁR LÁSZLÓ

Haikuk

meztelen falvak
halott lelkű csendjében
árva harang zeng

vágtat az éjfél
lobogó holdsörényű
csillagparipán

néma szemekkel
merengő ablakokból
kicsordul a csend

papírereszről
lecsöppenő szavaim
lelkedre hullnak

ha lelked vásznán
egy lyuk csupán a bánat
varrd be mosollyal

verset ír az ősz
a bús lombok szívére
elhulló szavak

Zemplén, Sátoraljaújhely, Magas-hegy - erdőrészlet

Fotó: SZABÓ MÁRTA

KOLUMBÁN JENŐ

tavas van

nem nézek a napba
redőnyt le
nem bízok tavaszba
előre
nem tudom mit hoz a
sok virág
szívemre kötök színes
pántlikát
rád nézek vágyón
szexisen
megleslek titkon is
kedvesem
ibolya kellene
hajadba
velem lehetnél nem
magadba'
tavasz van lesz majd
orgona
ha velem hálsz nem mégy
majd haza

remény

bújtatott álmat dédelgetek
ha elsötétülnek az egek
virágaink végleg elhervadnak
visszaváltozunk ősanyagnak
talán marad valami megfejtethetlen
egy utolsó kiadott hang egy dallam
porunk is száll lehet ember alakban
egy örökké tartó pillanatban

EGERVÁRI JÓZSEF

Dominus vobiscum (Et cum spiritu tuo)

Katkovics Rozália sokáig szöszmötölt a zárral, a kulcs sehogyan sem akarta elfordítani a zárnyelvet, míg többszöri próbálkozás után hangos kattanással mégis megadta magát. A plébánia hűvös levegője jólesett az öregasszonynak; a hosszú tél után rögtön a nyár zuhant az emberek nyakába, harminc fokkal, porral, égető napsütéssel.

– Feje tetejére állt a világ, a tavasz elveszett, ellopták, kiírták az alkotmányból, tán még a Bibliából is – morgolódott halkán, nehogy megjijessze Szentpéteri atyát, ezt a drága jóembert, szívének örök szerelmét, földi életének bearanyozóját, egyetlen gyermekének apját.

Karda Barnabás lenyelte az utolsó falatot. Avas szalonna. Száraz kenyérral. Ritka kincs így együtt. Az utolsó vacsora. In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében. Egy mosoly hullott alá az arcáról, akár egy megsárgult falevél, lassan pörögve ért földet, mögötte nem sok maradt. Mindenre emlékezett. Fratres, agnoscamus peccata nostra, ut apti simus ad sacra mysteria celebranda. Testvéreim! Vizsgáljuk meg lelkiismeretünket, és bánjuk meg bűneinket, hogy méltóképpen ünnepelhessük az Úr szent titkait! A kalapács súlyosnak tűnt, túl nehéznek érezte, vagy csak ő volt már nagyon legyengülve, a plébánia ablakán át bekukucskált a szélben bólogató diófa, a lombkoronáján átbukdácsoló aranyló napfény festett a falra ünnepi árnyalatokat.

– Atyám! A fájdalom megtisztítja a lelket és az elmét, akár a tisztító tűz, kiegészíti a kétséget mindörökké. Mondjuk együtt, atyám: „Hiszek az egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek, minden láthatónak és láthatatlannak Teremtőjében.

Hiszek az egy Úrban, Jézus Krisztusban, Isten egyszülött Fiában, aki az Atyától született az idő kezdete előtt. Isten az Istentől, Világosság a Világosságtól, valóságos Isten a valóságos Istentől, született, de nem teremtmény, az Atyával egylényegű; és minden általa lett, értünk, emberekért, a mi üdvösségünkért leszállott a mennyből.

Megtestesült a Szentlélek erejéből, Szűz Máriától, és emberré lett.

Poncius Pilátus alatt értünk keresztre feszítették, kínhalált szenvedett és eltemették. Harmadnapra feltámadott az írások szerint, fölment a mennybe, ott ül az Atyának jobbján, de újra eljön dicsőségben, ítélni élőket és holtakat, és országának nem lesz vége.

Hiszek a Szentlélekben, Urunkban és éltetőnkben, aki az Atyától és a Fiútól származik; akit éppúgy imádunk és dicsőítünk, mint az Atyát és a Fiút. Ő szólt a próféták szavával.

Hiszek az egy, szent, katolikus és apostoli Anyaszentegyházban, vallom az egy keresztiséget a bűnök bocsánatára, várom a holtak feltámadását és az eljövendő örök életet. Ámen.”

Ugye, jól mondtam, atyám? Mint régen, ministráns koromban. Hiba nélkül. Nem mondta velem, atyám. Jaj, persze hogy nem, hiszen beragasztottam a száját azzal a széles, barna ragasztószalaggal. Jól ragad. Biztonságos. Nem jön le könnyen.

Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo. Atyám, bűnös lélek vagyok, tudom. Sokat hallottam, oly sokat, hogy én magam is kezdtem elhinni, pedig nem gondolnám, hogy rossz ember lennék, csak – azt hiszem – nem vagyok elég jó. Hittem én, atyám, hittem, és ez lett belőle. Vadság, elhagyottság, kín, gyűlölet. Nem is értem, hogyan történhetett ez meg, bár Isten útjai kifürkészhetetlenek, az ember útja nagyon is belátható, még ha nem is megérthető mindig, olyan, akár a vadszőlő, kanyarog mindenfelé, beborít mindent, míg végül eltűnik a látóhatár. Igen, atyám, tudom én, a halál megváltás a sok szenvedés után, de nem értem, Isten miért és hogyan büntet, egyiknek korbács jut, a másiknak meg tejjel, mézzel folyó Kánaán.

Biztosan nem én vagyok az első, aki ezt kérdezi, de bevallom őszintén, megingott hitem Isten igazságosságában. Fáj, atyám? Igen. Elhiszem. Amikor szétszakad a hús, az inak elpattannak, akár egy gitárhúr, a porcok recsegve törnek apró darabokra, kifröccsen a vér. Igen, atyám, az fáj, bár a fizikai fájdalom talán semmisség ahhoz mérten, hogy a lélek mennyire tud fájni. Persze én megbocsátok. Ebben jó vagyok, nagyon jó, tiszta szívemből tudok megbocsátani, semmi harag nem marad utána szívemben.

Magának is megbocsátottam atyám. Ugye, emlékszik? A meztelen fotók a sekrestyében. Fáztam, dideregtem, de a festőművésznek kellett azok a fotók, az új oltárképhez, Isten dicsőségére. Ugye, atyám? Csak hétéves voltam. És elhittem. Ez is az én bajom, hogy mindent elhiszek, meg hogy mindent megbocsátok.

Negyvenkét éves vagyok. Hajléktalan, munkanélküli, se feleség, se család, se gyerek, se élet. Mintha kirabolt volna Isten, mielőtt még adott volna valamit. Emlékszik, atyám, mit is mondott? Isten majd megsegít. Én meg elhittem. Elhittem, hogy segít. Hittem magának, atyám, hogy meglelem a párom, a társam, nem jelent semmit, hogy vékony szálú, vörös hajam a szemembe lóg, hájas a hasam, vézna a karom, görbe a lábam, savósan szürke a szemem, vékony és színtelen a szám, kampós az orrom. Nem számít, hogy csak bolti eladó vagyok, nincs vagyonom, nincs pénzem, nincs semmim. Isten majd megsegít, csak légy türelmes, fiam, mondogatta.

Tudja, atyám, egyszer elfogy a türelem. Megértettem, a világ nem a tökéletleneknek, a gyengéknek való hely, mert a tökéletlenek és gyengék elpusztulnak, vagy rabszolgák lesznek, mert a tökéletlenekből és gyengékből hiányzik az akarat. Az életre. A nevetésre, a boldogságra, hiszen állandóan azzal kell szembesülniük, hogy a tökéletesek és erősek uralják a világot, hiába a szeretet, az erkölcs, a békesség, a tisztelet. A világot nem érdeklik ezek a fogalmak, atyám, a világ kisebbik része el akarja hitetni a világ nagyobbik felével, hogy az élet szar. Mindenki el akar hitetni valakivel valamit, és a végén valaki mindig rosszul jár. Olyan nincs, hogy mindenki jól járjon, Olyan csak a mennyországban lehetséges, vagy a mesékben. De én már köpök a mennyországra is, meg a mesékre is.

Ez a szög nagyon hegyes, atyám. Gyorsan átszalad a húson, még a csonton is, ha útjába akad. Acélszög. Kemény nagyon. Nem görbül meg. Szerencsére, mert ha meggörbülne, ki kellene húzni, az pedig felesleges fájdalommal járna. Felesleges fájdalomra nincs szükség, csak ami jár. Ami a szenvedéshez kell. A bűn mértékéig.

Amikor meghalt anyám, sokat jártam templomba. Ugye, emlékszik még, atyám. Gyakran beszélgettünk. Ma már tudom, hazudott nekem. Anyám sose szeretett engem, nem is az ő gyereke voltam. Apám halálos ágyán bevallotta. Csak a mostohám volt. S maga ezt tudta, atyám, mégsem mondta el. Engedte, hogy szenvedjek, hogy sírjak, hogy szeressem. Pedig anyámat szerettem a legjobban. Apám alkoholista volt, amikor részegen hazatámolygott a kocsmából, mindig felébresztett, akár hajnalban is. Maga mellé térdepeltetett a konyhában, imádkoztunk. Néha egészen reggelig. Ha nem mondtam elég hangosan az imát, akkor megpofozott. Néha a nadrágszíjjal vert véresre, mert szerinte nem szerettem és nem tiszteltem eléggé Istent, mert képes voltam elaludni. Ritkán anyám ki tudott menteni a karmai közül, máskor őt is megverte; hárman imádkoztunk hajnalig a konyha hideg kövén térdepelve, míg apám ki nem józanodott, vagy el nem aludt.

Amikor a tenyér közepén átmegy a szög, és nekiütözik a fának, majd átszakítja a rostokat, akkor sikoltó hangot ad ki. Talán a vértől. Talán a fától. A fene sem tudja. Persze sokkal jobban fáj, ha a szöveget a lábfejbe ütik. Hosszabb úton halad az élő szövetben, hogy az idegszálak akadálytalanul érzékelhessék a bűnt, és utána a bűnbocsánatot.

Szerettem az Erzsit. Az életemet is odaadtam volna érte. Övé lett a szüzességem, a hitem, a szerelmem. És a pénzem. Mindent megvettem neki. Olyan volt az ágyban, akár egy tüzes kanca. Persze nem tudom, hogy milyen lehet az ágyban egy tüzes kanca. Mindent megvettem neki. Aztán elfogyott a pénzem. Azt mondta, tud ő szerezni, vannak ismerősei. Csak egy

papírt kell aláírnom, aztán apródonként törleszthetem. Szerettem az Erzsit. Olyan tökéletes fenéke volt, mint egyetlen nőnek sem. És nem volt szégyenlős. Mindenre megtanított. Aláírtam a papírt. Igen, atyám. Szerettem az Erzsit. Egy nap nem tudtam otthon bemenni az ajtón. A kulcs nem nyitotta a zárat. Talán elromlott. Azt gondoltam, hogy elromlott, mert annyi minden el tud romlani, szinte észre sem vesszük. Erzsi nyitott ablakot.

– Mi van, hájpacni? – kérdezte, és nevetett. Hangosan, tele szájjal, ragyogó fogsorral, amiért nagyon tudtam szeretni. Aztán közölte, én már nem lakom ott, a ház nem az enyém. Aláírtam a papírt. Ha nem fizetek, nem ott lakom. Szerettem az Erzsit, aki nevetett rajtam, és megvetően vágta oda, hogy tűnjek el. Már nem ott lakom.

Igen, atyám. Az ember gyakran téved. Az ember vak és süket. Mert vak és süket akar lenni, nem akar belegondolni a következményekbe. Senkit sem hibáztatok én ezért. Én írtam alá a papírt. Mentem mindenfelé. Senki sem segített, csak néztek rám, mint egy leprásra. Senki sem segített.

Éjszakánként sétáltam a parkban, nappal dolgoztam a boltban. Aztán azt mondta a főnököm, hogy kirúg. Büdös vagyok és udvariatlan, türelmetlen a vásárlókkal. Elmeséltem neki az Erzsit. Nagyon szerettem, de nincs hol fürdenem, nincs hol kimosnom a ruhámat. Ruhám se nagyon volt, az Erzsi semmit nem adott vissza nekem. A főnököm kirúgott. Büdös vagyok. Mondta. Majd nem leszek az. Mondtam.

A telek szörnyűek voltak. Télen csak fázni lehet. Egyszer majdnem meghaltam. Megverték. Huligánok. És nevettek rajtam, mint Erzsi. Teli torokból. Beledobtak a szemetes konténerbe. Két napig szinte mozdulni sem tudtam. Senki sem segített. Ilyenné lett a világ. Pedig imádkoztam. Nagyon nagy akarattal és hittel. Atyám. Maga sem segített, pedig azt hittem, befogad, lesz hol laknom, beleülhetek végre a nagy fehér sarokkádjába, lecsutakolhatom magamról illatos szappannal és forró vízzel a szennyet, a koszt.

Nem félek a haláltól, atyám. De már nem imádkozom. Már nem.

Kormos nyomozó nyugős volt, egész éjszaka nem aludt, égett a gyomra, a kapitányság melletti patika meg még nem nyitott ki. Nyüzsgött a város, okádta magából a bűnt és az erőszakot. Szentpéteri atyát a mentők már hordágyra tették. Tele volt ragasztgatva „Leértékelt áru” feliratú sárga címkékkel. Az idős papnak remegett a keze, a nyomozó nem tudta eldönteni, hogy a fáradtságtól-e, vagy a félelemtől. A tűzoltókat várták. A pap magához intette.

– Nyomozó úr. Nem bántott, jó gyerek, csak rosszul alakult az élete. Nem is tudom, mi lesz vele. Végig beszélt hozzám, de nem tudtam neki válaszolni, mert beragasztotta a számat. Aztán szöveget vert a tenyerén át az asztal lapjába. Régi, vastag tölgyfaasztal. Majd a lábfejét át a padlóba. És már régóta nem szól egy szót sem, csak bámul maga elé. Azt hiszem, már Isten előtt van a lelke. És engem vár. Hogy válaszoljak a kérdéseire. Az összes kérdésére. A legjobb tudásom szerint. Jaj, Istenem! – remegő kézzel vetett keresztet. – In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Ámen.

VERS – FORDÍTÁS

HUGO, VICTOR

Après la bataille

Mon père, ce héros au sourire si doux,
Suivi d'un seul housard qu'il aimait entre tous
Pour sa grande bravoure et pour sa haute taille,
Parcourait à cheval, le soir d'une bataille,
Le champ couvert de morts sur qui tombait la nuit.
Il lui sembla dans l'ombre entendre un faible bruit.
C'était un Espagnol de l'armée en déroute
Qui se traînait sanglant sur le bord de la route,
Râlant, brisé, livide, et mort plus qu'à moitié.
Et qui disait: » A boire! à boire par pitié ! »
Mon père, ému, tendit à son housard fidèle
Une gourde de rhum qui pendait à sa selle,
Et dit: « Tiens, donne à boire à ce pauvre blessé. »
Tout à coup, au moment où le housard baissé
Se penchait vers lui, l'homme, une espèce de maure,
Saisit un pistolet qu'il étreignait encore,
Et vise au front mon père en criant: « Caramba! »
Le coup passa si près que le chapeau tomba
Et que le cheval fit un écart en arrière.
« Donne-lui tout de même à boire », dit mon père.

CSATA UTÁN

A szelíd mosolyú hős, az édesapám,
derék, szálfá-magas huszárral oldalán,
kinek vitéz hevét különösképp szerette,
bejárta a lován, mikor leszállt az este,
a harcteret, melyen holtakról tűnt a fény.
Mintha neszt hallana egy árnyék rejtekén.
Spanyol katona volt, harciosa vert seregnek,
az út mentén, saját vérében fázva reszket,
tikkadt és elgyötör, fakó és félhalott,
csak nyögni tud: „Italt, egy kortyod adjatok!”
Hű legényét atyám azonnal visszatartja,
nyergéről egy kulacs rumot már lekasztva,
és szól: „Itasd meg őt, hisz látod, csupa seb.”
A huszár lehajol, s az ember, mór lehet,
váratlan fölemel egy pisztolyt, észrevétlen
szorongathatta ott valahol a kezében:
„Kutya!” – üvölt, s apám fejét célozza meg.
Oly jól lőtt, hogy apám kalapja leesett,
és lova hirtelen, riadtan hátrálépett.
Apám így szól: „Azért adj inni neki, kérlek.”

Bárdos László fordítása

MERT, ÖZKAN

YILDIZLARIN NEREDE AMSTERDAM?

Bir kente, bir insana nasıl başlanır,
takvimlerden düşmekte olan soluk bir pazartesiye,
taraçalarda -gaz tenekelerine yerleştirilmiş-
mor karanfillere, taş basamaklara...

Yeşil bir su akıyor gecenin içinden.
Asitlenmiş kuleleri ve yorgun parkları kentin
yaralı. Saat kaç olursa olsun.
Umutsuz bir ilişki değildir gökyüzü.

Bir güvercin kadar hafif kelimelerle konuşalım isterseniz,
kıyasıya mutluluklar dileyelim birbirimize.
Ama sonra herkes, döksün kimliklerini ve sıfatlarını ortaya.
Çünkü hayatı temizleyeceğiz.

Anlatacaklarım hepinizi ilgilendiriyor;
Hiçbiriniz kaçamazsınız söyleyeceklerimden,
ben yanan bir bulut parçası olayım, siz de yıldızlar,
İşildatın yeryüzünü. Rüzgârları yıkayalım.

Hızla akıyor yaşamım güneşe doğru.
Avrupa'nın en ünlü katedrallerinin önünden geçiyorum.
Duvar yazıları, duvar resimleri, hayatın en çıplak şiiri.
Çırlıçıplak bir kentin içinde çırlıçıplak yüzler.

Bir bakışta tanırırsınız onları;
Toprağından sökülüp atılmış ağaçlar gibi,
cıgaradan düşen bir kül gibidir onlar;
Ama bir bıçak kadar keskindir gözleri.
Bir davulun derisi kadar gergin yaşamımız. Ve
karlar altında kalan bir mücevher kadar soğuk belki kalbin.
Rüzgârlara ve acıya hükümlüsün.
Ama biliyorsun. Acısız ve sevdasız gidilecek bir yol yok.

Saat kaç olursa olsun. Umut vardır.
Dikkat! Hazin bir aşkın başlangıcıdır belki de bugün.
Hazin de olsa bu aşk, karanlıkta da olsa umut, inan bana,
kesindir! Hayatı yıkayacağız.

Kanal boyunca yürüyorum Amsterdam'da.
Dudaklarımda lacivert bir tango.
Akşam mı oluyor? Ben mi yüzüyorum hüznün denizinde?
Gece ılık. Ve kalbim kanıyor galiba.

Küçük bir çocuğun oyuncak torbasına doldurulmuş evler.
Kocaman camlı pencereleri merakla bakıyorlar bana.
Bulutları kesen bir terziyim ben.

– Peki ama, yıldızların nerede Amsterdam?

Bir ton yıldızla geleceğim sana gene,
takacağım yıldızları bir bir saçlarına.
Unutma! Sarı tramvayların, lalelerin kenti Amsterdam,

– Sevgilim oldun!

Hová lettek Amszterdam csillagai? (YILDIZLARIN NEREDE AMSTERDAM?)

Ugyanúgy indul az élete a városnak,
az embernek, a naptárból kihulló hétfőnek,
– a teraszra száműzött gáztartályban álló –
lila szegfűnek és a kölépcsőnek...

Zöld út csorog át az éjszakán.
Sav-marta tornyok, megfáradt parkok;
a város sebei. Bármennyi is az időnk,
nem reménytelen ez a kapcsolat.

Ha akarod, galambszelíd szavakkal szólok,
kíméletlen boldogságot kívánunk egymásnak.
Ám azután mindenki feltárja igaz valóját,
és tiszta lappal indulunk tovább.

A mondandóm másoknak is fontos lehet;
szavaim elől senki sem menekülhet.
Egy égő felhő része vagyok, s ti a csillagok.
Bevilágítjuk az égboltot. Megfürdetjük a szellőket.

Az élet azután gyorsan robog a Nap felé,
elhaladok Európa híres katedrálisa előtt,
a falakon írás, képek, az élet meztelen versei,
a legledérbébb városban a legledérbébb arcok.

Vess rájuk egy pillantást:
olyanok, mint a földből kirántott fák,
mint a cigarettáról levert hamu:
Ám a szemei élesek, mint a kés,
és pattanásig feszült, mint a dob hártájája,
és szíve, mint a hó alatt rekedt rügy.
Durván elbánik a szellővel,
de tudod, fájdalom és keserűség nélkül nincs út.

Mindegy, mennyi időnk van. A remény él.
Vigyázz! Emésztő szerelem kezdődhet ma.
Emésztő lehet e szerelem, elsötétülhet a remény, de hidd el,
ez bizonyos! Megtisztítjuk majd az életet.

Amszterdamban, a folyóparton sétálok,
Ajkaimon mélykék tangó dallama.
Talán estefelé jár? Beússzak a háborgó tengerbe?
Ragyog az éjszaka. A szívem vérzik.

A házak olyanok, mint a gyermekjátékkal telt zsákok.
A hatalmas fenőablakok kíváncsian merednek rám.
Bámulják fellegnyitó hasonmásomat.

– Rendben..., de hová lettek a csillagok Amszterdam egéről?

Majd eljövök hozzád megint, rengeteg csillaggal,
Mindahányat a hajadba tűzöm.
Ne feledd! A sárga villamosok és a tulipánok városa Amszterdam,

- Ahol a kedvesem lettél!

Fordította: GÓSI VALI,
BARTHA JÚLIA nyersfordításából

Zemplén, Milicek – a Károlyi kilátóval

Fotó: SZABÓ MÁRTA

SZEPESI JOLÁN-JOLKA

a fotó

nem is tudom mikor készült a kép
egy izraeli nyárban fák árnyékában ülsz
háttérben egy hétköznapi idegen család gyerekek
homok és kő
mintha csak egy percre ültél volna le pihenni
egyenes derékkal ölbe ejtett kézzel
madonnai nyugalomban derű arcodon
de imádott mosolyod árnyék takarja
csak sejlenek alóla vonásaid
tizennégy éve tettem a polcra
azért ezt a képet
mert nem tudtam szemedbe belenézni
nem tudtam válaszolni a fel nem tett kérdésre
anyukám miért nem vigyáztál rám jobban

a versek póre lelke

kezdetben úgy gondoltam
verset írni csak tiszta kézzel lehet
testben ellazulva képletesen ünnepi ruhában
magányosan és csak magamnak
jöttek a szavak ártatlanul
néha dadogva fennakadtak fogaimon
majd számozva dátumozva bekerültek
hét lakat alatt őrizve
s titok maradt minden sora minden ríme
de hiába rejtegettem verseim póre lelke helyettem
csábított s mint kerítő szerzett örömet férjet szeretőt
összefonódott életünk velem öregednek
kihozzák belőlem a jót a rosszat zsémbes valómat
néha csak legyintek rájuk de bízom hűségükben
s hagyom áramoljanak szabadon
kalandozzanak tudatalattimban akár
úgyis mindig visszatérnek
mert nekem adták póre lelküket
s én nekik az enyémet

KETYKÓ ISTVÁN

Lepereg rólam már minden pillanat

Lepereg rólam már minden pillanat,
csak tebenned bízom mindörökre
akár a hajnal, dereng a mozzanat
még nem gondolok sáros rögökre.

Még melletted alszom, lábunk összeér
óvják szerelmünk fenn a csillagok
a lélek és a szív egyaránt remél
még fodroznak bennünk tiszta habok,

de egyre kopogtat ajtónkon az ősz
sürget, siettet, hív rendületlen
s majd jön értünk a tél is, az pedig bős,

megkorbácsol, de jön majd a szelíd őz,
a tél néz rá ijedten, meredten:
jaj,– mint a tavasz — tán engem is legyőz?

SÁRKÖZI LÁSZLÓ

Költészet

Szonettkoszorú
(részlet)

III.

Vágyad a napra tekint s ha elérheted: egy vagy az éjjel
érzed a ritmusokat, de a homlokod izzad; a vérrel
képedet elmaszatolja kezed s lehidalna a kedved:

szertelenül sorakoznak a verssorok: éled a lába;
gyáva ki engedi lógni s akárhogyan illeti segged,
persze a talpa felével, elásva – kiásod a vermed.
Tervedet összezsavarja a forma: szakadna anyába

ferde menet; beletörsz – merev ám a selejt s ha kacagna...
adva alapja: tudatlan ugatja, faragja, magában
állva se állja helyét: rabigát makog és zavarában;
trágya a szó: – hol a zord meg a mord bizony összeakadna...

Labda a gyomrod: ökölbe szorul; nem elég csak elégni
s élni a kínai lírai kínjait: írva megérni;
méred a verssorod – eltemetődöl a vers anyagában!

SÁRKÖZI LÁSZLÓ: *Dedikáció az örökkévalóságnak*

<https://mek.oszk.hu/04200/04270/04270.htm>

A. TÚRI ZSUZSA

Mint béka víz alól

Mint béka víz alól, kémlelek az égre
süppedős iszapba nyom bele a múlt,
vihár jön, kifordul a csönd komor kékje,
szétcincált gyerekrajz: álmom tóba fúlt.
Homályosan látom, mit értenek mások:
akik harcba mennek, s tudják is miért,
hazugság, erőszak, unalom, meg átok
hullámvölgyek csupa ócska holmiért.
Kusza szógombolyag, hiány vagyok éppen,
összegabalyít a szálkás sorskerék,
erőtlenül nézem s eredményeképpen
néha felordítok : elég volt! Elég!
Én igaz maradtam. Tőlem mégis félnek.
Ennek ellenére, vagy tán épp ezért,
kiben vakon bíztam ,átadott a télnek,
jeges elfogadás egyszer csak elért.
Fellapozott album, benne az Egyetlen,
liliom virága , szára, gyökere,
aki féltve óvott lett velem kegyetlen,
fojtogat fásultság szívós kötele.
Mint béka víz alól ,bámulok az égre:
ezernyi spirálos Van-Gogh féle folt,
csalódtam, émelygek, most kimondom végre,
felettem Hypozott méhlepény a Hold.

CZÉGÉNY NAGY ERZSÉBET

Monológ a reményhez

Nem halhatnak meg reményeim,
mert nélkülük komor, kiszáradt fa vagyok,
mely hiába bizakodik a tavaszban,
s még emlékszik az érett gyümölcs
zamatos illatára, de ágait a korhadás
marka fojtogatja, s szemérmetlen
csupaszsága elijeszti a fészkelni
akaró szelíd galambokat.
Ne a szomorúság könnyét igya a föld.
Jöjj hát szivárványos reménység,
adj táplálékot gyökereimnek,
hogy újra virágba borulhassak.

Téli haiku trió

hideg redők közt
szűkülnek a remények
jégvarázs-csapda

hófehér csipkét
vert az ágakra a tél
gyöngyös-koszorúk

bekebelezte
a köd a határt gyomra
telhetetlen úr

Zemplén, Sátoraljaújhely, Magas-hegy – gomba-ernyő

Fotó. SZABÓ MÁRTA

SZ. PÖRDY MÁRIA

Mézeskalács-álom

Petronella, akit születése óta mindenki Petinek hívott, most látta másodszorra a műtétét vállaló orvosát.

Az osztály recepciós pultja mögött ült, majd ránézett. Tengerkék szemében egy várakozó gyerek kíváncsiságával.

*

Peti szíve nagyot dobbant. Ugyanaz a felkavaró nyugtalanság fogta el, mint az első találkozásukkor, amikor a műtétjének részletes megbeszélésére érkezett az osztályra.

Hosszasan várakozott, mire valaki megszólította.

– Engem keres?

– Ha ön Polta doktor, akkor igen!

Felállt és bemutatkozott.

Karcsú, magas, sötét hajú, tüsi frizurás férfi állt előtte, fehér köpenyben. Arcát divatos, rövid borostás, ápolt szőrzet borította, szépen ívelt szája telt, érzéki volt, szeme színe, mint a mediterrán tengerek kékje.

– Nem csak a hangja sokkal fiatalabb a koránál – mondta a doktor mosolyogva, – hanem kinézetre is. És milyen határozott a kézfogása! Jöjjön, a vizsgálóba megyünk!

*

Az orvost követve, Petinek azonnal eszébe jutott az első, telefonos bemutatkozásakor, – amikor a doktor megkérdezte tőle, hány éves – mennyire zavarta, hogy meg kellett mondania a korát. Régóta nem tudott azonosulni az évei számával. Testben és lélekben sokkal fiatalabbnak érezte magát.

Önkéntelenül szaladt ki belőle, szinte szégyenkezve.

– Öreg! 71 éves.

Az orvosnak kellemes csengésű volt a hangja, a beszéde kedves, bizalomkeltő.

– A hangján egyáltalán nem hallatszik a kora – felelte.

*

A vizsgálóban a doktor részletesen elmondta, a műtétet többféle módon lehet elvégezni. Őszintén, közvetlen stílusban beszélt az egyes eljárások előnyéről, esetleges hátrányáról és arról, hogy ő melyiket javasolja. Megkérdezte Petitől, hogy szólíthatja-e a keresztnevén és hogyan.

Peti nem tudta róla levenni a tekintetét. Érezte a szíve ütését a mellkasában, régóta nem érzett bizsergés szaladt végig benne. Megdöbönt, mert rájött, több ez, mint szimpátia-érzés. Egy szempillantás alatt olyan szerelmes lett, mint egy csitri.

Ugyan, ugyan! Legalább kétszer annyi idős vagyok, mint ő – próbálta magát győzködni a hazafelé tartó úton. – Térj már észhez, Peti! Sok évvel ezelőtt volt már az életedben ilyen zuhanás! Hiába érezted úgy, hogy rátaláltál az életed másik felére, még sem merted vállalni. A családod miatt, bizonygattad magadnak és a másoknak is. Jókora hazugság volt

önmagaddal szemben, gyávaság a másik szemszögéből. És évekig tartó lelki küzdelem, hogy feledni tudjál.

Amit most újra élsz, az élet hatalmas meglepetése. Hasonlóan örömteli, de a másiktól különbözően egyben fájdalmas érzés is. Születését az első rezdülésétől kezdve titkolnod kell, mert könnyen szájalmassá, nevetség tárgyává válhatsz mindenki szemében, de legfőképpen az övében. Csak ne lenne olyan csodálatos ez a fellobbant tűz! – sóhajtott dacosan magában.

*

A recepciós pult mögött a két karjára támaszkodó, csibészes lazasággal várakozó doktornak gyorsan megmondta a nevét és hogy az egy hónappal ezelőtt megbeszéltek szerint a műtétéhez szükséges beutalókért jött.

Az ártatlanul néző tengerkéek szemekben megjelent a gunyoros mosollyal kísért kíváncsi sürgetés, mintha azt mondaná: – Áruul el már, miről is van szó, mert nekem ebben a pillanatban fogalmam sincs róla, mit beszéltem meg veled, hiába mondtad meg a nevedet! – És továbbra is várakozóan nézett fel rá.

Peti rájött, mennyire ostoba gondolat volt feltételezni, hogy az első találkozásukból szikrányival is több maradt a doktor emlékezetében a frissen létrejött, hagyományos orvos-beteg kapcsolatnál, amelyben az információk az idő távlatában ráadásul kopnak, felejtődnek.

Gyorsan összeszedte magát. Röviden elmondta az előzményeket, mire a doktor hirtelen felült és elkérte a TAJ számát. Mintha a sutára sikeredett bejelentkezése meg sem történt volna, mintha az első megbeszélésük folytatódna, az orvos ugyanolyan kedvesen és részletesen elmondta a szükséges tudnivalókat, és átadta a kinyomtatott beutalókat.

Már a műtőben készítették elő, közben a maszkok és sapkák részében a szemeket figyelte. Szerette volna látni a doktort az elalvása előtt. Még hallotta, amint az asszisztencia egyik tagja közli a többiekkel, hogy jön már Márk. Mire a doktor odaért, ő már aludt.

A műtét utáni kórházi időszakban csak a fő vizitek alkalmával látta őt egy-két percig. Üdvözlésképpen aprót pislantott az ágya felé, legalább is Peti így érzékelte. Néha sietősen feltűnt a folyosón, napközben mindig nagyüzem volt a műtőkben és a kezelőkben. A kórházból való elbocsátása reggelén csak néhány mondatot válthattak a további tennivalókról, aztán sietett a műtőbe.

Problémamentesen és gyorsan gyógyult, egyre többet mozgott, és sétált a lakásuk környékén. Sokat olvasott, félbehagyott írásait igyekezett előre lendíteni, kisebb hatásokkal, mint tervezte. Esténként, elalvás előtt sokszor eljátszott a gondolattal, hogy mint a kígyó a bőrétől, ő is megszabadul saját korától és független, fiatal lányként repül a doktor karjai közé. Legtöbbször így, álmodozva aludt el, de álmában soha nem folytatódott kettőjük története. Az álmodozások azonban mintha tüskéket nyomtak volna a lelkébe, egyre mélyebben, de fakír módra tovább kínozták magát. A normálisnak nevezett időszakaiban hiába gúnyolódott „megszédült” önmagán, mert ugyanakkor azzal is tisztában volt, hogy ez az érzelmi állapot nem levethető ruha, nem az értelemmel diktált akaratan múlik abból kilépni.

Öt héttel a műtét után elég erőt érzett magában, hogy családi együttműködésben elkezdjék a karácsonyi ajándéknak szánt mézes figurák készítését. Az évek során megtapasztalta, hogy minden megajándékozott boldogan fedezte fel a nevére szóló kis mézes névjegyét, amelyet a mézes-csomagokban helyezett el vagy a csomaghoz függesztett.

A műtét utáni kontrollra két csomagot állított össze. Egyiket Polta doktornak, amelyre a Köszönöm mézes táblácskát akasztotta, az ajándéktasak fogójához pedig az orvos mézeskalácsra írt nevét. A másikat élete őrzőjének a műtőben, az altatórvosnak készítette, de sajnos, nem emlékezett a nevére, ezért nem tudott névjegyét írni hozzá. Nem is vitte magával a doktoréval együtt az ajándékot. Tőle kérte el a kollégájának a nevét.

Úgy érezte, a doktor őszintén örült a névjegykes édességnek, mert megkérdezte, hogy adhat-e érte két puszit. Megkönnyebbülve észlelte, hogy az udvarias puszi nem borította árulkodó lángba az arcát. A doktor vállalta, ha Peti beviszi az osztályra a „felcímkézett” csomagot, átadja majd az anesztes kollégájának.

Az altatórvosnak készített ajándék mellé tett egy kisebb csomagot is, Polta doktornak címzett borítékkal. A benne lévő karácsonyi lapra annyit írt, hogy kis ráadás, szeretettel tőle. A kórházba menet szorongva gondolt arra, hosszú ideig ez lesz az utolsó találkozásuk, hiszen az újabb kontroll csak egy év múlva esedékes. Reménykedett, hogy személyesen adhatja át majd neki a csomagot a mézeseikkel. Nem így alakult, ezért SMS-ben megüzentte, hogy a továbbítandó csomagot az osztály recepcióján hagyta. Ő még visszaírta, hogy „intézkedem”, aztán eltelt jó néhány nap, és az ajándékok sorsáról semmilyen hírt nem kapott. Nem tudta mire vélni, hiszen a doktor mindig, minden helyzetben nagyon udvarias volt hozzá. Már az is megfordult a fejében, hogy a recepciós pulton hagyott csomagot mégsem tették el időben és valaki illetéktelenül magához vette.

Peti legnehezebben a bizonytalanságot, a lezáratlan helyzeteket, a nyitva hagyott kérdéseket viselte el. Felesleges őrlődni azon, amire nem ismerheti a választ, döntötte el, és felhívta Polta doktort. Kiderült, átadta a mézeseiket a kollégájának, ő is megtalálta a sajátját, csak éppen nem írta meg. Hangjának természetes kedvessége ugyan tompította a kimért stílusát, mégis nagyot ütött. Peti nyelt egyet, zavarában elnevette magát, és kikíváncozott belőle, hogy éppen ezt hiányolta. Még egyszer köszönetet mondott az orvosnak és gyorsan elköszönt tőle. Büszkesége nem engedte, hogy a megváltozott kapcsolat okáról bármit is kérdezzen. Ennél többet nem viselt volna el. Számára egyértelmű volt, abban a pillanatban véget ért az orvos–beteg kapcsolatuk. Neki a titok maradt meg belőle.

Hősiesen küszködött a könnyeivel, de nem tudta visszatartani.

*

Peti szípgogva ébredt álmából. Körülötte a levegő mézes illatú volt. Az asztalra helyezett gyúródeszkára hajolva aludt el. Kézfeje és rajta nyugvó arca nedves volt. Karja körül írókázásra váró mézes figurák, mézes névjegykártyák egymásra tolt halma. A deszka melletti tálcán a család egészségét karbantartó orvos barátaiknak megírt névjegyek.

Lassan felemelte a fejét, és a falon szemben lévő órára pillantott. Jézusom! – nyögött egyet. – Több mint két órája alszom! És még álmodtam is, ami ritkán fordul elő velem! Furcsa, hogy minden részletére emlékszem. Mintha valamikor, valahol velem történt volna meg! De, hogy hol, arra egyáltalán nem emlékszem – dűnnyögte könyökére támaszkodva. – Mint ahogy arra sem, miért kellett kórházba mennem. Ugyanakkor, bármilyen meghökkentő, valóságosnak érzem álombeli énem különleges lelki állapotát. Hol a határ álom és valóság között? Láttam-e valaha, akár egy villanásnyi időre azt az embert, akiről az álmom a doktort formálta? Egyszer talán mégis előbukkan az emlékezetem mélyéről, hogy kitől kaptam ezt a felkavaró, különös mézeskalács-álom szerelmet.

Peti elmosolyodott.

Határozott mozdulattal kiválasztott egy mézes névjegyet és ráírta: Dr. Polta Márk.

Bármi is a valódi neved! – tette hozzá félhangosan.

VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF

Szelíd vad

Ki tudja, mióta időző bánat
Ült ki arcán, régi ember, örök sors.
Mintha már megtörtént volna a dráma,
Belőle elevenedne ki a volt.

Miért menekül kettőnk ügye elől?
Megküzdöttél ezért a formáért.
A galambos harangtorony, ha ledől,
Azt mondja majd a halál, ő ráért.

Ki vagy?, dús nimfa, ismeretlen hősöm.
Talán rejtély titkos könyvtárszobában,
Jól megcsinálta valamelyik ősöm.

Tegnapi „history” bujkál a mában,
Római szépség ezüst angyalhajjal.
Testét félti, szelídíti a vaddal.

HOLÉCZI ZSUZSA

Azon a mólón

Egy ragyogó napsütéses márciusi délutánon Zsolt autójával megállt a Balaton parton. Egy keszthelyi kiküldetésből tartott haza, amikor elhatározta, hogy lekanyarodik ide, a mólóhoz, amelyen már legalább tíz éve nem járt. Sietve végigment a platánokkal övezett fason, ügyet sem vetve a gondozott pázsitból itt-ott kikandikáló krókuszokra, és a fákon csivitelő madarakra. A mólóhoz érve végigment egészen a csúcsig, és leült a hullámtörő korlát szélére. Kora tavasz volt, a tavon nem látott egyetlen csónakot sem. Rajta kívül csak 3-4 ember sétálgatott ott, de ez nem zavarta őt. Szemével a fodrozódó vízen visszatükröződő távoli kék eget szemlélte, gondolatai messze jártak.

Ez volt az a móló, ahol tíz évvel ezelőtt egy ilyen csodás tavaszi napon megkérte Judit kezét. Juditét, akit végtelen szerelemmel szeretett, azét a lányét, aki most tizenhatezer kilométer távolságra él tőle, és aki még most – három évvel a távozása után – sem akar vele szóba állni. Hallja esténként, amint fiai Skype-on beszélgetnek az anyjukkal, de amióta párszor benyitott hozzájuk, hogy legalább köszönhessen egykori szerelmének, mindig bezárkóznak a szobájukba, ha meghallják a hívó jelet. Ő pedig ott áll az ajtón kívül, hogy legalább néhány hangfoszlányát és a kacagását hallhassa.

Igen, veszekedtek azon a három évvel ezelőtti estén. A felesége szabadságot akart, itt akarta hagyni őt meg a négy és hatéves fiait – azt mondta: ő megfullad ebben a langymeleg családi fészekben, neki álmai vannak, ő még akar lenni valaki! Zsolt nem tudja már pontosan felidézni a saját szavait, de az biztos, hogy kiabált vele: felelőtlennek nevezte, amiért a kisfiait itt akarja hagyni... és arra is emlékszik, hogy mérgében azt mondta: ha most elmegy, ide többé vissza ne gyere!

De Judit elment. A facebookról tudta meg, hogy meg sem állt Ausztráliáig, ahol egy farmon helyezkedett el. Fizikai munkára egy szőlészetben, ahol azóta a szőlőnemesítést tanulja, és arra gyűjt, hogy saját földet vehessen. Azt is a közösségi oldalról tudja, hogy rendszeresen ezd: maratoni futó lett, és már több versenyt megnyert. Lebarult, izmos testéről, a futástól kipirult arcáról a közelmúltban is látott új képeket. Az arcán elszántság, győzni akarás tükröződött.

Vajon boldog? Ha a fiait kérdi, csak annyit mondanak: „igen, anya jól van, és vár bennünket.” Egyszer már majdnem kiszaladt a száján: „mindhármunkat?” De tudta, a kilencéves Andris ezt egyáltalán nem így értette. Az anya csak a fiait akarja viszontlátni, arra gyűjt, hogy repülőjegyet küldhessen nekik és nagymamának... Azt az embert, akinek egykor hűséget fogadott itt a mólón, már kitörölte az életéből. Zsolt szemében könnyek jelentek meg a gondolatra, hogy egykori szerelme nem is tizenhatezer kilométerre, hanem fényévnyi távolodott tőle.

SZEDŐ TIBOR

Lennék...

Karom lenne derekad ölelő öve,
lenne ajkam az, amely arcod
könnytócsáját felitatja,
lennék édes szőlő, mely hajfürtöd
édes gyümölcse.

Szemed tavában lennék ringatózó hajó,
lennék kulcs, mely szíved zárját nyitja,
lelked hárfáján lennék zenélő húr,
lennék csók, amely homlokod
tükreán forró érzelem.

Lennék szellő, mely ujjaid
közt átsuhan, lennék árnyék,
amely válladon sóhajodat elfedi,
lennék vándor, ki kísérné halk lépted,
testem lenne tested záloga.

FÖLDESDY GABRIELLA

Feri sógor

Nagy kártyás volt, de nem pénzben játszott partnereivel, hanem szenvedélyből. Ha néha muszáj volt mégis pénzben játszani – mondjuk, a póker esetében jelképes összeggel –, a pénz akkor sem volt motiváló eszköz nála. Minden kártyajátékot ismert, bármelyiket szívesen játszott, gyakran nyert is. Bankos játékoknál (*baccarat; chemin de fer*), amikor nála volt a bank, sűrűn bezsebelte a játékosok lapjait, növelte az „alaptőkét”.

Feri a 20. század zivataros éveiben élte fiatal-, és középkorát, a viszonylag rövidre sikerült öregsége viszont nyugalmasnak volt mondható. A rossz emlékű Tanácsköztársaság évében született, ő volt szüleinek középső fia. A szülők középosztálybelinek számítottak, apja gazdatiszt volt egy dunántúli (*Gölle*) uradalomban. Anyjának nem kellett dolgozni, csak a három fiút nevelni. Feri sógor bátyja diplomás szőlész-borásznak készült, öccse építési vállalkozó lett, Feri a pécsi jogi karra ment tanulni – kell egy jogász a családban -, de kicsit félresikerült a dolog, mert elvégezte az egyetemet, azonban nem doktorált le, így nem számított a későbbiekben diplomás értelmiséginek. A II. világháború végén valahogy még a frontra is kikerült, és amerikai fogságba esett néhány hétre vagy hónapra. Ez akkoriban hol előnynek, hol hátránynak számított. Ő csak az ott szívott cigaretták márkájáról szokott beszélni, a fogság egyéb „élményeiről” nem nagyon.

Közvetlen, társasági ember volt, szinte mindenről tudott társalogni, beszélgetni. Fiatalon egy vagy két évet Körmenden élt a gondtalan aranyifjak módjára, ebben szerepelt ivászat, éjszakai lokálok, hajnalig tartó kártya-partik, hölgylátogatások tiltott helyeken, fogadások. A felsőbb körökben is megállta a helyét, de az egyszerű emberekkel is tudott bánni. Konfliktusba ritkán keveredett, jó modora, békülékenysége áthidalta a problémákat, ha nagy ritkán voltak egyáltalán ilyenek. Erre a típusra mondják, hogy „békében él környezetével”, vagy „a légynek sem árt”.

A béke és a megelégedés jellemző volt életének minden területére. A háború után néhány évvel meghalt anyja, majd hamarosan apja is, utóbbi egy hirtelen jött trombózisban, váratlanul. Az örökség háromfelé ment, a legidősebb fiú a tomaji hatalmas házat kapta, Feri és öccse szép nagy telket, amire lehet építeni házat vagy nyaralót. Az ingóságokat elharmadolták, így esett, hogy a száz kötetes Jókai-sorozatból mindenki 33-at kapott, a századik meg amúgy is elkallódott. De rossz nyelvek azt beszéltek, hogy egy perzsaszőnyeget is képesek voltak háromfelé vágni, hogy jusson mindenkinek belőle. Legjobban a legidősebb fiú járt a Balatonra néző házzal, és a néhány értékes festménnyel, amit megtartott magának. Gyermeke a legidősebbnek nem született, így csak ő, és furcsa természetű, a családtól idegenkedő felesége élvezte mindezen vagyont haláláig.

Feri nem bántódott az örökség elosztásán, a neki járó részből Tomajtól keletre, Révfülöpon vett telket, amire őszibarack-fákat ültetett. A házépítést évekre elhalasztotta álláshiány és saját család híján. Még nem volt nő, de a hagyatéki tárgyalás után nem sokkal beleszeretett egy dekoratív külsejű energikus lányba [a nővérembe, bár ez idő tájt én nagyjából még csak nyolc-tíz hónapos csecsemő lehettem], aki tíz évvel volt fiatalabb nála, és több udvarló is forgott körülötte, bátran válogathatott. Ferivel közös életüket tervezgették, majd a házasság után felépítik a révfülöpi házat, ami három nagy szobájával családi ház lesz inkább, nem csupán víz közeli nyaraló.

A fiatal pár sokat volt távol egymástól, Ferinek ekkor még nem volt „rendes” munkahelye, alkalmi csencselésből, üzletelésből élt, szinte állandóan utazott egyik faluból a másik városba. Leveleztek eközben menyasszonyával, de keveset találkoztak. Hamarosan Ferinek szembesülnie kellett azzal, hogy gyermeke lesz, az esküvőt hamarosan meg kell tartani, hogy az ott megjelenő rokonok előtt ne látszódjon a jövevény közeli érkezése. Feri igazi „úrifiú” módjára nem járt utána, hogyan s miként, s főleg mikor eshetett teherbe választottja, azonnal a közelgő esküvőre koncentrált. Hisz akkor lakás, állás kell hamarosan, a gyerek jövevénye megváltoztatja eddigi életét.

Még időben szerzett egy szoba-konyhás lakást a közeli bányász városban, amikor szűk hat hónappal az esküvő után megszületett kislányuk. Hogy ő az apja vagy más, azt csak a határozott fellépésű, immár feleséggé avanszált Klári nővérem tudta volna megmondani, de ő erről soha nem nyilatkozott. Családi körben Feri apaságának megkérdőjelezése fel sem merült [bezzeg a késő kamaszkorom idején felébredt a kétely néhányunkban, de óvatos vizsgálódásunk eredménytelen maradt]. Az ifjú férj boldog volt, örülten szerette Klárit, gyorsan otthagyták a szoba-konyhát, és alkalmi állást, szolgálati lakást kaptak a Balaton déli partján. Állandó hely kellett, hogy meglegyen a biztonság. Feri, a jogi doktorátus hiányában nem tudott továbblépni ügyvédnek, bírónak, még tanácsosnak sem, viszont az egyetemi abszolutórium jó lehetőség volt mindenféle gondnoki tevékenység betöltésére, bármely szociális-, egészségügyi intézményben.

A nyugati határszélen éltek egy szociális otthon szép szolgálati lakásában, amikor megszületett a második gyermek, Gábor. Klári előrehaladott terhessége idején tört ki az 1956-os forradalom, és itt volt Feri életében az egyetlen eset, amikor ő döntött, és a lehetséges veszélyre hivatkozva megakadályozta, hogy Klári akarata teljesüljön. Céltudatos nővérem Svédországba akart volna kivándorolni, az ottani magas életszínvonal, gazdagság vonzotta, és ha Feri könyörgéssel, majd erőszakkal nem tartja vissza, képes lett volna a kilencedik hónapban elindulni nyugatra.

Ennek is meglett a börtje. Klári számos esetben visszavágott férjének, bosszút állva az itthon maradásért. Lekezelően beszélt Ferivel – egyébként is magázta -, összeszűrte a levelet a közeli falu orvosával, a dologból kis híján botrány lett. Klári szívesen elvált volna, hogy az orvossal újra kezdjen egy másik életet, de a dolgok másképp alakultak. Talán egy pofon is elcsattant, az orvos gyorsan visszalépett, neki is volt családja, inkább maradt. Feri méltósággal viselte a megcsalás tényét, Klárinak megbocsátott. Válni nem volt hajlandó, egyetlen dologba egyezett bele: felesége a két gyerekkel leköltözhet a nemrég felépült révfülöpi nyaralóba. Aztán majd meglátják.

Klári és a gyerekek két-három évig a révfülöpi házban laktak, nővérem jó állást kapott a közelben. Kereskedelmi iskolája alkalmassá tette mindenféle könyvelési, gazdasszonyi, anyagbeszerzői munkák végzésére. A távollét jót tett a házasságnak, a következő években már ismét összeköltöztek Ferivel, aki hol egyik, hol másik szociális otthon gondnoki állását nyerte el, magával vive családját is mindenhová. Míg Feri soha nem panaszkodott feleségére, a sors csapásaira, addig Klári állandóan elégedetlen volt mindennel. Kevés volt a pénz, lehetetlen a szórakozás, utálatos a vidéki élet, amikor ő mindig is a fővárosban akart élni, hisz fiatalkorát ott töltötte, csak kényszerűségből hagyta el a szülői házat [dühében, az én születésem miatt !], és költözött vidékre. Fenyegette férjét, hogy hamarosan Pestre fog költözni, ott vesz lakást.

Nemsokára a fenyegetés valósággá vált. Klári megvett egy körüti lakást, aminek tulajdonosa úgy adta el, hogy a vevő levásztja a három szobát, egy marad az eladónak, kettő a vevőnek, aki kialakít magának saját konyhát és fürdőt. Feri egyelőre a vidéki „otthonban” maradt, hisz előbb állást kellett szerezni Pesten, csak utána költözhetett fel ő is. Bár Klárit már nem érdekelte férjének sorsa, tőle maradhatott volna vidéken is, azért hamarosan mégis lett Ferinek állás Pesten. Már nem függtek egymástól, Klári elidegenítette lányát apjától oly

módon, hogy mindig csak szidta, lekezelte, nevetség tárgyává tette előtte. Fiát kevésbé tudta elidegeníteni, Gábor szerette is apját, és sorsközösséget is vállalt vele, látva anyja elidegenítő magatartását.

Roszul éltek, de ez nem volt látványos. Feri nem vette tragikusan a történeteket, jó arcot vágott hozzá, talán még most is szerette nagyravágyó nővéremet, nem akarta észrevenni, hogy felesége kirekeszti az életéből, tutyimutyinak, élhetetlennek tartja férjét, és ezt a véleményét sem a rokonok, sem a barátok előtt nem titkolta [Klári gyakran ecsetelte férjének időnkénti iszákosságát, éjszakába menő kimaradozását ivás vagy kártya miatt]. Ferit ez nem zavarta, mosolygott, cigarettázott, megdicsérte Klári nagyszerű főztjét, látogatta a rokonokat, anyósát, apósát anyunak és apunak szólította. Jóban volt velünk, sógornókkal, sógorokkal, sőt, távolabbi rokonainkkal is. Rá mindig lehetett számítani ügyek intézésében, segítségnyújtásban, jókedvűen, vidáman fogadta a nővérem által rámért csapásokat.

Mikor bridzselni tanultam, Feri többször rám kérdezett játék közben, miért nem adok „impasszt”? Kezdő és ügyetlen játékosként nem tudtam ezt a manővert alkalmazni, de mérges voltam, hogy figyelmeztet valaki. Néha könyvekről, filmekről is esett szó köztünk, de csak szőrmentén. Kedvenc írója Fekete István volt, apja személyesen ismerte az író, akinek *Zsellérek* című regénye ott volt az ágya feletti könyvespolcon. A regény a Kádár-korszakban tiltó listán volt, számomra ez később derült csak ki, amikor évtizedek múlva elolvastam. Együtt néztük egyszer a tv-ben a *Tavaly Marienbadban* c. művészfilmet, ami egyenesen kihozta Ferit a sodrából, annyira értelmetlennek, ostobának tartotta a film ismétlődő képsorait, látszólag funkció nélküli jeleneteit. Az ilyenféle „művészkedés” nem jelentett számára realitást, festészetben is nagyjából Egry Józsefig jutott.

Feri sógor gyerekei felnőttek, sőt önálló családot alapítottak. Lánya közben már el is vált, és a második házasságát kezdte meg az újdonsült férjjel. A gyerekek nem apjuk tanácsát kérték ki a jövőjükkel kapcsolatosan, ezt anyjukkal beszéltek meg, vele főzték ki, az anyagi dolgokat is vele rendezték. Feri apaként nem volt tényező. Közben nyugdíjba ment, és csak télen lakott a pesti lakásban [ez már a harmadik vagy negyedik volt, mindet Klári szerezte vagy cserélte], nyáron Révfülöpre, a nyaralóba költözött, kiadta a szobákat, piacozott az őszibarackkal, látogatta a szomszédokat. A családtagok időnként lementek a „birtokra”, vagy fürödtek a Balatonban, vagy vittek valaki vendéget, hogy dicsekedjenek a szép házzal, kerttel, barackossal. Feri ilyenkor úgy viselkedett, mint egy illedelmes „házi bútor”. Akkor beszélt, ha kérdezték, nem kíváncsiskodott, mindenkit szeretettel látott, a konyhában aludt a díványon, azt ette, amit a hűtőben talált.

Soha nem panaszkodott. Ha rosszul érezte magát, nem ment orvoshoz, mintha magas vérnyomása egyáltalán nem érdekelné. Gyanítom, hogy az erre írt gyógyszert sem szedte, végül is, minek? Nem érezte betegnek magát. Lehet, ez rövidítette valamelyest az életét. A nyaraló konyhájának díványán érte az infarktus, mire az orvos kiért a házba, már nem élt. Hátsófal infarktusa volt, ha kórházban történik, akkor sem biztos, hogy tudnak rajta segíteni.

A révfülöpi temetőben búcsúztatta az ottani pap, a szűk család, és Feri testvérei, bátyja és öccse is élt még. A „legjobb férj” és a „legjobb apa” titulust kapta a búcsúztatáson. Még nem volt unokája. De halála után gyors egymásutánban három unoka is született, arra meg senki sem számított, hogy fiának gyermekei révén hét dédunokája is lesz néhány évtized múlva.

Feri hatvanhat évet élt, sorsa egy 20. századi átlag középosztálybeli magyar sors volt, házassága is átlagosnak mondható. A sokszor megalázott, mégis türelmes és hű férj, és a gögös, nagyravágyó feleség kényszer-házassága, amely nem végződik válással. Nem több, nem kevesebb. Számomra jó sógor, és jó ember. Alakját csupán elmosódott fotók, és a még élő egy-két rokon emlékezete őrzi.

HABOS LÁSZLÓ

Metamorf vezeklés

Lelked időtlen nyírfaágán
vakító ezüsthéjben
smaragdzöld levélként rezgek.
Távoli sóhajok hullámaival
ébreszt a hajnal, s ítélt,
néma sikoly zuhanásom.
S mint szent újszülött, pőrén
vergődöm a kietlen éden porában,
vad ordításom senki sem hallja,
tékozlóságom metamorf vezeklés,
lelkem árva, arcom sebzett,
elbukott megváltók időtlen képmása.
Nem kérdezek, s nem felelek,
könnyezve ölelem a nyírfa törzsét, és
hallgatom szelíd szívverését.

FANTAZY

MÁNDY GÁBOR

Visszatérés a majmok bolygójára

Amióta elhagytuk a Földet, nagyjából 400 ezer esztendő telt el. Mivel mi a fénysebesség több mint felével utaztuk, sokkal lassabban öregedtünk, mint a földlakók. Ráadásul az utunk 90 százalékában hibernáltuk magunkat. Így ha mindent összevetünk, a 28-30 éves fiatalokból legfeljebb 80-90 éves öregek lettünk. Mivel teljesítettük a küldetésünket, eljött az ideje a visszatérésnek.

A magam részéről nagy izgalommal vártam, hogy mi történt közben öreg anyabolygónkon. Vajon a majmok kerekedtek-e felül, úgy, ahogy azt Pierre Boulle annak idején egy nagy sikerű fantasztikus regényében megjósolta?

Visszafelé talán még jobban siettünk. Ha az ismerőseink már régesrég a temetőben is porladnak, látni akartuk a sírjukat. És hogy mi lett közben a bolygónkból. És az űrbeli környezetéből. Ugyanis a mi indulásunk idején már nagyszabású tervek léteztek a Mars és a Hold benépesítésére, a Vénusz légkörének megváltoztatására. Abban is biztosak voltunk, hogy azóta már mesterséges holdak és űrállomások ezrei keringenek a Föld körül.

Az első feladat a Tejút megtalálása volt. Nagyjából ugyanolyan volt, mint amikor elhagytuk. Aztán meg kellett találnunk a saját csillagunkat. Az is meglett. A Naprendszerben elsuhantunk a Mars körül. Valóban láttuk az emberi telepek nyomait, de ember sehol. Ahogy közeledtünk a Földhöz, egyre hangosabban kezdett dobogni a szívünk. De nem azt találtuk, amit vártunk. Csak néhány száz szputnyik keringett körülötte, sokan geostacionárius pályán, de nem találtuk az űrállomásokat. Vajon mi lelte őket? Utódaink talán el is hagyták az anyabolygót ezeken az űrállomásokon? Vagy az űrállomásokat hagyták el, és azok előbb-utóbb visszazuhantak a talajra?

A kontinensek ott voltak a helyükön, de a tengerpartok nagyot változtak. Nem találtuk Kaliforniát, talán az évtizedekig várt nagy földrengés szakította fel a partját. Európában az Atlanti óceán egészen a Harz hegységig nyomult, és ugyanígy eltűntek a dalmáciai szigetek is. A Himalája sokkal magasabb lett, és jól látszottak az újabb gyűrődései. Szibéria északi partjai is nagyon átalakultak. És azt talán már előbb mondanom kellett volna, hogy a Déli-sarkról teljesen eltűnt a jégtakaró. Nem találtunk jégtáblákat az északi póluson sem.

Nehéz volt kijelölnünk azt a helyet, ahol leszállhatunk. Bár nyilvánvalóan éltek odalent emberek, és a rádióadásokat is tisztán vettük, a karattyolásukból egy szót sem lehetett érteni. Beszéd volt, igen, kissé talán tagolatlan, de egyik ismert földi nyelvre sem hasonlított.

Mi történhetett? Talán amíg távol voltunk, addig földönkívüliek foglalták el a Földet? Ez nem lehet, mert akkor észrevették volna, hogy jövünk. Talán el is pusztítottak volna bennünket. Nem. Valami más történhetett.

Kerestük a kazahsztáni orosz rakétabázist is, amelyik fél évszázadig a leggyakoribb fel- és leszállóhely volt. A helyet megtaláltuk, de semmilyen létesítmény nem volt már meg. Nem szállhatunk le ott, hiszen a sztyeppén talán sosem találnak ránk. Florida még megvolt, de Cape Kennedy is eltűnt, minden ismert létesítményével. Végül úgy döntöttünk, hogy a lengyel síkságon kísérjük meg a földet érést. Az sem volt egyszerű, mert Európa nagy részét benőtték az erdők, csak itt-ott találtunk kisebb-nagyobb tisztásokat.

A leszállás tökéletesen sikerült. Már mint technikailag. Mert úgy éreztük, mintha most is ismeretlen területen értünk volna földet. Kikecmeregtünk, és jó ideig azzal voltunk

elfoglalva, hogy a hosszú súlytalanság, illetve a mesterséges (és egyáltalán nem természetes) gravitáció után alkalmazkodjunk a földi körülményekhez. Mikor már úgy éreztük, hogy visszanyertük régi földi természetünket, elkezdtük felfedezni a környéket.

Több napi vándorlás után találtuk meg a civilizáció nyomait. Egy dombról letekintve láttuk a vasutakat, az autóforgalmat, láttuk az épületeket, és időnként egy-egy vitorlázó repülőgép is elhúzott felettünk. Kíváncsiak voltunk, mikor szúrunk szemet a rendvédelmi szerveknek. Mert az ő szempontjukból semmiképp sem tekinthető természetesnek, hogy idegenek landoljanak és kóboroljanak az útjaikon.

Végre találtunk valakit, akitől segítséget kérhetnénk. Illetve kérhettünk volna. Mert egy szót sem értett abból, amit mi mondtunk, és mi sem értettünk egy kukkot sem az ő beszédéből. Vasziliy (mint kiderült, az utolsó orosz) és Ariane (mint kiderült, az utolsó francia), valamint László (mint kiderült, az utolsó magyar) elindultak, hogy valami benzinkútfélét keressenek, étellel, itallal, telefonnal, térképekkel. De semmi ilyesmit sem találtak. Ismeretlen pártfogónknak azonban sikerült kihívni valakiket, akik rendőröknek vagy idegenrendészeknek tündek. Barátságosan mosolyogtak, de az ő beszédükből sem értettünk semmit.

Végre feltűnt egy bolt, néhány újsággal. Megvenni nem tudtuk, mert a nálunk lévő pénzt nem ismerték fel, a bankkártyánkhoz pedig nem volt automata. Sőt, ezt az egész pénzfeltevő automata dolgot sem fogták fel. Mindenesetre belenéztünk az újságba. A szövegek semmiféle ismert nyelvre nem emlékeztettek. Ha szövegek voltak egyáltalán. Ugyanis a szavakat minduntalan képek, piktogramok szakították meg. Olyan volt ez, mintha a betűírást az egyiptomi hieroglifákkal kombinálták volna. Azzal a különbséggel, hogy ezek a képek hieroglifáknak sem voltak tekinthetők. Bekapcsoltuk a nyelvi elemző készüléket, ami 25-30 perc múltán produkálta az első eredményeket, és angolul kiírta a képernyőre. A tartalmát nehezen lehetne értelmesen visszaadni, de talán arról volt benne szó, hogy milyen időjárásra számíthatunk, és milyen termés várható. Voltak benne fekete-fehér fotók is, valamilyen ünnepegről, ahol bennszülöttek táncoltak, nyilván valamilyen törzsi táncot.

És itt meg is kell állnunk. Azok az emberek, akikkel találoztunk, mind egyformák voltak. Mongoloid vonású arcuk volt, a megszokottnál hosszabb és szőrösebb karokkal, a járásuk egy kicsit billegett, és a homlokuk is csapottabb a megszokottnál. Emberek ezek vagy majmok? A beszédmódjukat és számos gesztusukat tekintve nyilván emberek, de nem a mi fajtánk. Ők is nagyon furcsállva tekintettek ránk.

– Ezek szerint beigazolódott Boule jóslata, a majmok vették át a hatalmat az embertől – mondta Hans (aki, mint kiderült, az utolsó német volt immár). – De szerencsére nem tekintenek bennünket állatnak, és egyáltalán nem erőszakosak. Vajon mi történhetett?

Hosszú hetekig tartott, míg végre sikerült szót értenünk egy értelmiségivel. Talán egyetemi professzor lehetett. Történész vagy nyelvész, esetleg nyelvtörténész. Mindenesetre neki szöveget ütött a fejébe, hogy hogy kerültünk ide. Hogy hogy kerültünk ide, és egyáltalán, miért mentünk el 400 ezer esztendővel ezelőtt. Neki köszönhattuk, hogy valamilyen értelmes dialógus jött létre az akkori emberi faj képviselői (vagyis mi), valamint a jelenlegi emberi faj képviselője (a professzor) között. Ami kiderült, az alaposan meglepett bennünket.

Az történt ugyanis, hogy a majmok valóban átvették minden munkát az emberektől, akik annyira elkényelmesedtek, hogy már nem is lehetett őket emberszámba venni. De főnk nélkül a majom sem dolgozik. Az egész emberi civilizáció összeomlott. Úgy is mondhatjuk, hogy az ember majommá vált. Nem úgy, ahogy Boule elképzelte, az akkori majmok egyszerűen befogadták az emberből majommá vált rokonaikat, és így éltek pár tízezer évig.

De az új – úgy mondhatjuk: integrált – majomfaj is elindult a fejlődés útján. Lassan megismétlődött az őstörténet. A majom emberré vált. Újra. Lassan elkezdte tökéletesíteni a kezdetleges szerszámokat, gépeket konstruált, lakóhelyeket épített. De ez a második generációs ember sok tekintetben különbözött az elődjétől, a homo sapiens sapienstől.

Hiányzott belől a versengési vágy, békésen megosztotta a földön a többi emberrel. Nem a csimpánz- vagy gorillavér folyt az ereiben, hanem – mondjuk így – bonobó vér, a bonobó mentalitás. Ha problémája volt, akkor mindenekelőtt közöszült egy másik majommal, és csak utána fogott hozzá a megoldáshoz. Ez a módszer kiválóan bevált. Minden fontos gyűlést egy ilyen feszültség-levezető gyakorlattal kezdték, és csak ez után tárgyalták meg a napirendre vett problémákat.

Ez a fajta majom elég gyorsan benépesítette a Földet, ez a magyarázata a hasonló arcvonásnak, valamint annak, hogy elég jól értik egymás nyelvét.. Az Úr nem zavarta össze a nyelveiket. Igaz, nem is adtak rá okot, hiszen sosem akartak akkora tornyot építeni, amelyik felért volna az égig.

Lassan ismerkedtünk. Barátságosan bántak velünk, meghallgatták a történeteinket, arról a múlttól, ami 400 ezer éve elveszett, ámulva hallgatták, hogy mi mindent kitaláltunk akkor. Megnézték az űrhajónk visszatérő kapszuláját is, bólogattak, kipróbálták a műszereinket, de a végső ítélet mégis csak az volt, hogy ez szép és érdekes, de fölösleges. Nekik nincs szükségük ilyesmire. Ezt végül is mi magunk is elismertük, hiszen az akkori tudományos fejlődésnek semmi értelme sem volt. Nem hódítottunk meg idegen világokat, és ahhoz, hogy elférjünk a bolygón, nem új bolygók meghódítására volt szükség, hanem egy értelmes születésszabályozásra. Akárhogy is néztük a dolgot, ez az emberből lett majomból lett új ember értelmesebb volt nálunk. Talán nem homo sapiens volt, hanem sokkal inkább homo beatus, a boldog ember. Semmi értelme sem lett volna ezt az állapotot holmi mérnöki izgásgással felkavarni.

Végül abban állapodtunk meg, hogy adnak egy nagy parkot, és abban közszemlére tesszük a mi őseink művészeti és technikai vívmányait. Az én személyes közbenjárásomnak köszönhető, hogy a parkot Pierre Boule Történelmi Parknak nevezték el. (Az előtérben az író szobra fogadta a látogatókat, és fejezeteket lehetett olvasni híres regényéből, A majmok bolygójából.)

A mi történelmünk bemutatása nem volt egyszerű, hiszen 400 ezer éve megsemmisült az ipari bázis, de ha másképp nem ment, akkor maketteket készítettünk. Bemutattuk a benzinmotoros gépkocsit, a propelleres és a sugárhajtású repülőgépet, a holdrakétát. Nekik is volt számítógépük, televíziójuk, vasútjuk, sőt gőzhajtású, háromkerekű autójuk és vitorlázó repülőik is. Bemutattuk az űrhajón megörzött filmeket, azokon láthatták, hogy milyen volt a mi mindennapi életünk. Persze sokat kellett magyarázkodnunk. Ilyeneket kérdeztek: Az akkori emberek miért vették el egymás holmijait, birtokait? Miért ölték meg egymást, akkor is, ha ebből semmi hasznuk nem származott? Miért tartották olyan nagyra az aranyat és ezüstöt? Miért építettek óriási várakat (ezekből sok még mindig állt, nem rombolta le őket teljesen az idő), amikor egyszerűbb lett volna kibékülni egymással? Miért épültek szinte minden kis településen is templomok? Miért imádtak annyiféle istent, amikor egyet sem láttak a saját szemükkel?

Nagyon nehéz volt az ilyen kérdésekre válaszolni. A végén fel is adtuk. A kíváncsiságnak és a megismerésnek van egy természetes határa. Amikor a válasznak semmi értelme, akkor már kérdezni sem érdemes.

Bár nagy mértékben különböztünk az új emberektől, megpróbáltunk beolvadni. Nagy mértékben segített ebben a bonobó mentalitás. Ne háborúzz, szeretkezz!

Már barátaink is vannak. Kumola, a nyelvekkel foglalkozó ismerősünk, Bimobo, az idegenvezetőnk, a kiejthetetlen nevű Xixowhoja, egy pedagógus, és kolleganője, Muju. Az utóbbi már az én barátnőm is lett. Gyakran szeretkezünk, mert amikor csak elakad a kommunikáció, neki mindig ez jut eszébe. Én meg nem bánom.

A legújabb fejlemény, hogy Muju teherbe esett. Kíváncsian várom, hogy milyen lesz a gyerekünk. Homo sapiens, homo beatus vagy majom? Majd kiderül.

KÖVES JÓZSEF

Kelkáposzta főzelék

A zöldségféle nem az én műfajom,
kevés olyan van, amit szeretek,
mondjuk zöldborsó, párolva csepp vajon,
s hogy jóllakjak, hozzá hússzeletek.

A kelkáposzta egyetlen kivétel:
fűszerezve igen jó főzelék,
köményesen s valami rátéttel
fenségek ízek költöznek beléd.

Mondom, szívemnek kivételes étel
fokhagyma-ízzel, ezt tegyék eléd,
és mert így még kevés, az is feltétel

hisz ez adja végül csáberejét -
feltétlenül egyed egy feltéttel:
kolbászpörköltet rá, vagy pecsenyét.

Töltött káposzta

Ettem már sokféle töltött káposztát
jót is, gyengét is (utóbbi vérciki).
De biztosan jelesre osztályoznák
azt, ahogy a feleségem készíti.

Mi a titka, nem tudom, mert ugyanaz
van benne - gondolom én - akár máshol:
kolbász, füstölt hús, valami ravasz
fűszeres gombóc, mi jó ízt varázsol,

végezetül tejföllel meglócsolva,
mert ettől lesz az íze különleges,
a gombóc szánkban lassan szétomolva

(bár átsült, nem száraz, csak picit leves)
boldogan csúszik végül a gyomorba,
nem is földi étel, hanem istenes!

:))

NYAKÓ ATTILA

Én és a messiás

Tegnap a messiás mosolygott rám Bajcsyn,
első kocsimban ült, s az a vörös hajszín,
és az a tekintet, jaj, ahogyan nézett,
hátborzongatóvá tette az egészet.

– A messiás vagyok, szólt – Messiás Irén!
– Üdv, Nyakó Attila – hebegtem félve én.
Pont három óra volt, s valami mély torok-
hangon morajlottak fel a kompresszorok.

Majd hirtelen csend lett, s mindenütt tavasz,
újból felizzott a kiégett fél szakasz.
Kőtömbbé meredve ácsorogtam ottan,
Irénke körmeit reszelte unottan.

Szaruforgács-huzat söpörte a padlót,
ölében egy szakadt határidőnaplót
egyensúlyozott, majd fejcsóválva felállt,
szavaival újabb döbbenetet kreált:

– Mégse most jövök el, egyszer talán lehet,
úgyis küldök addig néhány lassújelet!
Elment, közben arcán nem látszódott öröm,
s ezek után nekem volt még három köröm...

Grafika: **TRAUTSCH TIMEA**

VERMES GYÖRGY

Haikuk

(magyarul, angolul, a szerző fordításában)

Konfucius bölcselkedései

Wise thoughts of Konfucius

Értem – felejttem.
Látom és emlékezem.
Teszem – megértem!

Understand - forget.
I see and I remember
Doing - understand

Ne tedd mással, mit
Nem kívánnál, hogy Veled
Is megtörténjen!

Don't do with others
What you does not wish that it
Could happen to you

Tanulj dalt, táncot,
Az harmóniát teremt
Szólt Konfucius

Learn to sing and dance
That's creating harmony!
Said Konfucius

*

A férfi addig
Él, amíg kíván. A nő
Amíg kívánják!

The man lives until
Desires.Woman until
She is desired

Mondj igazat és
Betörik a fejedet!
Magyar igazság!

You just say the truth
And your head will be broken
Hungarian way!

Gyerekszülés az,
Hogy a testünkön kívül
Hordjuk szívünket!

To have a baby
To bring our heart outside
Of our own body!

HALÁSZ ERZSÉBET

Méltósággal

„Méltóságra a szíve tanítja meg az embert...”
(Dosztojevszkij: A félkegyelmű)

Öt gyereket szültem –, nézett a távolba, majd vissza rám, mikor a kórházban utoljára meglátogattam. „Mindnyájan szerettek –, szögezte le, mint egy belső összegzés eredményét. – És a Margit? – szaladt ki a számon önkéntelenül. A pici, jól ismert arcrezdülés jelezte, hogy valami mélyre temetve is fáj (mindig úgy éreztem, ő az igazi kedvenc), de hangosan csak annyit mondott: ő azt hangoztatja, hogy nincs ideje, nem szaladgálhat hozzám csak úgy ukmukfukk. Én próbáltam tartásra, mások tiszteletére nevelni a gyerekeimet. Most pedig az egyik unokám rám rivallt, hogy „közöd?” –, mikor tiltakozni próbáltam a szülői ház eladása ellen. Megjegyzem, egy s más dolgot azért másképp csinálnék ma már.

Nagy sóhajjal tért vissza a jelenbe. Csak mehetnék már innen haza. Nem bírom a tétlenséget. Tudod, csak elmosok néhány ottmaradt bögrét, a tologatóval végigmegyek a szőnyegen, megvarrok egy-egy kis szakadást. Jól megvagyunk. Itt a gyerekek is, a vejem is tisztelettel vannak irántam. Mondjuk, nem is hánytorgathatnák, hogy eltartanak, mivel apátok még halála utánra is gondoskodott rólam. Nagypád jóslatát, miszerint „ott fogsz majd sírni...” elvitte a szél, a parádés hintóval együtt. Később aztán hogy irigyeltek a jómódú nővéreim (akik hajdan lenézően viselkedtek a jövő párommal)! Hogy elém jött és kivette a szatyrokat a kezemből, hogy az ő szőlőjéhez, gyümölcsfáihoz nem volt fogható a messze környéken.

Csont-soványan, de egyenes tartással (kívül-belül) csöndben üldögélt egy kicsit. Aztán válaszolt arra a kérdésre, amit soha eddig nem mertem föltenni, hogy: ha most kellene döntenie, melyik gyerekéhez költözne – meg kellett kapaszkodnom a széken, annyira váratlanul ért.” – Csakis hozzád akartunk mi menni, de arra vártunk, hogy szülessen gyereketek. Húztuk az időt a városba költözéssel. A te gyerekedet vártuk!” Ezután már nem bírtam megszólalni – és ő sem. A lépcsőig kísért és ott szokatlanul meleg hangon ennyit mondott: „Isten áldjon”.

Támolyogva le a kórház lépcsőjén, erősen markolva a karfát azon tipródtam, hogy életem nagy részében úgy éreztem, hogy kimondottan nem szível engem, hogy bármit teszek is,

leghátrább vagyok az ő szívében-szemében a gyerekei között. Most megvilágosodott, hogy csak féltett a rúgásoktól, edzeni próbált, mivel látta, hogy a legérzékenyebb gyereke vagyok.

Szeretetünnep

„Annyi bizonyos, hogy semmi a világon nem teszi szükségessé az embert, csak a szeretet”

(Goethe: *Werther szerelme...*)

A rádióban egyszer Markó Ivántól kérdezték, hogy köszönne el a földi élettől. Ő így válaszolt: „Jóisten, köszönöm szépen”. „Ez a magaslat, aminél nincs feljebb. Aki ennek a megközelítésére törekszik ...” „Aki járja a hágsót a huzatos létben, nyeresége lesz, ha jobbjaival kapaszkodva baljában másokat emelni marad erő, lába pedig senkit nem taszít lejjebb”. Markó Iván édesanyja tanácsait idézte, amelyek szerint:

„Légy jó, dolgozz jól – és minden jó lesz”.

Azon a karácsony estén hasonló gondolatok jártak át. Ám egyszer csak megcsörrent a telefon. Egy közeli családtag tárgyilagosan felhívta a figyelmem, hogy senkit ne próbáljak úgy január 5-ig háborgatni, mivel mindenki a szeretet ünnepét üli. Megkérdezte, feldíszítettem-e szépen a lakást. Csak álltam a telefontal a kezemben, alig tudtam kipréselni egy „köszönöm, viszont kívánom” szerű motyogást. Néztem a sok gyógyszeres dobozt, a gumikesztyűket a mosdó-tállal... de rögtön átsiklottam a pár fenyőágra és az öreg magnó szolgáltatotta karácsonyi ünnepkör átölelésére: a Magyar Gregorian énekekre. És valami megmagyarázhatatlan érzés nem szitkot hozott felszínre, hanem hangosan azt mondtam: „Köszönöm, Istenem”.

Ha a betegem nem öntudatlanul feküdt volna ott, vele körüljárhattuk volna a kérdést, hogy mit is ünnepelünk Karácsonykor. Föltesszük ezt a kérdést egyáltalán magunknak? Vagy csak rutinból ünnepelünk?

Sok csomagokat cipelő, fáradt, feszültarcú ember rohangál – és áldott, békés, boldog stb. ünnepeket hadarva-motyogva – sokan azt kívánják titokban, hogy jó lenne már túl lenni rajta.

Visszagondolok a gyerekkori karácsonyokra. Gyümölcsleves, mákos guba, mézes fohagyma, meglepetés-sütemények. Dió-gyerekek, alma-gyertya. És a karácsonyi énekek... nem gépből jöttek. Mert ugye ezek az un. kis dolgok az igazán *nagyok*...

HORVÁTH–HOITSY EDIT

Téli tájkép – csata után

A medveálmú zord vadon
megrázza borzas, nagy fejét,
ahogy sűrülnek fent jeget
szitáló, testes, súlyos fellegek,
megrázza busa, nagy fejét
a dércsipkézte, vén vadon.
Fáj a való –, aludna még.
De zúzmara-tű garmadája hull
s mind – mind, mint apró dárda, szúr.
Mögöttük, vedlett halmokon
– hol állnak még a bunkerek –
rohamra kész a téli fürgeteg,
és végtelen spirált teker
csillagpihékből sarki szél
– megszállott dervis –, s míg pörög-forog,
bősz indulat kél, vad szeszély,
meghajlanak a tölgysorok:
a szél egy tankba ütközik,
görgeti gyilkos gépek roncsait,
és ingerülten fölmorog.
Természet-dúló vész mögött
természet-adta zúg, dohog, dörög:
harc tombolt itt –, jön más veszély:
rossz jóslatokkal telt az éj...
Csata-émlék: bádogsisak
az ágakon, s véres mundér-cafat.
Alvó aknák lapítanak
az összepréselt jég alatt.
Horgasztja bús fejét a rengeteg:
elfáradt, gyökérig beteg,
s benne, körötte ott hever
csonttá fagyott tetemből – hány ezer?
Élő sehol –, még reszketeg
anyóka sem, ki rózsét gyűjtöget.

BŐSZE ÉVA

Az éj varázsa

Az éjjel hazafelé mentem.
Vállamra csend ült és félhomály.
A lámpák nem égtek,
magam voltam, s az éji báj...
karon fogott, úgy vitt tovább.
Szellő libbent, halkán muzsikált,
szomjasan nyeltem ez éjvarázst...
A csillagok egyre lejjebb ereszkedtek,
társul pislá fény az ablakok mögött.
autók suhantak, - nem neszezték,
felfénylett a Hold a Föld fölött...
Már nem voltam egyedül.
- A házakban emberek élnek!!-
Hirtelen magányom messze tűnt...
Hálaimát suttoztam az éjnek...

Nyárfák a télben...

Fehér törzsük, mint vakít!
A végtelen fehérségben
égre nyúlik, - óvva int.
A havas úton fűzfa-sor,
tó vize fagyva, de felragyog...
Egy reszkető cica araszol,
óvatos, puha talpa hóba rogy.
Dértől csipkés fenyőtüskék
félénk tobozt ölelnek át,
rácsillognak, - gyémántos fény
biztatja a maradást.
Le ne essen! Bár, puha hó
fogadná. Csend, - sóhaj se hallik.
Kipárnázott takaró!
Két fa lombja összehajlik,
Jégcsap-csoda zene hangzik...

KOZÁK MARI

Töredékek

elfáradtam
anyám mosolya nem melegít
hideg homlokom tenyerébe rejtem
hátáról tarisznyámba
majd sarokba szórom a mindig fájt
hazudom a holnapot
még elhiszi - öleli vállam...
nem látja a varjakat
kék madarat sóhajt elém a drága...
odakint nyár vetkezik
a kertek alól havat hoz a szél.

Szürkék

olyanná lettem
mint az udvaron álló öreg kőrisem
hajlott hátam fázósan ölelik
csont sovány karjaim
vállamra nem ülnek ki a madarak
arcom pirosát lopta a Nap
...nélkületek szürkék a zöld-ágak
jönnek és mennek
hátra sem néznek a fázós napok
kövek közt árvacsalán hajtott virágot
lépcsőn a bánat kesereg
magamra hagytak dideregnek a szavak
...nélkületek szürkék a zöld ágak
„csillaggá csókoltam” fiam
apját engedtem angyalok honába
tegnap öten – mára három árva
elszáradt vén diófám ága
s hajlott vállán – varjú kiált bele – az éjszakába.

KOOSÁN ILDIKÓ

December

Ma várható a hóesés,
December csodát tartogat,
Szétszórja fehér flitterét,
S mint régi fényképmásolat
A táj békéje színre lép.

Szánok, hó-prémes ködmönök,
Zúzmaradíszek szerte szét,
A csönd,- e téli üstökös -
Ezüst csóvája félve lép
A jégcsapágú fák között;

Beleborzong az áhítat,
Világít betlehem fénye.
Közelít, megszán, s tán marad
Nyugalom, emberség, béke.
December csodát tartogat...

Karácsonyvárás

Várom, a fenyőtűk zöldaranyát
hadd lepje hó-fény,
dérfadros legyen az ág,
konduljon ünnepi harangon
a visszafojtott **csend**,
viruljon égen-földön
ez a törékeny üvegvirág...
Várom, Háromkirályok kíséretében
érkezik hozzánk a **béke**,
s az emberek szívében
halkul egy percre a zajos világ.

Fotó: DARVAS JUDIT

KARÁCSONYVÁRÓ

Adventi himnusz

Vecsernyére

Csillagok teremő Ura,
hitünk örök fénysugara,
világmegváltó Krisztusunk,
hallgasd meg esdeklő szavunk.

Mert irgalomra indított
a halált hozó pusztulás,
megváltást hoztál: a beteg,
bűnös világnak gyógyulást.

A világ fáradt estelén,
mint nászteremből vőlegény,
elhagyta áldott Szűzanyád
méhének tiszta templomát.

Erőd és hatalmad előtt
térdre borulnak mindenek,
az égiek s a földiek
készséggel hódolnak neked.

Szent Urunk, hittel kér imánk,
ki egykor ítélőnk leszel,
ne érhesen minket soha
az álnok ellenség nyila.

Krisztus, legkegyesebb Király,
dicsérünk téged és Atyád,
s a Lelket, a Vigasztalót
most és örök időken át. Ámen.

IX. századi ismeretlen szerző
Fordította: Farkasfalvy Dénes

A szöveg eredete:

[Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár](#)

Babits Mihály

Csillag után

Ülök életunt szobámban,
hideg teát kavarak...
Körülöttem fájás-félés
ködhálója kavargok.
Kikelek tikkadt helyemből,
kinyitom az ablakot
s megpillantok odakint egy
igéretes csillagot.
Ó ha most mindent itthagynék,
mennék a csillag után,
mint rég a három királyok
betlehem-i éjszakán!
Gépkocsin, vagy teveháton –
olyan mindegy, hogy hogyan!
Aranyat, tömjént és mirrhát
vinnék, vinnék boldogan.
Mennék száz országon át, míg
utamat szelné a vám.
„Aranyad tilos kivinni!”
szólna ott a vámos rám.
„Tömjened meg, ami csak van,
az mind kell, az itteni
hazai hatalmak fényét
méltón dicsőíteni.”
Százszor megállítanának, –
örülnék, ha átcsuszom:
arany nélkül, tömjén nélkül
élnék hozzád, Jézusom!
Jaj és mire odaélnék,
hova a csillag vezet,
te már függnél a kereszten
és a lábad csupa seb,
s ahelyett hogy bölcsőd köré
szórják tömjént, aranyat,
megmaradt szegény mirrhámmal
keserűszagu mirrhámmal
kenném véres lábadat.

KARÁCSONYVÁRÓ

Sík Sándor

A napkeleti bölcsek

Ama csillag után.

A holdsugaras hideg éjszakában,
Mint egy fehérlő, csendes álom,
Úgy vonult el a komoly karaván.
És elől ment a három.

A sziklás föld mogorván és kopáron
Feküdt el lábaik alatt.
Méltóságos sora a száz tevének
A harmaton halkán haladt.
És mintha fehér árnyak lengenének,
Úgy vonult végig a fehér sereg
A völgyön, ahol nem nőttek virágok,
S a városon, ahol az emberek
Nem virrasztottak és nem énekeltek.
S ahol nem látta őket senkisé.

És így suhant el csendesen
Életre éledt vágya Napkeletnek
Az ezredéves éjszakán.

Ama csillag után.

Ady Endre

A Jézuska tiszteletére

A született Jézus,
Ez igézetes gyermek,
Áldja meg azokat,
Kik a szívünkbe vernek
Mérges szuronyokat.

Áldassanak bennünk
A kifeslett vér-rózsák:
Bánat, kín, szenvedés,
Mert Jézus volt a Jóság
S a nagy, szent türelem.

Csengessünk csengőkkel,
Szeressünk szeretettel,
Örüljünk, ha sírunk,
Ha ránk tör minden ember
S ha álul bántatunk.

A született Jézus
Született így s kívánta,
Hogy ez legyen az üdv:
Minden hívság kihányva
Életünk gömbiből.

Pásztorok, pásztorok

Zsaskovszky: Énektár 1855

Keresztény ének

Musical score for the hymn "Pásztorok, pásztorok" (Shepherds, shepherds). The score is written in 4/4 time with a tempo marking of quarter note = 76. The lyrics are in Hungarian. The first line of the score is: Pász-to-rok, pász-to-rok ör-ven-dez-ve In-dul-nak Jé-zus-hoz Bet-le-hem-be. The second line is: Há-lá-san hó-dol-ni a kis-ded-nek, Ő ho-zott vált-sá-got az em-ber-nek.

Fotó: DARVAS JUDIT

BAK RITA

Játszótéren

Amikor újból átmentem
azon a játszótéren,
ahol egy kisfiú
fejbedobott, úgy hétéves
lehettem, hangosan üvöltöttem
a fájdalomtól, aztán
az orvos összevarrta
a szétnyílt sebet.
Amikor harminc év
múlva újból átmentem
azon a játszótéren,
egy csavargó gyerek
futott át rajta.
A hintára ült.
Hátranéztem. Éretlen cseresznyéket
láttam, bátran szikráztak
az elhanyagolt homokozóban.

Zemplén, Sátoraljaújhely, Magas-hegy – elhagyott nyaraló

Fotó: SZABÓ MÁRTA

PAYER IMRE

Zeppelin-sárkány

...aztán a rózsaszínes égbolttól aláereszkedik
–mint tetejére fordított vulkán – az óriási, zöld
zeppelin. Láng lövell aljából. Nem vászon, ezernyi szem
és tízezernyi szájból van a léghajó. Kötél-
hágcsóként tekereg belőle ama Visnu-létra. Száll,
leng, repül. Rajta mászhat az maga fölé kit
hol a himalája-hatalmas, tarfejű szörny,
hol a szírom szemöldű, diadémós fürtű,
szantálpor-csillogó karú csoda-asszony,
a Véletlen, kiszemel. Ami megmarad
Valami-szegte úrron át – az imígyen lesz,
így lebeg, hogy ne nyugodjon végül
sem, mint a napkorong a szent hegyen.

Sárkány-zeppelin bezabál mindenkit.
Se kezdete, se közepe se vége.
Pikkelyes farkok csap a csillagokra.
Zeppelin-sárkány – egyaránt befalja
Száj-tumultusával az impotenci-
Ába húzódtott remetéket és a
Tesztoszteronbősz elefántbikákat.

HOGYA GYÖRGY

Mielőtt Berlioz meghalt...

(Ártatlan tréfa Bulgakov születésének 125. évfordulója tiszteletére)

Ebben a pillanatban talán Arcsibald Arcsibaldovics volt az első, aki felismerte, hogy az idegen nem hazudik és elhitte, hogy valahol másutt van és nem Moszkvában. Meggyőződése nem tudatosan alakult, hanem egy pillanat alatt „értette meg” mi is a helyzet. Ez a homok igazi sivatagi homok, és az hogy innen szabadul-e vagy sem az csak és csakis az idegen jóindulatán múlik.

—Hát hol az ördögben lennénk? —fortyogott tovább Ponirjov.

—Várjunk! — szólt rá Berlioz, és figyelmeztetőleg felemelte a kezét. —Kedves....

—Woland — segített a hang előzékenyen

—Kedves Woland úr. Ön valóban elvárja, hogy azt higgyük, valahol másutt vagyunk, mint kedves szülővárosunkban, Moszkvában?

—Éppen hogy ezt várom! —hangzott elismerően. —Sőt mi több, nem csak hogy nem Moszkvában vannak, de még csak nem is abban az évszázadban, amelyben eddig éltek. Hohohó! Sokkal, de sokkal régibb évszázadban találják magukat...Nos? Kitalálják-e melyikben?

—Ez lehetetlen! — hűlt el Berlioz.

—Ez teljességgel ki van zárva — erősített meg Ponirjov is.

Arcsibald Arcsibaldovics hallgatott. És rosszat sejtett.

—Gondolkozzanak — hallották. —Önök többezer éves tudattal és emlékekkel rendelkeznek, még ha ezt nem is tudatosítják. Ennek köszönhetően a régi korban is fel kell ismerniük magukat...

—Ez a csecsemő...—nyögte ki Berlioz.

—Így van! — kiáltott fel a hang elégedetten. —A csecsemő a megoldás.

Berlioz Ponirjovra nézett, Ponirjov pedig Berliozra. Majd mindketten Arcsibaldra, de ő nem nézett senkire.

—Kérem — fogta könnyögőre Berlioz —, kérem, higgye el, hogy ez lehetetlen. Ez ellent mond a józan észnek. Ez felfoghatatlan...Kérem, lássa be, hogy ön téved...— Szavakat, érveket keresett, hogy meggyőzze ezt a konok professzort, aki szemmel láthatóan egy komoly pszichiátriai esetet képvisel.

—És ne haragudjon, de rendkívül zavaró, hogy nem láthatom önt.

—Ennek sajnos így kell maradnia — hangzott az ellentmondást nem tűrő válasz.

—Rendben — vette át a kezdeményezést Arcsibald Arcsibaldovics. — Ön tehát azt akarja sugallni, hogy...

—Sugallni? —méltatlankodott hang. — Én nem sugallok. Hiszen azért vannak itt, hogy meggyőződjenek. Tessék!

—Meggyőződni? Miről? —értetlenkedett Berlioz.

—Arról, hogy Jézus igenis élt — mondta beletörődve Arcsibald Arcsibaldovics, aki vége megértette mire megy ki itt a játék.

—Így van! —rikkantott Woland.—Adva van egy darab csecsemő és három darab bölcs, aki ajándékokat hozott. Aranyat, hogy az ifjú tudjon miből megélni és haoma füvet, hogy eleget tudjon tenni a tűz tiszteletének.

—De Jézus nem télen született? —bátortalankodott Ponirjov, majd mikor Berlioz ránézett, hozzátette: —Legalábbis a Biblia szerint.

—Ugyan kérem, még hogy a Biblia! —bosszankodott a hang. —Hát nem veszik észre az ellentmondást? Az evangélium azt mondja, hogy a pásztorok a mezőn voltak. A pásztorok a pászkát megelőző héttől, vagyis március második felétől november közepéig voltak kint. Már ebből is látható, hogy Jézus születésével kapcsolatban a karácsony hagyományos, téli időpontja aligha lehet helyes. De hát végül is, Önök szerint mégis milyen most az idő?

—Melegnek meleg van, az igaz —mondta lassan Berlioz. — Ám mi a garancia arra, hogy az ön által előadott elmélet...vagyis hát az, amit ön állít, és amit el akar hitetni velünk, az megfelel a történelmi valóságnak?

—De hát mi győzheti meg önöket jobban és hitelesebben, mint az, hogy itt vannak, és saját szemükkel láthatják azt, amiben hivatalosan nem hisznek? — a hang gúnyossá vált.

Ponirjov azonban észbe kapott.

—Na igen! De ön azt mondta, hogy nem is Jézusról szól a dolog, avagy a történet, hanem valamiféle Zartostról!

—Pon-to-san! Akit itt szerencsénk van látni, nem más —legalábbis ebben a pillanatban és ama három bölcs férfiú szemében, akik ott térdelnek előtte — mint szaosjansz, azaz Zartost reinkarnációja. Hogy aztán Jézus lett belőle, az egy más történet. De higgyék el, önök most a kis Jézus világrajövetelének és fogadásának a szemtanúi...

Berliozék közelebb léptek a tákolmányhoz, amely alatt most már az idegen férfiak is helyet foglaltak és körülülték a gyermekét tartó nőt. Az ajándékok, meglehetősen sok aranytárgy, amelyeket asztal híján a földre raktak, ott heverték a nő lábai előtt egy aranyrojtal díszített bársony terítőn.

Arcsibald Arcsibaldovics lázasan gondolkodott, majd belépett a pálmalevelekből álló tető alá, az árnyékos részre, közel ahhoz a férfihoz, aki szemmel láthatóan a nő társaként ácsorgott ott, és akinek minden jel szerint nem jutott komolyabb szerep. Mintegy mellékszereplőként állt ott, mint maga Arcsibald Arcsibaldovics.

A három vendég közül a középső lassan, tagoltan magyarázott valamit a nőnek, s közben hol az aranya, hol az égre, hol pedig a csecsemőre mutatott.

Berlioz és Ponirjov kintről szemléltek a jelenetet, bár a beszédből nem értettek semmit.

Ekkor érthetetlen dolog történt.

Arcsibald Arcsibaldovics odalépett a halom aranyhoz és lehajolt egy aranyláncon lógó aranyéremért, amelyet tanulmányozni szeretett volna. A körülbelül öt centiméternyi átmérőjű meglehetősen vastag érmén egy szárnyas alak látszott, ami messziről nézve könnyen egy keresztnek tűnt. Ez tévesztette meg Arcsibald Arcsibaldovicsot. Mert ha kereszt, akkor Woland hazudik, hiszen —így vélekedett barátunk — Jézus idejében csak nem véstek keresztet az érmekre!

Tehát ezért a medálért hajolt le a derék Arcsibald Arcsibaldovics, ám ezt látva az egyik vendég azonnal talpra szökkent és el akarta venni a láncot. Arcsibald Arcsibaldovics azonban a kezét ökölbe szorította és ellenségesen nézett a férfira. A burnuszos azonban erősebb volt, és erőszakkal szétfeszítette Arcsibald Arcsibaldovics öklét. Mindenki legnagyobb meglepetésére a tenyere üres volt. Ekkor azonban már a másik két alak is talpra szökkent, sőt, egyikük kezében tör villant...

... egyszóval, valóban szánalmas lenne, ha ilyesmiről akarnám meggyőzni önöket, mikor nyilvánvalóan önök is tanúsíthatják, hogy Jézus megszületett és a három bölcs kellően fogadta őt ezen a világon —fejezte be Woland, most már teljesen látható formájában.

Időközben rájuk esteledett. A tó vize feketévé vált, könnyű ladik siklott rajta, hallatszott az evező csobbanása, és a csónakban ülő fiatal nő viháncolása. A fasorokban, a padokon most már többen voltak, de csupán a négyszög másik három oldalán, nem ott, ahol barátaink ültek.

Az égbolt Moszkva felett mintegy kifakult, a magasban tisztán kirajzolódott a telihold, de nem aranylóan, hanem fehéren, és hátulról világította meg Woland karcsú alakját. A lélegzés már sokkal könnyebben esett, mint napközben, és a hangok a hársfák alatt lágyabban, estiesen szóltak.

Elsőként Berlioz tért magához: —Úgy vélem, egy jól sikerült illúzió áldozatai voltunk — jegyezte meg epésen. Hipnotizálás vagy valami hasonló...

—Netán vissza kívánnak menni valami kézzelfogható bizonyítékért?— érdeklődött Woland készségesen és Arcsibald Arcsibaldovicsra nézett. Mindannyian tudták, hogy a medálra gondol.

—Hát igen! — sóhajtott fel Arcsibald Arcsibaldovics. — Ha el tudtam volna hozni azt a medált..., ha maga megengedte volna, hogy elhozzam — nézett szemrehányóan Wolandra — , akkor most lenne valami a kezünkben, ami bizonyíthatná, hogy nem pusztán hipnózis áldozatai voltunk.

—Ezt sajnos, nem engedhettem meg — tárta szét karjait szánakozva Woland. — Bár a szándéka kétségkívül figyelemre méltó volt, mégiscsak pium desiderium (jámbor óhaj), hogy pontosan fejezzem ki magam.

—De hát miért? —méltatlankodott Arcsibald Arcsibaldovics. —A ruhámat, a cipőmet vissza lehetett hozni, azt a fránya medált miért nem?

—Csak azt hozhatták vissza, amit vittek —szögezte le Woland röviden. — Semmivel sem többet. —Ezek szerint, ha nincs medál, nem hiszik el, amit láttak? — tette hozzá gúnyosan.

Berlioznak eszébe jutott, hogy ma Arcsibald Arcsibaldovicsal el kell vitetnie magát az írószövetség vezetőségi gyűlésére, így röviden kívánta elintézni az ügyet.

—Nézz kedves Woland úr! — kezdte szelíden. —Az az igazság, hogy az ön szaván és a mi ..khm...képzeltünkön kívül semmi kézzelfogható bizonyíték nincs arra, hogy Jézus valóban élt...

—Kedves Mihail Alekszandrovics — felelte ugyanolyan szelíden Woland. — Úgy látom, ön csökönnyösen tartja magát holmi tudományossághoz, holott ahhoz éppoly keveset ért, mint a történelemhez, már megbocsásson.

—Na de kérem! — kérte ki magának Berlioz.

—Önnek ma többször is eszébe jutott Anton Pavlovics kis elbeszélése a Fekete barát. — Látva Berlioz tiltakozását, háritólag felemelte kezét, így kért engedélyt hogy folytathassa. — Mivel ön olvasott ember, nyilván olvasta vagy hallott róla, hogy Anton Pavlovics az elbeszélés megírása előtt, egy hasonlóan csendes nyári estén a lemenő nap fényénél azon elmélkedett testvérel, hogy a délibáb képes-e megtörni úgy a levegőben, hogy egy másik, illetve még több délibáb keletkezzen belőle. Szerintük az is feltételezhető, hogy a világegyetemben lehetnek olyan délibábok, amelyek ezer évvel ezelőtti emberek, állatok tükröződései.

—Rémlik...— motyogta bizonytalanul Berlioz

—Nos, mit szólna hozzá, ha azt állítanám, hogy bizonyos értelemben véve én is egy fekete barát- jelenség vagyok? Ha félretennénk minden misztifikációt és pusztán tudományos alapon magyaráznám meg önnek a mai est eseményeit?

—Úgy vélem ezzel minden megoldódna — felelte várakozóan Berlioz. —Mindhármunk nevében mondhatom, hogy mi magunk is valami ilyesfajta végkifejlettel számoltunk.

—Valóban? — kérdezte Woland ismét azon a csúfondáros, utálatos hangon, amit Berliozék annyira nem szívtak. —El tudják tehát képzelni, hogy az emberek, mármint azok, akik majd önök után élnek sok-sok évvel, képesek annyira meghódítani a tudományt, hogy fekete barátként mozogjanak a történelemben? Mármint abban, amit önök neveznek történelemnek. Hiszen azáltal, hogy az ember a sikeres konnektóma program keretében feltérképezte az agyi idegpályákat, s kidolgozta a konnektóma egy olyan formáját amely lézersugrakaba kódolható, sőt mi több, utaztatni tudja tudatot, a tudatos lények tiszta energia

formájában léteznek tovább, és némelyikünk úgy járkal a világegyetemben, mint valami kísértet ...mint az ön, illetve Anton Pavlovics fekete barátja...nos, ekkorra a történelem megszűnik történelem lenni! Így már jobban értik? — fejezte be végül kedélyesen mintha csak egy adomát mesélt volna hallgatóinak és kissé félrehajtott fejjel arra vár, mikor értik meg végre a poént.

Ám a „felvilágosodás” elmaradt.

Folytatjuk...

Zemplén, Sárospatak, Király-hegy – Vörös-szikla

Fotó: SZABÓ MÁRTA

KOOSÁN ILDIKÓ

Szilveszter 2019

A városban hideg a reggel,
most kél a nap, oszlik a pára,
véres az ég és csupa sebhely,
fényből terít leplet magára.

Azt hittük, faggyal, hóviharral
tör ránk az év utolsó napja,
jáspisjövönket csontujjával
testre szabottan kifaragja.

De déli szél fúj, sok csupasz ág
ívén a fény libbenve csusszan;
zajongva zúg, bolydul a világ,
imát motyog más nagy titokban.

Vigad a város, és szűk a menhely,
alkonyodik, leszáll a pára,
véres az ég ma, csupa sebhely...
Koccints velem egy jobb világra!

2019. december 29.

Vízkereszt 2020

Vízkereszt van ma, még tél az idő,
Kertemben kinyílt a téltemető.

Jaj, szegény barátom, bajod lehet,
Messze van március a kikelet.

Huncut kis szellőre bíztad magad,
Félrevezettek a napsugarak.

De mikor véletlen megláttalak,
Sarokba dobtam a bánatomat.

Hiszem a holnapot, hiszem nagyon.
Tavasza lesz! Zölden tört át a havon.

2020.1.6

BÁRDOS LÁSZLÓ

Ütközések, ütközetek

(Báthori Csaba: *Holtverseny*, Versek, Solidalitas, Bécs, 1992)

(Sűrű a nyelv) Sűrű a nyelv Báthori Csaba verseiben. Az a legelső olvasói benyomás. De valószínűleg a végső is, hiszen az igényes művet megillető olvasásban is érvényesül az emberi kapcsolatok körszerű mélyszerkezete: az első képzet tér vissza majd újra meg újra, csak immár gazdagabban, némelykor szegényesebben, mindenesetre a megértésben, az értelmezésben megedződve, kiegészülve. Legvégül is az marad tehát bennünk, hogy Báthori versei a szóhasználati, kifejezőkészségi, mondattani furfangok és bonyodalmak révén ellenállnak, nehezen adják meg magukat. Ez – világosan – nem negatívum. Ellenkezőleg. Az olvasás nehezítése, lassítása, az olvasó elé emelt nyelvi akadályok – legalább e század második évtizedétől tudván tudjuk, nem csak amúgy ösztönösen – elsőrendű tulajdonságai, valamint céljai a jó költészetnek. Ezen kívül itt, Báthori verseiben különösen funkcionálisnak bizonyul ez a tömör sűrűség, mert egybeér világ-, szerényebben költészet-értelmezésével: ennek lényege ugyanis szememben a harc, a tusa, a birkózás, a küzdelem, mégpedig nem éppen szimbolizált elvontságában, hanem inkább konkrétan, testiesen, naturálishan, némelykor naturalisztikus valóságában. „...Világgá / Maradozni sodor minden tapasztalatlant / Az emberi kéz: szoros beláthatatlan / Ítélet szögecsei közé telepítve, mind / Úgy ígérkezünk” (*Szfinksz*, 48. o.) E mondatnak a duinói elégiák Rilkéjére is visszahanzó, megfeszített, tören iramló dikciója, határozóit (meghatározottságait) már-már cáfoló igehasználata azt a viszonyt sejteti és jelöli ki, amelyről egy sorral lejjebb kezd beszélni: „Eszméletünk csorog majd, csorog / A rettentő kapcsolatokban: vérünk / A forró belátás.” Ez a nyersen fiziológiai képsor bizonyítja, hogy a mondatszövevények nem ködjáró szépelgésből bomlanak ki. „Rettentő kapcsolatokkal” másutt is találkozunk a kötetben: mondjuk, a tematikus című *A kapcsolat* (15.) is a személyközi játszmák és esélyek „veszélyes” dramaturgiájáról beszél, *A vonzalom* (39.), az *Együttlét* (40.) is szakadozott, folyamatosságuk-fosztott viszonyokat sejtet. S újra csak: küzdelmeseket, jövőre utalókat, jövőben játszódókat. Egyik szép verse (*Özönvíz ha jönne* 27.) iszapos társas dögönyözéseként láttatja a kapcsolatokat, s a reménybeli társválasztás fikatív alapképlete is közhelyeket mozgósít, hogy ironikus legyen.

De mivel minden társaság, társadalmiasság önmagunkhoz fűző viszonyunktól függ, hát ez utóbbi sem kevésbé küzdelmes, dinamikus Báthori verseiben. Elvégre a *Holtverseny*t is önmagával állja. „Ki vagyok tűzve, kitűztem magam” (37.), ránt össze kapcsolatossá ellentétesnek, ellentmondónak is vélhető premisszákat. Majd következik az önlefozkodás, nyers rovarkép, végül a „saját fej saját fej mellett” haladás groteszk folyamata vagy inkább állapota.

(E versen különben is) E versen különben is kitapasztalható Báthori versírásának néhány jellemző jegye. Például az erős, az élénk inszcenirozás, dramatizálás, magyarul a láttatás igénye. Mélyen gyökerező és mélyen eltökélt művészi szándéka ez a költőnek; „Csak olyan látomást, / melynek köze / van a szemhez” (124.), foglalja *Ars poeticába*. S bár versei számos elvont, sőt bölcséleti fogalmat görgetnek – mindenképp javára írandó a költőnek, hogy nem nagyotmondásra, hanem meggondolásra szánja ezeket az absztrakciókat –, azon nyomban képbe, helyzetbe, ütközésbe és ütközetbe taszítja őket. Ott kell helytállniuk, ahol tehát a kép nem is szemléleti tárgy, hanem konfliktushelyzet, erjedő és kiforró ellentétek pillanatnyi nyugvóhelye. Pillanatnyi, mondom, mert verseiben a látvány (látomás) olyannyira mozgékony, hogy szakasról szakaszra, esetenként sorról sorra új valóság- és képzetrendet kell fölidéznünk magunkban, ha követni akarjuk. Semmi sem végleges. A vers megállapító egységei, ténymagyarázatai között is folyik a vita („Irgalmas csalétek, a tiéd. / Dehogy

irgalom! Szimmetria.” *A költemény s a költő*, 128.), mert a valóság (a tárgyi, testi, biológiai, fiziológiai létezés) önelvű, nélkülözhetetlen termékenységű és enyészettani (ez utóbbi Petri versszava, elnézést!) tobzódását és rombolását elválaszthatatlanul kíséri az alakító költői munka, vállalva is, tagadva is tárgyát és közegét. „Fagyott fehér papír, / Míg kiserked a meleg / Tökéletes vers”, indul az imént idézett szöveg s a vérontásra utaló rejtett metaforához méltó *testfunkcionális* képekkel folytatódik. Nem véletlenül: tárgy és vers, tény és (esztétikai) megfigyelés itt nem maradhat külön, a versfolyamat a világfolyamat kíméletlen sorsában osztozik. A világfolyamatról, a világállapotról pedig éppen elég terhelő bizonyítékot nyújt az igazság megrázó *Mizantróp* (107.), nyomorúságnak és tehetetlen részvétnek ez a vigasztalan, csupán erős képeivel erőt adó láttelete.

(Az egyéni hangú lírának) Az egyéni hangú lírának szerintem különben is ismérve az, hogy visszatérő, ámde nem önisméltó, önműködő motívumai vannak. Báthorinál ilyenek látok egyes mitológiai ősképeket, mint a vízözön, figurákat, mint Orpheuszt, az állati s a tágabb értelemben animális természet világát, az elsajátításra (bekebelezésre) és a nemzésre, önreprodukcióra szolgáló szervek és működések nyomatékos jelenlétét. Két motívumát hadd említsem meg külön is. Kollektív motívumok, mondhatni archetípusok ezek, melyek a költőnek a líratörténeti hagyomány-folytonossághoz való hűségéről is tanúskodnak. Az egyik a tükör, melynek meditatív, sőt esszéisztikus prózaverset szentel (20.), s mely pl. a *Holtversenyben* és a *Lárvában* (112.) is felbukkan. A sokrétű s természetesen jórészt a szemléletet, a művészi világ- és önmegértést jelképező tárgyat sokértelműen sajátítja el. A másik a vedlés motívuma. „Nem érti a törvényt, / Aki nem vetett le sorban kígyóbőröket” (*Szfinksz*, 46.), olvasom, majd a *Neutrumban*: „Levettem sorban a / Kígyóbőröket” (111.) (Megjegyzem, az utóbbi vers a kötet egyik legsikerültebb darabja.) Ez a szimbolikus cselekvés részint rejtőzésmotívum (mint éppen itt a *Neutrumban*), részint arra a megújulásra utal, melynek vágyképe mintegy a teremtés-teremtetés korrekciójaként újra meg újra föltűnik a *Holtverseny* lapjain. Ehhez az újra-, illetve önteremtéshez kapcsolódnak az ismétlődő, ambivalens apa-, anya-, ősképzetek, kultusz és ellenkultusz ezen állandó alakjai. A kötetnyitó, emblematisz *Atalantisz* nyíltan beszél. „Ki kell csikarni megint a teremtést. /.../ Fölfogni azt az őst aki születve szült. / Hátrálva kell haladni mint a rákok /.../ Ami jön, mindenkivel megesett / A jövő,” (11.) Az *Ars poetica* így végződik: „És sok játék után / éhesen / szomjasan / vár rád / első éned / jónapot uram”. A vég (a cél) tehát a kezdet, a teremtés vagy alkotás elengedhetetlen föltétele az önteremtés, az önalakítás.

Figyelemreméltó Báthorinak a nagyobb versszerkezetekre és a lapidális, axiomatikus rövidsége való egyenlő készsége. Az utóbbi nemből dicsérő hangsúllyal említtem a *Zakeust*, az *Antinómiát*, a *Konkrétumot*.

És mi az, amit végképp *csak* említék? Báthori groteszk nyelvalkotó és -facsaró képességének bizonyítékait, a *Rafiabábuk*-ciklus darabjait. Mivel a költő vénájának éppen nem elhanyagolható nyomait, termései ezek, remélem, hogy efféle nyelvtörésre nálam fogékonyabbak elolvassák és értékelik is őket.

(Közeg) Báthori Csaba számára a közeg (az ausztriai fél-emigráns lét) nem mentség és nem dicsőség forrása. Költeményeiben egyszerűen csak hasznot húz abból a tényből, hogy a magyar líra anyanyelve mellé a német nyelvű költészet titkai is hozzáférhetővé váltak számára. Természetes következménye ennek az elhelyezkedésnek, valamint állandó tevékenységének, a műfordításnak, hogy Steaf George hieratikus magasztos versbeszéde éppúgy belesűrűsödik dikciójába, mint Benn kegyetlenül pontos „klinikai” megjelölései, Rilke transzcendens sugalmú, tág lélegzetű töredékessége éppúgy, mint Celan nagy erejű szókapcsolásai, szósűrítvényei. De hát persze fölsejlenek a magyar eszmények is, Babits, valamelyest talán Füst Milán, az un. újholdas költészet (nemhiába emlegettem a látványhoz *kötött* látomást, ezt Nemes Nagytól tanultuk), és még sokan mások, mondhatnám ízetlen fordulattal, de méltán: Báthori költészetének ugyanis felötlő értéke receptív jellege, melytől

egyáltalán nem kell féltennie eredetiségét. Ha valamire érdemes volna vigyáznia, az a már méltatott szintaktikai zsúfoltság, torlasztás időnkénti, ritka túlzásba vitele; néhol mintha elegendő volna egy-egy határozott névelő a bozót ritkításhoz. Verseinek olyan szóeleményei is meggyőznek azonban, mint „lemúlik”: „Míg lemúlik végre” (*Eszendők hozama*, 18.) a *kisikkad*: „Kisül hátától a fű, kisikkad” (*Lárva*, 112.), miközben sikerül ráirányítania a szemet egy küzdelmesen alakított, mindörökre veszélyeztetett és befejezetlen világ látványára, tudatára.

MŰHELY, 1994, 17. évf. 2. sz. (61–62)

Rózsák tere, Istenszülő oltalma görögkatolikus templom, Betlehem (2019)

Fotó: DARVAS JUDIT

BÁRDOS LÁSZLÓ

Téli chanson

(után-érzés)

Micsoda pária
jogfosztott pillanat
A tavaly Párizsa
tavalyi hó maradt

no emlék hol a perc
mikor a dallamok
szám nélkül jöttek
mikor láz forogott

Egy busz huszonegyes
hosszú járdasziget
a kellék bármi ép
nem beszél senkinek

nem beszél nem ma már
Párizs hiába volt
Párizs akkor pedig
torkunkig áradott

Dal volt melódia
zene a mozdulat
bolyongás ébredés
mind az érzés-huzat

mely süvített sodort
Megérkezett a busz
elindult az idő
azóta visszahúz

Hadd teljesítse hát
törvényét a jelen
legyen súly sokaság
és jelentéktelen.

(’90 szenteste)

FETYKÓ JUDIT

Ausztrália messze van*

– Az apám mondogatta, aki el akar menni, azt el kell engedni. Ahogy múlnak az évek, egyre inkább egyetértek vele megértem, mit akart ezzel mondani – arra gondolt, hogy itt most egy nagy önsajnáló kitárulkozás kezdődött, hogy lehet ezt félbeszakítani.

– Most is elment valaki – folytatta a férfi. – Bíztram benne. Mióta az asszony... Azóta ő volt az egyedüli, fontos nő. Múlt nyáron kijött ide. Akkor kezdtem kipakolni. Két hét után visszament, kapott egy jó szereplési körutat, azt akarta, nem engem.

– Hosszúra sikeredett a mondókád.

– Te? Hogyan élsz? – kérdezte hosszabb hallgatás után Lajos.

– Egyedül. Sok-sok éve. Először bizonytalan voltam, az idő ürességét nehéz volt kitölteni. Az idő, az idegesítő, a lassan múló, az üres, a mit tudom én milyen. A gyógyító idő. A legjobb gyógyító az idő. Ahogy múlik, úgy lehet rájönni az egyedüllét ízére. Társaságom hol gyakran, hol ritkábban van. Aztán az a korábban ismeretlen érzés, a jó meleg, kényelmes, nyugodt, a semmi. Sehova, senkihez nem kell tartozni. Egyszer kibírhatatlan, máskor meg, ahogy változom, egészen elfogadható. Akkor jövök-megyek, amikor tetszik, nem kell alkalmazkodni. Ha rossz napom van, néha az ellenkezője is eszembe jut, akkor alkalmazkodnék. Ez egyre ritkább. Szerencsémre. Az átlag viszont az, hogy egy ideje a nyugodt, kényelmes egyedül élés vált életformámmá.

– Bevált?

– Egyelőre be. Soha nem voltam ennyire a magam ura. Van ennek kényelmetlen oldala is; társaságban, ahol mindenki a párjával jelenik meg. Ott a nőknek közellenség vagyok, a férfiaknak alkalmi lehetőség.

– Az imént belekaptál egy gondolatba, és nem fejezted be.

– Nem akarom befejezni.

– Szerelem?

– Az a legcsodálatosabb érzés a világon.

– És a legszörnyűbb. Mindkettő egyszerre. Nekem kezd átfordulni a rosszabbik oldalra.

– Van hozzá türelmed?

– Mindig!

– Ó, nem a fizikai részét kérdem. Az udvarlást, a hosszabb együtt járást, a beszélgetéseket, kivárást.

– Romantikus vagy. Nőiesen romantikus.

– Nő vagyok. Nőiesen lehetek romantikus. Szeretek nőiesen lenni – ez is kezdi a nőiesen, férfias megkülönböztetést, gondolta Kata.

– A volt, vagy még meglévő férjed?

– Lezárt ügy. Beszéljünk másról. – Nem, úgy nem lehet kitárulkozni, ahogy te csinálod, gondolta a nő. – Mi vagy te eredetileg? Valami műszaki pályát említettél.

– Az ország összes műszaki egyetemének hallgatója voltam. Szakot is váltottam. Gépészettel kezdtem. Annyi rúgás ért, hogy elment a kedvem tőle. Akkoriban még mindent típus szerint kellett tervezni. Csak semmi egyénieskedés! Semmi variálás! Jó az a tömegterv, ahogy van! Mindig az ötleteimért róttak meg. Megnéznéd egyszer a terveimet?

– Megnézhetem, bár nem értek hozzájuk. Mit végeztél végül?

* azonos című színdarab regényváltozata (<http://mek.oszk.hu/10500/10529/>)

– Építész lettem. Majd energetikus. A végén majdnem atomfizikus, na jó, ez csak terv volt – elpirult az atomfizikus szótól, ez csak olyan szavajárásává vált, tanul fizika szakon, de sosem volt az. – Elég hamar váltottam az újságírásba, aztán a kiadóba. Talán ezzel kellett volna kezdeni még a fiatal éveimben, a nyomda, a könyvkiadás. Most épp számítástechnikát tanulok, változó intenzitással, de egyszer csak ez is meglesz. Gyakran, visszacsábulok. Akkor tervezni kell, az utóbbi időben ezt a házat, az átalakítását. Ezt részben azért vettem meg, mert vonz a tér, a csend. Minden összeköthető és egyszerre szétválasztható. Látod? Ide üvegfalat tervezek, üvegtetőt, hogy a szobából kiláthassak az egész kertre. Kitágítom a szoba falait, nő a tér, a végtelen teret próbálom megfogni. Rálátok a falura, a völgyre. Egyszerre a táj, az égbolt. Benne lenni az egészben. Éjszaka biztosan varázslatosan szép lesz – hallgatott egy ideig, hosszan nézte Katát. – Igazán jó borod van. Benne van a nap – meg benned, gondolta ismét. – Maradj itt éjszakára!... – legalább beszélgetni maradj, többet tudnék elképzelni veled, de nem feltételezem, hogy ilyen hamar belemennél vagy ha mégis, az egészen meglepne, gondolta.

– Csillagot nézni, mert romantikus vagyok?

– Beszélgetni..., meg... – ott duzzadt benne a vágy, de ezt a választ inkább elharapta. – Azt mondod, romantikus vagy. Elismerted.

– Nőiesen romantikus, tudod – Lajos nem vette észre a nő hangjában a kis élt, a nőiesen szóban.

– Virít a hárs. Érzed? Hűvösek és illatosak az éjszakák. Jó ez a bor, finoman melegít, mint a kezéd... – fogta meg Kata kezét.

– A fejedbe szállt a bor – mondta, kivonta kezét a férfi kezéből és megsimogatta a férfi homlokát, mint egy nagy gyerekét. – Most hosszan beszélgettünk. Estére elmegyek.

– Haragszol rám a novellák miatt – mondta, majd témát váltott. – Hívott vissza a kiadó. Még gondolkodom rajta. Talán ősszel. Tavaszra visszajövök, vár a kertem.

– Vár a kerted – ismételte meg a nő az utolsó szavakat. – Még engem nevezel romantikusnak?

– Tőlem sem idegen. Sokat beszélek. A bor. Ilyenkor be nem áll a szám, lyukat beszélek a hasadba a sirámaimmal. Pedig nincs semmi, csak hazug mesék felnőtteknek. Nincs királylány, nincs királyfi. Mese az egész.

– Van királylány? Volt királylány? – kérdezte Kata, és kíváncsi lett, mennyire tér vissza a férfi a témához.

– Olyan igazi? Nem, azt hiszem, még nem találkoztam vele. Várom; bekopog, azt mondja: hozzád jöttem, érted jöttem, csak rád vártam, mióta élek. Úgy beszél, mint a mesében – teljesen szembe fordult Katával, hosszan nézett a szemébe. – Te lennél? Úgy látom, nem akarsz az én királylányom lenni. Péter megtalálta. Irigylem. Feleség, gyerekek. Olga mellette maradt a betegségében is.

Péter lassan bejött, hallotta az utolsó szavakat.

– Óvatosan megközelítem a magánbeszélőket! Ne vonuljatok külön! – közben meg a fülében csengett: „Úgy látom, nem akarsz az én királylányom lenni”, „Péter megtalálta. Irigylem.” – Na, hogy megy az ismerkedés? Sikerrel járt?

– Ti mentetek ki. Te meg most dühös vagy – mondta Lajos, érezve a furcsa vibrálást barátja hangjában.

– Annyit beszéltél a barátodról, meg kellett ismernem. Sikerült. Hónapokkal ezelőtt, mikor kölcsönadtad az írásait.

– Kianalizáltál? – lepődött meg Lajos, akinek most jutott el a tudatáig, hogy ők hárman, Olga, Ildi, és Kata, valami olyan szakterületen dolgoznak, ami másokat analizál. Akár épp őt az írásain keresztül, vagy épp most, beszélgetés közben.

Péter nem hagyta, hogy ezek itt tovább beszélgessenek. Ő akart Katával négy szemközt maradni, amennyire lehet.

– Lajos, várnak a lányok! Menj ki hozzájuk. Ne sajátítsd ki a barátnőmet!

Kata kellemetlenül érezte magát ebben a kikényszerített ketten-maradós helyzetben.

– Vigyázz! Beárullak Olgának! – mondta az, kifelé tartva a szobából.

Péter megvárta, míg Lajos kimegy, járkált fel-alá, kifelé figyelt, hogy a többiek hallótávon kívül vannak-e.

– Beszelnünk kell! – állt meg Kata előtt – Nekünk. Alig szólsz hozzám, Lajossal beszélgetsz egész nap. A végén még a többiek megneheztelnek. Ildit azért hívta meg az asszony, hátha látnak egymásban valamit. Ez meg délelőtt alig beszélt Ildivel pár szót. Neked meg ömleng a lelkéről – sorolta. – Te meg hallgatod.

– Te hallgatóztál! – állt fel Kata, mert valami furcsa érzése támadt ezzel a beszélgetéssel kapcsolatban, és jobbnak látta, ha ő maga is áll.

– Hallgatóztam. Ha beleszeretsz..., megfojtalak! Őt is megfojtom! – Péter majdnem súgta ezeket a szavakat, de olyan indulttal, hogy úgy hatottak, mintha ordította volna.

– Megígérem neked, hogy nem szeretek bele – csitította a nő, és látva a férfi dúlt vonásait, mindenre elszántságát, megsajnálta, de magát a helyzetet annyira nevetségesnek, gyerekesnek érezte, hogy halkán felnevetett beszéd közben.

Péter gondolatai beszűkültek erre a beszélgetésre, erre a rövid néhány percre, míg kettesben lehetnek, ahol valamit el akart érni a nőnél.

– A barátom vagy? Az is maradsz? – a kérdés mögött más sejlett. Nem a barátságról volt itt szó a férfi szavai mögött.

Péter billegett a valós és a vágyott élet között. Kata jelenléte afelé hajtotta, hogy nem engedheti el ezt a nőt, ha már megtalálta. Ebben volt némi mellékíz, hisz Olgának köszönhetően találkoztak. Ennyire, ilyen veszélyesen még senkibe nem szeretett bele, mióta nős volt. Annyira nem bír a vágyaival, hogy képes lenne asszonyt, gyerekeket, mindent felégetni maga körül, ha Kata csak egy egészen kis biztató jelet adna. Egészen kis jelet.

Kata meglepődött ezen a kirohanáson. Látta, hogy a férfi egyszerre elszánt és belegabalyodott saját reményeibe.

– Az egyetlen író-barátom vagy. Mi bajod? Neked ők is a barátaid – Kata távolabb lépett Pétertől.

– Beszélni akarok veled. Most.

– Ha komoly, halaszd máskorra. Sokat ittál.

– Nem máskor. Nincs máskor! Most! Van egy novellám. Még nincs meg a vége. Olyan nehezen találok meg a megfelelő befejezést. Tőled is függ, milyen lesz – közben érezte, hogy megint mellébeszél, nem is ezt akarta mondani. – Tőled függ – ismételte meg, és az rebegett benne; tőled függ, hogy viszonyozod-e, amit érzek, hogy beteljesül-e amire vágyok, hogy te meg én...

– Mit tehetek a novelláért? Vagy egy részletet akarsz az enyémekek közül valamelyikből? Vedd ki. Csak örülhetek neki, ha van olyan rész, amit átveszel.

– Másról beszélek – kezdett célirányosan beszélni a férfi. – Ez több mint barátság. Rád gondolkodok, és írok. Míg nem gondoltam rád megakadt az egész. Neked írom. Mindenben mindent neked. Álmon át is rád gondolkodok. Szüntelen neked beszélek, persze szótlantul, magamban – ha nem lenne e-mail, telefon, hogy tudjak rólad, hallhassam a hangodat, üres, szomorú és céltalan lenne minden, gondolta, de ezt már nem merte kimondani.

Kata megdöbben.

– Fantáziálás... Nem tilthatom meg... Szerencsésebb lenne, ha Olgáról.

– Nem hagyhatasz így! Teljesen megbolondulok! Megbolondítasz – szakította félbe.

– Én..., én nem is tudom. Tettem érte valamit? Úgy emlékszem, nem.

– Nem, semmit. Valóban nem. Ez belülről jön. Már Olgának is feltűnt, túl sokat beszélek rólad, és nem emlegetem, hogy beléd szerettem. Ha nem komoly, minden nőnél emlegetem, mindbe szerelmes vagyok, főleg, ha iszok. Rólad... Neki nem mondtam, hogy beléd... – egy

kis szünetet tartott, kifelé figyelt. – Jó. Tudom. Csak barátság. Ezt az elején tisztáztuk, akkor még könnyű volt. Valóban barátság volt, egészen sokáig. Nem tehetek róla. Mióta ez a Lajos idejött meg mióta ti telefonon ismeritek egymást, féltékeny lettem. Folyton azt képzelem, hogy összeállsz velem meg lefekszel velem.

– Sokat ittál! – szakította meg Kata a férfi monológját.

– Ne fogd a borra! Tudod, hogy nem attól van. Tudom, te vagy a legjobb barátom, a férfiak közt sincs még egy ilyen jó barátom; meg azt is, hogy most elrontom az egészet. Mert én egy önrontó balfék alak vagyok. Ők is a barátaim. Persze, azok. Kibeszélnék, kiröhögnek, de a barátaim. Ilyenek. Nincs más, ezek vannak. Azóta tudom, mióta megjelent a könyvem. Gratuláltak, aztán senki nem beszélt róla, másnapra elfelejtették, pedig nekem még kellett volna, legalább egy hétig, vagy még egy-két napig, hogy rajtam kívül valaki más is tudjon rólam. Író vagyok. Író lettem.

– Tudják.

– De senki nem mondja. Érted? Senki! Az asszony örül neki, de hallgat. Mit is emlegetné? Hallotta eleget, annyiszor felolvastam neki.

– Dolgozik. Miattad éltek itt. Az hiszed, neki élvezet a mindennapi bejárás? Egy óra buszon, a fél városon át metróval.

– Hagyjuk az asszonyt! – igyekezett visszafogni magát, de nem ment neki, felindultságát nem bírta uralni, haladni akart a beszélgetésben. – Másról akartam beszélni. Hallgass meg! Sokszor mondtad, és tudom, hogy mindent elrontok, most épp a barátságot, az egész mai napot. De én... Hallgatsz? Mondd már, hogy te szerencsétlen majom, hagyj békén! Látni se bírom a ronda képedet! Miért nem mondd? – Kata hallgatott. – Miért? Még meg se tudnál sérteni velem.

– Miért? Miért mondanék neked ilyeneket? – kérdezte. – Igazad van, beszélünk kell. Ma, vagy holnap, vagy aztán. Talán pár nap múlva.

– Látod? – reménykedett, nem vette tudomásul a kitérő választ.

– Nem értettél meg! Bár sokszor mondtam. Valószínűleg azt hitted, tréfálok. Emlékszel, mikor azt kérdezted, hova megyek hétvégéken?

– Mindig megy valahova – dacos indulat kélt benne, férfit sejtett az utazgatások mögött, megrettentett a gondolattól, hogy most, mindjárt hall egy önvallomást, amiből megtudja, hogy igenis van egy férfi. Egy férfi, aki kell neki, akivel szívesen van, akivel... Naná, hogy! És mért ne tenné? A baj annyi, hogy az a férfi nem ő. Vajon ki? Talán Lajossal találkozgatnak titokban, csak nem tudok róla? Nem. Ez lehetetlen. Lajos már eldicsekedett volna vele. Ezek ma találkoztak először személyesen.

– Elmegyek a világ végére. Emlékszel? Csak ide a világ végére.

– Elmegy a Lajossal Ausztráliába. Gondoltam! Ezt jól kitaláltátok! De hogy ilyen gyorsan? Miért nem mondtad? Ha elmegy velem, megfojtlak! Ha lefekszel velem, Lajost is megfojtom! – ezek a szavak megint ordításnak érződtek, pedig nagyon halkán voltak kimondva. – Én egy szerencsétlen, ronda alak vagyok. Miért nem mondd a szemembe? Nem látod, hogy nézek ki?

Katának az jutott eszébe, hogy Péter úgy kér, számonkér, követel, mintha joga lenne hozzá, mint a régi házások, ahol az egyik fél fizikailag tönkrement az évek során, amit a másik észre sem vett, vagy épp hagyott.

– Látom, milyen vagy – szólalt meg hosszabb hallgatás után. – Miért akarod, hogy emlegetsem? Nem tehetsz róla. Most azt várod, hogy elkezdjem a jó tulajdonságaidat ecsetelni? Mászt akartam mondani, amit nem most, és nem olyankor kéne, mikor végigiszod a napot. No, figyelj, aztán dönts el, barátok vagyunk-e még, vagy már nem!

– Olyat nem tudsz mondani, hogy én, hogy ne! – várta a választ, a titkot, reménykedett benne, hogy nem valami szerelemi kapcsolat lesz, amit megtud.

– Azt hiszed, van valaki, aki miatt ide-oda megyek? Aki fontosabb nekem mindennél? – Péter feszülten várta a választ, érezte, most megtudja, amire rég kíváncsi – Másról van szó. Nekem alig volt korábban saját életem. Mióta egyedül vagyok, minden elmúlt, eltávolodott ami megkötött, azt tehetem, amire rég vágytam. Ismét tanulok, vén fejjel, bár senki nem kötelezett arra, hogy új szakokat végezzek el. Ezekre részben csak az állandó tanulási vágyam, és a rég vágyott ismeretek miatt adtam a fejemet. A hétvégéken tanulok. Bezárkózom, és tanulok. Olyan nyugalmat, olyan új célokat találtam, amit senki ember fia nem adhat meg. A saját céljaimat valósítom meg–, talán saját magamat, gondolta, majd kis szünet után folytatta. – Téged, én igazán téged..., mint a testvéremet, mint a gyerek a titkos szövetségését..., és egészen másként, ahogy te engem. Képzelődsz, és igaznak hiszed a képzeleted.

Olga már jó ideje az ajtóban állt, hallgatta őket. Péter olyan halkán beszélt, hogy abból csak szófoszlányokat értett meg. Nem vették észre.

– Először lebegtetsz, az utolsó pillanatig, hogy van valakid, hagyod, hogy azt higgyem – mondta alig hallhatóan, szinte lehelve a hangokat, aztán normál hangerővel folytatta. – Minden nő szörnyeteg! Mosolyog, beszél, egyetért, és mikor azt hiszem..., akkor jön az önmegvalósítással! Aztán megint az önmegvalósítás. Az neked a legfontosabb! – meglepte saját számonkérő kifakadása, azonnal felvillant benne, ha így folytatja, magára haragítja Katát, amit végképp nem akart volna. – Végül is a magad szempontjai szerint igazad van. Az. Én marha! Gondolhattam! Gondolhattam volna! De hát, igaz megmondtad, még az elején, hogy férfi és nő közt, ezt előre tisztázni kell, nem keveredhetnek az érzések. Ez csak barátság. Aztán mégis keveredtek az érzések, legalábbis nálam.

– Nos, tart még a barátság? – kérdezte Kata.

– Zúg a fejem a barátságtól, a barátoktól, ettől az egész naptól. Sokat ittam.

– Végre belátod!

Olga nem tudott mit kezdeni a helyzettel. Ezek nem is tudják, hogy percek óta hallgatja őket. Így még soha nem kapta rajta a férjét. Az is más volt, mikor időnként bejelentette rövid fellángolásait. Kata. Na igen, Kata. Végül semmit nem róhatna fel neki, nem tehet róla, hogy Péter ennyire belehabarodott. Legalább az egyértelmű, hogy mint férfi nem kell neki. Talán már barátként sem. Az is, hogy pocsékul érezheti magát ebben a szituációban.

– Kihallgattalak titeket. Jó ha tudjátok! – mondta, és egy ásványvizes palackot kezébe fogva furcsa érzésekkel a szívében kiment a házból. A teraszon Ildi meg Lajos beszélgettek.

Péttert az asszony megjelenése megdöbbsentette. Kata is rendkívül kényelmetlenül érezte magát. Hosszan hallgattak.

– Holnapra józanon minden a helyére zökken – szólalt meg percek múlva Kata, hogy megtörje a csendet, tompítsa a feszültséget.

– Odazökken. Odazuhan. Csapódik. Törik. Tudtam! Első perctől tudtam! Jó, hogy tudom! Ezt az egész mellébeszélést! – legyintett. – Barátság... Barátság? – ismét heves indulatok uralták el, nem bírt magával. Innia kellett, egyik pohár italt a másik után hajtott fel. Aztán az utolsó pohárát magasra emelve nagy hangon mondta. – A barátságra!

Mire Péter felhajtotta az italt, Kata kiment a teraszra a többiekhez. Rendkívül kellemetlen volt ez a jelenet, ráadásul Olga megjelenése tetőzte be az egészet. Vajon mióta hallgatta őket? Átsuhantak az agyán az elmúlt pár perc eseményei, úgy értékelte, hogy mindegy mióta, a maga részéről semmi olyat nem mondott, amit fel lehetne emlegetni.

Folytatjuk...

Győr környéke

Fotó: GÓSI FERENC